

הישיבה המאה-ושישים-ושלוש של הכנסת השביעית

יום שני, י"א אדר תשל"א (8 מארס 1971)
ירושלים, הכנסת, שעה 15.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם: 1. חוק בחירות לגופים ציבוריים (תיקון), תשל"א-1971 - הצעת חברי הכנסת יורם ארדור; 2. חוק השמירה על המקומות הקדושים (תיקון), תשל"א-1971 - הצעת חברי הכנסת אלי-עזר שוסטק; 3. חוק משאל עם (לבידור דעתם של אזרחי המדינה בשאלת השטחים המוחזקים), תשל"א-1971 - הצעת חברי הכנסת שלום כהן; 4. חוק למניעת הונאה וזיוף בתפילין ומוזות, תשל"א-1971 - הצעת חברי הכנסת זבולון המר.

היו"ר י. נבון:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 4), תשל"א-1971.

ב. שאלות ותשובות

3. אין בידי פרטים מדויקים על מידת ההצטרפות או אי-ההצטרפות של עובדי הדואר באנגליה לשביתה זו.

2. העדר תאריך עברי בחתומות של מכוונות הביול

חברי הכנסת ז. המר שאל את שר התקשורת ביום ג' באדר תשל"א (28 בפברואר 1971):

טענו בפני אורחים על העדר תאריך עברי בחתומות של מכוונות הביול, שהן מטביעות תאריך לועזי בלבד. רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן - מדוע לא יתקן משרד התקשורת מכוונות ביול המטביעות תאריך עברי ולועזי?
3. אם אין אפשרות טכנית להתקנת שני התאריכים, מדוע לא יועדף התאריך העברי?

שר-התקשורת ש. פרס:
לשאלה 1: הידיעה נכונה.

לשאלות 2-3: נושא זה של אי-הופעת תאריך עברי בחתומות של מכוונות ביול עולה מדי פעם בפעם, אולם לצערינו לא נמצאה כל אפשרות לכלול במכוונות הנ"ל את התאריך העברי. מנגנון המכונה בנוי בצורה כזאת שיש מקום לתאריך אחד בלבד, והיינו לתאריך עברי או לועזי.

עניין זה הובא בומנו לדיון והוחלט על-ידי שר הדואר דאז, ד"ר בורג, כי מאחר שהתאריך הלועזי מקובל בכל ארצות העולם, יופיע בחתומות התאריך הלועזי. משרדי הממשלה ומוסדות פרטיים משתמשים במכוונות אלו גם לביול דברי דואר המיועדים לחוץ-לארץ - דבר המחייב ציון תאריך לועזי.

זאת ועוד: מכוונות אלו מיוצרות בחוץ-לארץ וכדי להכניס את התאריך העברי במכוונות, נוסף לתאריך

היו"ר י. נבון:
נאחז עוברים לסדר-היום. נתחיל בסעיף א' - שאלות ותשובות.

1. אי-יציאת קשר טלפוני לאנגליה ביום 29 בינואר 1971

חברי הכנסת ז. שובל שאל את שר התקשורת ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

ביום 29 בינואר סירבה המרכזת הבין-לאומית לקבל שיחות ללונדון, מתוך נימוק "שנתקבלו הוראות מההסדרות הכלליות לא להפריע את הסולידריות עם שובתי הדואר בבריטניה".

אבקש לדעת:

1. האם נכון הוא שזו היא ההוראה שניתנה על-ידי ההסתדרות?
2. האם ידוע לכבוד השר, שהעסקים בבריטניה סגורים על-פי רוב בימי שבת וראשון ושהשבתת הקשר הטלפוני ביום שישי פירושה למעשה ניתוק לשלוש יממות שלמות?

3. הוכן הוא שבאנגליה עצמה לא הצטרף חלק ניכר מעובדי הטלפונים לשביתה?

4. האם עמד השר על הנזק החמור שנגרם למשק הישראלי כתוצאה מהוראתה השירותית של ההסתדרות?

שר-התקשורת ש. פרס:

1. על-פי החלטה שנתקבלה במזכירות הסתדרות עובדי המדינה, בהתאם לפניית האינטרנציונל של עובדי הדואר, לא הועברו ביום 29 בינואר 1971 שיחות טלפוניות לאנגליה, פרט לשיחות בעלות אופי של פיקוח נפש או כאלה הקשורות בבטחון המדינה.

2. היום השישי בשבוע הוא יום עסקים קצר ולכן הפגיעה והנזק שנגרמו היו קטנים יותר מאשר אילו נעשה הדבר ביום חול אחר.

ברחובות בן-יהודה בירושלים ודיזנגוף בתל-אביב לרחובות להולכי-רגל בלבד.

נוכח מסקנות סקר שנערך על-ידי משרד התחבורה לגבי רחוב בן-יהודה בירושלים נעשית עתה בדיקה ראשונית של מיקום התחנות לתחבורה הציבורית והסדרי תנועה, כגון פריקה וטעינה.

הי"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

כבוד השר, לאחרונה נתפרסמו ידיעות שהממשלה עומדת להעלות את המסים על כלי-הרכב בשיעור של 10%–12%. האם הדבר נכון?

שר-התחבורה ש. פרס:

כבר קודם השיבתי שאין יסוד לידיעה זו.

5. תכנית לפיתוח התעופה הפנימית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

לאחרונה נתפרסמו ידיעות סותרות על תכניות משרד התחבורה בדבר עתידו של שדה-דב בתל-אביב. בידיעות מסוימות נאמר שהשדה יורחב לעבר הים, באחרות מסופר על העברתו ללוד, וביום ו' האחרון (5 בפברואר 1971) מסר "הארץ" שקיימת תכנית להעתיקו לשטח שמצפון-מערב לפתח-תקוה.

בקשר לגל אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הן התכניות לפיתוח התעופה הפנימית לרגל הכוונה בבמל אוויר מיוחד לכך?
2. מה הן תכניות משרדו בדבר עתיד שדה-דב?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלות 1–2: שדה-דב משמש בחלקו את צרכי הבטחון, ובחלקו משמש כבסיס-אם לחברת "אדקו". נוכח המגבלות הקיימות בשדה הנוכחי וכדי למצוא פתרון מניח את הדעת לשדה תעופה לתל-אביב רבתי, בודק משרד את האפשרויות להקמת מסלול מקביל לחוף ומעל לים. עד אז — הכוונה היא להעתיק את החניון של המטוסים ממקומו הנוכחי למקום רחוק יותר מהשיכונים ההולכים ונבנים.

הי"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

כבוד השר, שמעתי בשידורי ישראל, בחדשות של שעה 14.00, שראש עיריית תל-אביב הגיש מחאה נמרצת למשרד התחבורה על השארת שדה-דב בתל-אביב ועל התכנית להפעלת נמל תעופה בין-לאומי בתחום חוף ימה של תל-אביב. כיצד מתייחס אדוני למחאה זו של תל-אביב, שכבר סבלה דיה מתקלות מטרידים והפרעות?

שר-התחבורה ש. פרס:

צריך להחליט אם רוצים בכלל תעופה במדינת ישראל או לא. מפני שלתעופה יש חסרונות, והוא שזה עושה רעש. אני מבין שכל עיר מסכימה שיהיה שדה תעופה ויהיה רעש, אבל לא על-ידיה. אודה מאוד לחבר

הלועזי, יש לשנות את מבנה המכונה — דבר הכרוך בהוצאות גדולות לשינוי מערך העבודה הקיים בבתי-החרושת המייצרים את המכוניות. הואיל וסך כל המכוניות המיוצרות לתצרוכת ארצית מתוך סך המכוניות המיוצרות בכלל הוא נמוך, לא הסכימו בתי-החרושת הנ"ל לספק לנו מכוניות ביול עם שני תארכונים.

3. ידיעה על העלאת תעריפי הנמלים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר התחבורה ביום ב' בשבט תשל"א (28 בינואר 1971):

בעתונות פורסם שרשות הנמלים עומדת להעלות את תעריפי הנמל השונים. נוכח העובדה שהעלאת כוזאת עלולה לייקר את היבוא והיצוא גם יחד — רצוני לשאול:

1. מה הם הגורמים המניעים את רשות הנמלים להעלות את התעריפים?
2. האם תביעה זו אושרה על-ידי משרד התחבורה?
3. בכמה תייקר ההעלאת המוצעת את יצוא ההדרים?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלה 1: רשות הנמלים לא העלתה תעריפי משנת 1966. ההתייקרויות שחלו מאז בציד, הוצאות אחזקה ושכר נספגו בחלקן הניכר על-ידי העלאת הפריון ויעול העבודה.

עם זאת, על מנת לאזן תקציבה ל-1971/72 דנה עתה הרשות בדרכים שתאפשרנה לשמור על תקציב מאוזן בלי לפגוע ביציבות המחירים.

לשאלות 2–3: ההצעה טרם סוכמה.

4. פיתוח התחבורה והסדרי תנועה

לכלי-רכב ולהולכי-רגל

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

סגן שר התחבורה, מר גד יעקובי, אמר בדבריו בעתון העתונאים בירושלים ב-5 בפברואר 1971 כלהלן: "נוכח הגידול המהיר במספר כלי הרכב תצטרך הממ"שלה להכריע בין פיתוח רשתות התחבורה והתחבורה הציבורית לבין מתן אפשרות של רכישת רכב פרטי". בקשר לדברים אלו יואיל נא השר להשיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — מה היא עמדת משרד התחבורה בנידון?
3. האם שוקל משרד התחבורה הנהגת שיטת "רחובות לרשות הולכי-רגל" כפי שהוסדר בכמה ערים בארצות-הברית, מערב אירופה ויפאן?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלות 1–2: הידיעה אינה מדויקת. סגן שר התחבורה אמר בעתון העתונאים ב-5 בפברואר 1971, כי "אם אין ברצונה של המדינה להכביד עוד יותר את גטל המיסוי של משק הרכב, עליה לקדם את הרחבתה המהירה של תשתית התחבורה, תוך מתן עדיפות לפי-תוח התחבורה הציבורית".

לשאלה 3: כן, נבדקת אפשרות לקבוע קטעים

דרכים והסדרי חניה. ב. משרד התחבורה מפעיל את השפעתו בוועדות תיכנון בניין ערים כדי שהתיכנון הפיסי באיזור יתאים לצרכי התחבורה בעתיד.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לתבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

כבוד שר התחבורה, שאלתי פשוטה: מתי יתחילו, באופן מעשי, בעבודה?

שר-התחבורה ש. פרס:

אדוני, חבר-הכנסת הנכבד, הייתי מאושר אילו יכולתי לנקוב תאריך. מה שאני יכול להגיד בשלב זה הוא, שאנחנו משערים שבחדש יולי נבחר באחת האלטרנטיבות ואז נוכל לקבוע תאריכים נוספים.

7. תיכנון סדרי תחבורה וחנייה באזור תל-אביב

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ז בשבט תשל"א (22 בפברואר 1971):

חבר מועצת עיריית תל-אביב-יפו, מר נתנאל מטלון, פירסם היום ב"הארץ" כתבה ובה פרטים על תיכנון חוף ימה של תל-אביב. לפי דברי בעל הכתבה "אין לצוות המתכננים פתרון ברור לבעיות החנייה... אין בתיכנון תשובה משכנעת לדרכי הגישה... סדרי חנייה נאותים נדרו לקרן-זווית, וזאת כשמתכננים עיר בשנות ה-70".

עלי להוסיף מידע אישי, שבאזור כיכר המדינה בתל-אביב נבנים בתים בקצב מסחרר. אין בתיכנונים פתרון לחנייה. כן יצויין שמתכנן הערים מר ציון השמי" שוני הכין "מחקר דרכים עירוני בהתאם לתפיסה הסבירה" בתית - 1970 (לפי הזמנת עיריית תל-אביב-יפו), ובו ממצאים חשובים לגבי התנועה והחנייה.

כל זה עלול לגרום אסון תנועה לתל-אביב, שכבר עתה נחנקת בתחבורה צפופה, ובקשר לכך אבקש לדעת:

1. האם העובדות הנ"ל ידועות לשר?
2. אם כן - מה עושה משרדו לתיכנון תחבורתי שיהלום את תקופתו לקראת סוף המאה הנוכחית?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: משרד התחבורה הכין תכנית-אב לפי-תוח מערכת התחבורה באזור תל-אביב. משרד התחבורה גם מציע תיקונים לחוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה-1965, כדי לקבוע כי בניית דרכים ומיתקני תחבורה תיעשה לפי תקנים מחייבים.

8. סילוק גרוטאות של כלי רכב

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ג' באדר תשל"א (28 בפברואר 1971):

ידוע לי שלאחרונה הופנתה תשומת-לב משרד התחבורה לבעיית הצטברות גרוטאות רכב מיושן שיצא מן השימוש. בקשר לכך עשה המשרד פעולות מסוימות. אבקש את כבודו להשיבני:

1. מה הוא אומדן גרוטאות הרכב המפורזת בישראל?

הכנסת הנכבד אם יצוין לי את העיריות המסכימות שלידן יהיה שדה תעופה, פרט לאלה שעדיין אין להן. בשבוע אחד הייתי בשתי עיריות: בערב אחד - בעיר-ריית חיפה, שם מחה ראש העיר נמרצות על כך שאין בונים שדה תעופה בחיפה. בערב שני - בעיריית תל-אביב, שם מחה ראש העיר נמרצות על כך שבונים שדה תעופה בתל-אביב. לשר התחבורה אין איפוא ברירה אלא לבחור אחת משתי המחאות הנמרצות.

6. תיכנון מערכת הסעה המונית בגוש דן

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

הלחץ בתנועה המוטורית בתל-אביב וסביבתה וב-עיות התחבורה בתקופה הקרובה הביאו את השר וסגנו להכריז לאחרונה בהחלטות שונות על הכוונה לתכנן רכבת תחתית בתל-אביב-יפו.

רצוני לשאול:

1. מה ממש יש באפשרות לבצע תכנית לרכבת תחתית בתל-אביב-יפו?
2. מה ממדי שלב ראשון בתכנית כזו ומה אפ-שרויות התעבורה בה?
3. כמה זמן דרוש לבנות רכבת כנ"ל?
4. כמה יעלה ביצועה?
5. באיזו מידה עשויה הרכבת להקל על החנק התחבורתי הנ"ל?
6. אילו תכניות אלטרנטיביות קיימות?
7. מה עושה משרד התחבורה כדי להתאים המשך בניו גוש דן באופן שיתאים לעיזן השימוש המוגבר ברכב?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלות 1-2: במשרד התחבורה נערך תיכנון ראשוני ונבדקות אלטרנטיבות לביצוע מערכת הסעה המונית.

אורך המערכת המוצעת, בשלבה הראשון, הוא כ-60 ק"מ. מתוכנן כ-52 ק"מ בקטעים גלויים ו-8 ק"מ תח-תיים. היא תקשר את חולון, בת-ים, פתח-תקוה, דמלה, לוד, שדה התעופה, הרצליה ושטחים מעבר לירקון עם מרכזי העסקים, ההסעה והתרבות של תל-אביב-יפו.

לשאלה 3: הזמן הנדרש לבנייה הוא 8-10 שנים ממתיק האישור לתכנית. את החלקים הראשונים של המערכת ניתן לסיים תוך 3-4 שנים ולהפעילם אף לפני גמר המערכת כולה.

לשאלה 4: עדיין מוקדם לנקוב מספרים.

לשאלה 5: אנו מעריכים שכ-50% מהמשתמשים בתחבורה ציבורית ישתמשו במערכת הסעה זו. קיום המערכת יאפשר נקירת מדיניות תחבורתית שתעודד מעבר משימוש ברכב פרטי לרכב ציבורי לגסיעות לע-בודה, לעסקים ולבית.

לשאלה 6: קיימות תכניות אלטרנטיביות שונות, במיוחד בכל הקשור לתוואים, לטכנולוגיות ולשיטות ביצוע העבודות. אלטרנטיבות אלה נבדקות עתה על-די מומחים בין-לאומיים שונים.

לשאלה 7: א. משרד התחבורה הכין תכניות פיתוח לטווח ארוך למערכות התשתית באזור הכוללות בעיקר

10. מניעת הטרדות מצד קבצנים ליד הכותל המערבי

חברת הכנסת ש. ארכלי-אלמוליו שאלה את שר הדתות ביום כ"ג בטבת תשל"א (20 בינואר 1971):

בעתון "הארץ" פורסם: "מכת קבצנים ליד הכותל המערבי מתפשטת ומעניקה לו אופי של מוסד תמחוי". נוכח העובדה שמקום זה, המקודש ליהדות, משמש מקום לביקורם של רבבות תיירים והם מוטרדים על-ידי קבצנים — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?
2. אם כן — אילו אמצעים נקט וינקוט משרד הדתות כדי למנוע מטרד זה ממבקרי הכותל המערבי?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלות 1-2: ראי נא תשובתי שניתנה זה עתה לשאלתה של חברת הכנסת זבולון המר באותו עניין.

11. סרט טלוויזיה על הרב ישעיהו שפירא ז"ל

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הדתות ביום כ"ח בטבת תשל"א (25 בינואר 1971):

"למרחב" של יום 15 בינואר 1971 מדווח על סרט טלוויזיה בשם "הרב החלוץ", שהופק על-ידי משרד הדתות או ביזמתו. מכל מקום, בסרט הופיעה — לפי "למרחב" — "כתובת המזכירה את משרד הדתות". הסרט עסק בשיחזור תולדות חייו של הרב ישעיהו שפירא ז"ל.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה דלעיל נכונה? אם אינה נכונה — מה אינו נכון בה?
2. אם הידיעה אינה נכונה — היש חלק כל-שהוא למשרד הדתות בהפקת הסרט הנ"ל, ואם כן — מה הוא חלקו של המשרד?
3. האם נטל משרד הדתות חלק כל-שהוא בהפקת סרטי טלוויזיה אחרים? אם כן — אילו סרטים, מה היה תכנם, ומה היה סכום ההוצאה?
4. האם יש למשרד הדתות כיום תכניות כל-שהן להפיק סרטי טלוויזיה נוספים או להשתתף בצורה כל-שהיא בהפקתם? אם כן — אילו סרטים ומה תכנם?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלות 1-2: הידיעה נכונה בחלקה. סרט בשם "הרב החלוץ" אכן הוקרן בטלוויזיה והופיעה בו כתובת המזכירה את משרד הדתות.

אין זה נכון שהסרט הופק על-ידי משרדי או ביזמתו. הסרט הופק על-ידי "מכון נהורה" לסרטים על נושאים יהודיים, שמשרד הדתות מהווה אחד ממייסדי, יחד עם: 1. משרד החינוך, המחלקה לתרבות תורה; 2. הסוכנות היהודית, המחלקה לחינוך ותרבות תורניים לגולה; 3. הקרן הקיימת, המחלקה הדתית; 4. היכל שלמה.

"מכון נהורה" הוקם במטרה להפיק סרטים על נושאים יהודיים מתוך ההיסטוריה היהודית העתיקה והחדשה, וכן סרטים מההווה היהודי בימינו. מתוך שיקולים של שילוב נושאים וערכי יהדות במדיום ויזואלי, אני רואה ב"נהורה" אמצעי יעיל במסגרת פעולות

2. מה עושה משרדו לנקות את השטחים שהפכו ל"בתי-קברות" לרכב כנ"ל?

3. מה עושה משרדו לפתרון בעיית הרכב היוצא מהשימוש?

שר-התחבורה ש. פרס:

לשאלה 1: כ-10,000 כלי רכב.

לשאלה 2: האחדות לסילוק גרוטאות ברזל מוטלת, לפי פקודת העיריות, על העיריות.

לשאלה 3: למרות האמור לעיל, פנה משרד התחבורה לפני כחודש לשר הפנים ולמינהל מקרקעי ישראל בבקשה לאתר מגורים במקומות מתאימים לאחסנת גרוטאות רכב. כשיאוותרו המגרשים יעשה משרד התחבורה מצדו להסדיר בחקיקה, שכל בעל רכב שברצונו להוציא את רכבו מכלל שימוש יחוייב להציג אישור שהרכב מאוחסן באחד מהמגרשים הנ"ל.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחברת הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

כבוד השר, אני שומע שהיומה בתחום זה עדיין בחיתוליה, אבל בכל זאת מן הדין להתחיל בפיגוע אותם "בתי-קברות" שכבר קיימים. השאלה היא: כיצד מתבצע הדבר הזה, ואם הוא מתבצע — מהו לוח הזמנים?

שר-התחבורה ש. פרס:

אנחנו בודקים. האמת היא, שהיומה לכן באה מצד המועצה הדתית לארץ ישראל יפה, ואני חושב שזו בהחלט יזמה ברוכה. אנחנו בודקים אפשרויות שונות. למשל: מכונות המועכות את הגרוטאות האלה והמאפשרות סילוקן המהיר יותר. לא אוכל לנקוב תאריכים.

9. מניעת הטרדות מצד קבצנים וצלמים ליד הכותל המערבי

חברת הכנסת ז. המר שאל את שר הדתות ביום כ"ג בטבת תשל"א (20 בינואר 1971):

ב"הארץ" מיום כ"א בטבת תשל"א (18 בינואר 1971) נמסרה ידיעה שראש עיריית ירושלים מר טדי קולק פנה אל שר הדתות במכתב המתריע על התפשטות טות התופעה של קבצנים וצלמים הנטפלים לאנשים, תושבים ותיירים, ליד הכותל המערבי.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם ומה יפעל משרד הדתות לסילוק התופעה?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה 1: הידיעה נכונה והבעיה ידועה לנו ונמצאת בטיפולנו כל הזמן, אם כי יש גם משום הפרזה בתיאור העניין.

לשאלה 2: קיימות הנוראות חמורות לכל הסדרים בשטח הכותל לפעול נגד התופעה המטרדית את ציבור המתפללים. הן מצד הצלמים והן מצד הקבצנים, ואמנם עושים הסדרים כמיטב יכולתם כדי להתמודד עם הבעיה. ואולם מפתת העדר תקנות מחייבות אין בידנו לסלק את המטרד באורח יסודי ומוחלט.

מפני שההלכה אינה מחזירה זאת לעומת זאת, להצעה לקבור את המנוח מחוץ לבית-הקברות התנגדה החברה קדישא מכיוון שראתה בכך בזיון זכרו של הנפטר.

נציג "יד ושם" פנה לקיבוץ לוחמי הגיטאות שבו יושבים חבריו לנשק של הנפטר, אולם שם נתקל בסירוב. קיבוץ יד-מרדכי, שאליו פנו לאחרונה, הסכים להקצות חלקה בבית-העלמין שבתחומו. את הלווייתו של המנוח ערכה החברה קדישא של תל-אביב על חשבונה, לרבות כל הסידורים הקשורים בהלוויה.

נוכח פרשה זו פתח נציג משרדי במגע עם החברות קדישא בערים הגדולות כדי לאתר שטחים מגודרים בתוך בתי-העלמין הקיימים, שבהם יובאו לקבורה נפטרים במקרים מעין אלו.

לשאלה 2: אולי אבל ההכרעה צריכה להיות על-ידי הנהלת "יד ושם", לאחר התייעצויות עם הרבנות הראשית לישראל. על כל פנים, לי יש ספקות בנדון.

13. פסק-דין שלמו חוייבה אשה לקבל גט בלי פיצויים

חבר-הכנסת ש. פרידמן שאל את שר הדתות ביום כ"ז בשבט תשל"א (22 בפברואר 1971):

בעתונות נמסר על פסק-דין שניתן על-ידי בית-הדין הרבני בחיפה, ולפיו ניתן היתר נישואין לבעל כהן אשר נשא בזמנו גרושה, ובית-הדין חייב את האשה לקבל גט מבעלה מבלי שישלם לה פיצויים, ויסתפק בתשלום דמי הכתובה בסך 100 ל"ל.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם העובדה הנ"ל ידועה לו?
2. אם כן — מה הנימוקים של בית-הדין לפסק-דין זה?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלות 1-2: הוזג שאלו מתייחסת השאלתה חי בנפרד מאז שבע שנים. אך חייהם המשותפים היו מעוררים במשך כל שנות נישואיהם.

לפי טענת הבעל, אשתו היא בעלת נכסים שבהם השקיע הרבה מכספו, ואילו הוא פועל בעל הכנסה מינימלית. הבעל אף תבע מאשתו פיצויים בהאשימו אותה בעירעור חיי הנישואין ובפירוד.

תוך מהלך הדיונים הפסיקה האשה להופיע והעורך-דין שלה הודיע שהפסיק לייצגה. עקב הודעה זו לא הגיעה שאלת הפיצויים כלל לדיון בפני בית-הדין.

14. אמינות המידע וההכנות לעולם

חבר-הכנסת ג. פת שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בטבת תשל"א (14 בינואר 1971):

בפגישות שקיימתי עם עולים חדשים, בעיקר מארצות-הברית, נתברר לי שקיים פער בין מה שמבטיחים פעילי מחלקת העלייה של הסוכנות לבין מה שניתן למעשה לעולה בהגיעו ארצה.

במקרים רבים נמסרת על-ידי פעילי מחלקת העלייה אינפורמציה בלתי-מדויקת, ולאו דווקא מתוך אי-ידעת החוק, אלא מתוך רצון לעודד עלייה, שהיא כשלעצמה מטרה חשובה, אולם התוצאה, במקרים רבים, איננה מקדמת את המטרה.

משרדי בתחום ההסברה הדתית, שהוא חלק מן השיטות הדתיות הניתנים לציבור על-ידינו.

סרטי "נהורה" שהוקרנו בטלוויזיה, כגון: 1. לאור הנרות (חנוכה); 2. אשר על השער (עליית הרמב"ן לארץ-ישראל לפני 700 שנה); 3. האמן המאמין (על הצייר הרמן שטרק); 4. הרב החלוץ (על הרב ישעיהו שפירא, חלוץ ההתיישבות הדתית ואיש ההגנה); 5. השר משה מונטיפיורי (חייו ופעלו של הנדיב סיד משה מונטיפיורי) — הומנו אצל המכון על-ידי הממונים על תכנית "מורשה" בטלוויזיה.

לשאלה 3: עורנו במסגרת תכנית "מורשה" בטלוויזיה להפקת סרט על סופרי סת"ם ללא כל הוצאה כספית מצד משרד הדתות, ואנו מגישים לטלוויזיה עזרה לפי בקשתה בנושאי דת ומסורת. התמיכה השנתית למכון "נהורה" מטעם משרדי מסתכמת ב-7,200 לירות. לשאלה 4: משרד הדתות, כמשרדי ממשלה אחת, ריב, עומד להפיק בעתיד סרט או סרטים בטלוויזיה על חלק מהשירותים שהוא נוהג לציבור.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
כבוד השר, בעקבות יומה ברובה זו של משרד הדתות — האם הוא מוכן לתמוך גם בסרטים להסברה שאר הדתות של אורחי ישראל?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

אשקול כשיפנו.

12. קבורתו של ולדיסלב קובלסקי

חבר-הכנסת ג. האוזנר שאל את שר הדתות ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

בימים אלה נפטר חסיד אומות העולם ולדיסלב קובלסקי, אשר שם נפשו בכפו להצלת עשרות יהודים בתקופת השואה. הודעותיו עם העם היהודי הגיעה עד כדי כך שעלה לארץ ב-1957 ואף נימול.

עם כל זאת, נתגלו קשיים בקשר לקבורתו. גוייתו הולנה במשך מספר ימים. נמסר לי כי הרבנות הרשתה לקברו בבית-הקברות בחולון, אולם על יד הגדר — דבר שלא היה לכבוד המת. לבסוף נמצא פתרון בקבורתו במשק יד-מרדכי.

רצוני לשאול:

1. האם אין אפשרות לחלוק כבוד לחסידי אומות העולם ולהביאם לקבר ישראל בכבוד?
2. האם אין מקום ליחד חלקת קברות מיוחדת לחסידי אומות העולם במקום מתאים בירושלים, בסמוך להר-הזכרון ולמוסד "יד-ושם"?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה 1: העובדות המוזכרות בשאלתה אינן מדויקות ואינן מלאות.

מוסד "יד ושם", שטיפל בסידורים להבאתו של המנוח ולדיסלב קובלסקי לקבורה, פנה לחברה קדישא בתל-אביב כדי שתטפל בקבורתו. החברה קדישא הודיעה לנציג "יד ושם", כי עם כל ההערכה לפעלו של המנוח בעבר לא היתה יכולה להביאו לקבר ישראל

השר לקליטת העלייה נ. פלד :

1. כן.

2-3. העולים הללו יקבלו את הסיוע המגיע להם במסגרת הקריתורונים הנהוגים במשרד הקליטה.

4. אין עניינים אלה בתחום הטיפול של המשרד לקליטת העלייה.

16. תנאי הסעתם של עולים מארגנטינה**חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ב' בשבט תשל"א (28 בינואר 1971):**

בעתון "הארץ" מיום 25 בינואר 1971 פורסמה שיחה עם עולים מארגנטינה שהתאוננו על התנאים באניה "גוליו צ'סרה" שהסיעה אותם מדרום-אמריקה עד נאפולי. הם סיפרו שהכריחו אותם לאכול אוכל כשר שלא היה משוכב והמשגיח מטעם הסוכנות מונע מהם לאכול אוכל איטלקי רגיל במטבח האניה. הם טענו: "לא כולנו דתיים, ולא היתה סיבה לכפות עלינו מזון שלא הוכן כהלכה על-ידי האיטלקים".

בהתחשב בכך שכל תקלה בהפלגת עולים לישראל עלולה להיות גורם מרתיע מבחינת עידוד העלייה — רצוני לשאול:

1. האם המסופר בעתון על-ידי העולים תואם את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם כן — מה היו הסיבות לכך?

3. האם קיימת הוראה לכפות על עולים בניגוד לרצונם לאכול אוכל כשר באניות שבהן הם מפליגים לישראל?

4. אם כן — על-ידי מי ניתנה הוראה זו?

5. האם יש ביקורת ופיקוח על התנאים שבהם מוסעים עולים לישראל באניות?

השר לקליטת העלייה נ. פלד :

נושא הסעת העולים לארץ נמצא כולו בתחום הטיפול והאחריות של מחלקת העלייה והקליטה בסוכ-נות היהודית.

17. עלייה מברית-המועצות**חברת-הכנסת ש. כהן שאל את השר לקליטת העלייה ביום ב' בשבט תשל"א (28 בינואר 1971):**

השבוע פורסם בעיתונים אחדים בארץ, כי בשנת 1970 הגיעו ארצה 1000 עולים מברית-המועצות. רצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. האם מספר זה מהווה עלייה או ירידה לגבי שנים קודמות?

3. האם ממשיכים להגיע ארצה עולים מברית-המועצות גם אחרי משפט לנינגרד?

השר לקליטת העלייה נ. פלד :

1-2. אין אנחנו נוהגים לפרסם נתונים סטטיס-טיים על היקף העלייה מברית-המועצות.

3. כן.

היו"ר י. נבון :

שאלה נוספת לחברת-הכנסת שלום כהן.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם ידוע לו המצב הני"ל?

2. אם התשובה לשאלה 1 היא שלילית — האם מוכן השר למנות צוות מיוחד לבדיקת הנדון?

3. מה הקשר הקיים בין המשרד לקליטת העלייה לבין פעילי מחלקת העלייה של הסוכנות?

4. מה המידע שמסר המשרד לקליטת העלייה לפעילי מחלקת העלייה ובאיו תכיפות נמסר מידע זה?

5. מה עושה המשרד לקליטת העלייה לתיקון העוול שנעשה לעולים כתוצאה מהמצב הני"ל?

6. מה עושה המשרד לקליטת העלייה להבטיח שיפור המצב בנדון?

השר לקליטת העלייה נ. פלד :

1. יש מקרים ששליחי הסוכנות היהודית מבטי-חים דברים החורגים מההנחיות. אך בדרך כלל האני-פורמציה הנמסרת על-ידי השליחים נכונה.

2. אין צורך במינוי צוות מיוחד. כל מקרה כזה מובא לטיפול להנהלת המשרד.

3. הקשר עם השליחים בחוץ-לארץ הוא באמ-צעות עובדי הסוכנות האחרים לכך ("דסקים"). קיים מגע יום-יומי שוטף ביניהם לבין משרדנו, וכל האינפורמציה וההנחיות מועברות אליהם, ובאמצעותם לשליחים בחוץ-לארץ. על מנת לקצר את תהליכי התק-שורת מוקמה יחידת "דסקים" בבנין משרד הקליטה בירושלים.

4. כל פירסום ומידע של משרדנו מועברים בצורה שוטפת ומזורזת לשליחי העלייה בחוץ-לארץ באמצעות הכלים זלעיל.

5. כפי שהשיבותי לשאלה 1. בכל מקרה שבו היתה הבטחה מפורשת ובכתב הגנו משתדלים לכבד את ההבטחה.

6. אנו שוקדים כל העת על כך שכל שינוי במדיניות, כל אינפורמציה וכל כללי הזכאות שנקבעים, יועברו באופן שוטף ומזורז לשליחים.

15. סיוע לעולים מתיישבים בקדמה**חברת-הכנסת ז. המר שאל השר לקליטת העלייה ביום כ"ג בטבת תשל"א (20 בינואר 1971):**

בעתונות ובטלוויזיה נמסר על קבוצת עולים צעיר-רים מאנגליה ומארצות-הברית, בהנהגת ראובן ושרה מנדל, המבקשת לקבל את הקיבוץ הנטוש (זה עשר שנים) קדמה שבחבל לכיש, לשם נסיון של הקמת ישוב לעולים צעירים המחפשים בישראל אתגר וזהות. כפי שנמסר, הרי לאחר שנמנע גירושם מהמקום, נותרו בלי מים, חשמל ותנאים סניטריים.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?

2. מה עמדת משרדו לנסיון זה בקליטת סוג מסוים של עולים צעירים?

3. האם ומה יפעל משרדו לסייע לעולים אלו להיאחז במקום ולפתחו?

4. האם יורה משרדו לסייע להם בהספקת מים וחשמל וכן בסידור התנאים הסניטריים?

לכל מי שיוכר כאסיר ציון. בכתבה צויין, כי הצעת חוק התגמולים לאסירי ציון ולמשפחות של הרוגי מלכות הוגשה לעיון שרי הממשלה.

אבקש לדעת:

1. מה טיב היוזמה ותוכן ההצעה?
2. האם תקיף גם את האסירים והמשפחות של הרוגי המלכות שפעלו עם חיסול גלויות ארצות האיס-לאם מאז קום המדינה?
3. האם קיים איזה תאריך שהוא החוסם את תחילת החוק?
4. אם כן — מה השיקולים שביססו את התאריך החוסם?

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

1. לאפשר לאסירי ציון ולמשפחות של הרוגי מלכות קבלת תגמולים אשר יאפשרו להם קיום בעלותם ארצה בשעה שהם נזקקים מפאת העדר פרנסה, נכות, מחלה או זיקנה.
- 2-4. הצעת החוק נמצאת עכשיו על שולחן הממשלה ואוכל למסור פרטים עם הנחת הצעת החוק על שולחן הכנסת.

20. התזרת בנותיו של מר דוד דיסני לרומא

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את השר לקליטת העלייה ביום ג' באדר תשל"א (28 בפברואר 1971):

"במעריב" מ-23 בפברואר 1971 התפרסמה ידיעה, כי שתי ילדות בנות 14 ו-18 הוטסו לאביהן ברומא. "האב, דוד דיסני, שהוא אלמן, חולל שערוריות בשג-רירות ישראל ברומא. הוא העמיד דרישה אלטרנטיבית: להעלותו לישראל עם שלושת ילדיו האחרים — או להחזיר לרומא את שתי בנותיו, דניאלה ושושנה. שג-רירות ישראל סירבה לתת אשרת עלייה לדוד דיסני, בגלל מצב בריאותו".

הנני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. אם כן — האם קיימות הנחיות לשגרירות ישראל בעולם שלא להעניק אשרות עלייה ליהודים הרוצים בכך, בגלל מצב בריאותם?
3. האם קיימות הנחיות נוספות לשגרירות יש-ראל המגבילות מתן אשרת עלייה לישראל?

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

1. הידיעה בכללה נכונה.
- דוד דיסני הוא ישראלי שירד מן הארץ ולכן לא היה זקוק לאשרת עולה.
- 2-3. אשרת עולה ניתנת, למבקשים לעלות לישראל, על-פי חוק השבות.

שלוס כהן (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני השר, לפי המידע שבדין, האם יוכל לומר לנו מהו מספר העולים היהודים הרוצים לעלות מבדית-המועצות לישראל? האם זה בתחום עשרות אלפים, מאות אלפים?

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

לפי מיטב ידיעתי הגישו עשרות אלפי משפחות יהודיות בבדית-המועצות בקשות לקבל רשות עלייה לישראל. לפיכך ברור שמספר הרוצים לעלות משג, אלה שביטאו את רצונם על-ידי הגשת בקשה להיתר עלייה, מגיע לרבעות ואולי למאות אלפים.

18. מניעת תקלות ממשפחות מעורבות הרוצות לעלות לישראל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ' בשבט תשל"א (15 בפברואר 1971):

בעתון "הארץ" מיום 1 בפברואר 1971 הודיע סופר "הארץ" בסקנדינביה, שמחלקת העלייה של הסוכנות היהודית עמדה לפני עובדה כאשר הופסקה פעולת הגיוור בווינה ובמסרטי, וזאת למורת רוחה של הסוכנות. נזכר העובדה שהפסקת הגיוור פוגעת קשה בעולים ממשפחות מעורבות שהשלימו את הכנותיהן לעלייה לישראל ויכולות להיות לה השלכות חמורות להמשך העלייה של משפחות מעורבות — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות בכללה או בחלקה?
2. אם כן — מי האחראי למתן ההוראה להפסיק את פעולת הגיוור בווינה ובמסרטי?
3. אילו אמצעים עומד לנזקט המשרד כדי למנוע תקלות ממשפחות מעורבות הרוצות לעלות לישראל והמעוניינות לעבור את תהליך הגיוור בחוץ-לארץ?

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

1. כן.
2. הרבנות הראשית.
3. א. כל משפחת עולים, גם אם רק אחד מבני המשפחה הוא יהודי, נהנית מכל הזכויות המוענקות לעולים הבאים לישראל. ב. המשרד פועל בכיוון של פישוט וזירוז הליכי הגיוור, כדי למנוע תקלות ממשפחות מעורבות הרוצות לעלות לישראל.

19. הצעת חוק בעניין תגמולים לאסירי ציון ולמשפחות של הרוגי מלכות

חברת-הכנסת מ. בן-פורת שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בשבט תשל"א (22 בפברואר 1971):

בעתון "מעריב" מיום 14 בפברואר 1971 פורסמה כתבה תחת הכותרת: "הצעה להעניק גימלה קבועה

ג. חוק התקציב לשנת 1971/72, תשל"א - 1971 *

(קריאה שנייה)

1. משרד ראש הממשלה

הי"ר י. נבון:

אנו עוברים לסעיף ב' של סדר-היום: חוק התקציב לשנת 1971/72, קריאה שנייה, - משרד ראש הממשלה. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה את תקציב משרד ראש הממשלה. התקציב גדול מכפי שהיה בשנה הקודמת, ואסביר את הפרטים.

משרד ראש הממשלה מרכוז בתוכו פעולות בשטחים מגוונים. במשרד זה מטפלים בנושאים הבאים: ריכוז עבודת הממשלה; העברת מידע על פעולות הממשלה לעתונות, באמצעות לשכת העתונות הממשלתית; כל הכרוך בעריכה ופירסום של הסטטיסטיקה הממשלתית, על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; גי"ב בוש המדיניות בקשר למחקר מדעי וטכנולוגי, בעיקר בתחום המדע השימושי; ייעוץ בענייני המיעוט הערבי; וכן פונקציות אחרות. כגון גנזך המדינה; טיפול באתרים היסטוריים וגנים לאומיים; ריכוז הטיפול בסיוע טכני ובקרנות האו"ם.

התקציב הכולל של משרד ראש הממשלה מסתכם בשנת 1971/72 בסך 29.9 מיליון לירות לעומת 22.78 מיליון לירות בשנת 1970/71. אם מצרפים את השתתפותם של גורמים אחרים ושל משרדים אחרים בתקציב המשרד, ובעיקר בתקציב הלשכה לסטטיסטיקה והמועצה הלאומית למחקר ופיתוח, מסתכם תקציב המשרד בלמעלה מ-50 מיליון לירות, לעומת 37.5 מיליון לירות בשנה החולפת. הגידול בתקציב נובע בעיקר משלושה מקורות: (א) התייקרויות בשכר ובשירותים - כ-3 מיליון לירות; (ב) תוספת תקציב למחקר ריש בתחומים שונים והחלפת מענקי המחקר בתקציב ישיר למחקרים - בסכום כולל של 8 מיליון לירות בקירוב; (ג) הכנת מיפקד האוכלוסין ל-1972 והרחבת פעולות בלשכה לסטטיסטיקה - כ-2.5 מיליון לירות.

כאן המקום לציין כי במסגרת הקיצוצים שהיו בתקציב 1970/71 הוקטן תקציב המשרד ב-2 מיליון לירות בקירוב.

נוסף לשינויים מהותיים אלה בתקציב המשרד יש לזכור כי משרד ראש הממשלה אינו להוט להתפשט על נושאים ותפקידים נוספים, אלא פועל בדרך הפוכה, בדרך של העברת פונקציות למשרדים אחרים. בשנה הקודמת הועברה הרשות לתיכנון כלכלי לידי משרד האוצר, ובשנת 1970/71 הועברו למשרד החינוך והתרבות ולמשרד החוץ יחידות של שירות ההסברה.

גם במסגרת המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח, שלה הוקצבו 24.946 מיליון לירות לעומת 16.487 מיליון לירות אשתקד, עשויים לחול שינויים אירגוניים, בעקבות הפעלת דו"ח של הוועדה לאירגון המחקר הממשלתי וגיוהול, בראשותו של פרופסור קצ'לסקי. עד

להעברת מכוני המחקר של המועצה למינהלי המחקר החדשים, שיוקמו בהתאם להתארגנות החדשה, ממישיבה המועצה להפעיל שישה מכוני מחקר.

חברי הכנסת. לפני כשנתיים, עם פטירתו של לוי אשכול ז"ל, ראש ממשלת ישראל, החליטה ועדת הכספים - והכנסת אישרה - קרן מילגות בסך 200,000 לירות לשנה. גם השנה מופיע הסכום, אם כי הוא כלול בסך כל התקציב של המועצה הלאומית למחקר ופיתוח. אבל כשעברה ועדת הכספים על פרטי התקציב, החליטה להוציא את הסכום משם ולקבוע סעיף מיוחד - קרן מילגות על שמו של לוי אשכול ז"ל.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת, נשמע את המסתייגים. רשות הדיבור לחברי הכנסת קורפו, ואחריו לחברי הכנסת בדד.

חיים קורפו (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. על אף המאורעות הגדולים המתרחשים מדי יום ביומו ושיש בהם משום קביעת גודלו של העם, הננו עדים לנסיון מצד חלק מהממשלה למנוע דיון פומבי מעל במת הכנסת בנושא המדיני. השעה נראית לנו עתה כשרה לומר את דברנו בסוגיה זו.

בהודעת ראש הממשלה על שיחות יארינג ב-29 בדצמבר 1970, אמרה ראש הממשלה: "בהתאם לעקרונות זה יש לנו יסוד להניח, כי ממשלת ארצות-הברית לא תהיה שותפה לקביעת פתרונות מסעם מועצת-הבטיחות בנושאים טריטוריאליים ובבעיית הפליטים ובנושאים אחרים שפתרוןם הוא עניין למשא-ומתן ולהסכם בין הצדדים. חברי הכנסת, בעת האחרונה נתחזקה הכרתנו כי הממשל בארצות-הברית אינו סבור כי עליו להיכנס למשא-ומתן או לנהל אותו מתוך עמדה של חולשה. ארצות-הברית גורסת כי ישראל זכאית לגבולות בני-הגנה, ואינה מקבלת את הדרישה הערבית שעל ישראל לסגת אל הקוויים שלפני ה-5 ביוני 1967... חזרנו והבהרנו, כי אנו מוסיפים להתנגד לכל שינוי בכתב הסמכות של השגריר יארינג בכל צורה שהיא, על-ידי נסיון מטעם ארבע המועצות לפרש או להנחות את שליחותו, או על-ידי מועצת הבטחון עצמה או על-ידי העצרת. שליחותו של השגריר יארינג נובעת אך ורק מן הסמכות המוענקת לו מכוח החלטת מועצת-הבטיחות ה-22 בנובמבר 1967. ואמנם, עקרון זה אושר לאחרונה על-ידי השגריר יארינג עצמו."

אני מוסיף לצטט מדברי ראש הממשלה: "לאחרונה מועלים מחדש רעיונות בדבר פתרון בדרך של מתן ערובות רצוני לחזור ולהדגיש, כי לא יכול להיות ספק בעמדתנו כי שום ערובות אינן יכולות לבוא במקום גבולות בטוחים, בני-הגנה, ושמירת כושר התגוננותו העצמי."

אני ממשיך בציטוט: "עם זאת, הננו דוחים כל

אין הוא מוכן עוד להאריך את תקופת ההימנעות מפ" תיחה באש, ואין הוא רואה את עצמו קשור לכל הפסקת אש. גם לזאת נתנה הממשלה תשובה שיגרתית: שלפיה קשורים הצדדים להפסקת-אש על-פי החלטת מועצת הבטחון מיוני 1967. אך כשצד אחד אומר שאין הוא רואה את עצמו כלל קשור להפסקת האש, חייב הצד השני, ישראל, להודיע, כפי שהיא הודיעה ביוני 1967, על תנאי ההדדיות. חופש התחלטה בעניין הפסקת-האש אינו יכול להיות חד-צדדי. הוא צריך — ודווקא על פי החלטת הממשלה מיוני 1967 — להיות נתון לשני הצדדים, כי כיום אין מצרים מקיימת את התנאי העיקרי שקיבלה על עצמה לפני ארבע שנים. אם הממשלה רוצה להיחלץ בין המלכודת שנקלעה לתוכה מבחינת הלחצים הבינלאומיים, חייבת היא לשוב לעקרונות המשא-ומתן הישיר בדבר כריתת חוזה שלום, עקרונות שהנחו את ממשלת הליכוד הלאומי ועמדו במבחן במשך למעלה משלוש שנים.

על כך יש עוד להוסיף את הדושיה בין ראש הממשלה לכתב ה"ניוויזק". הגברת מאיר לא סתרה כלל, על פי שאלתו של הכתב, כי השטחים המשותפים הם שטחים ערביים כביכול.

גברתי ראש הממשלה, צריך לשוב להצגת הדברים כפי שהעלית אותם בכנסת, לפני כשנתיים וחצי, בה ציגן את הממשלה. הדברים לא היו דברים בעלמא. היה להם תוכן היסטורי ומוסרי. אמרת: "שוחזרה נחלת אבותינו", ואם זאת נחלת אבותינו — הרי לא מדובר פה בשטחים ערביים, אלא בזכות היסטורית שהוגשמה בעקבות תוקפנותם של הערבים. זהו היסוד שיש לבנות עליו את מדיניותנו.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אקדיש זמן קצר לדיון מעשי על משרד ראש הממשלה. על שום מה חייבת ממשלת ישראל להנהל על-ידי 20 משרדים? מדינות רבות וגדולות מאתנו מתנהלות במספר קטן בהרבה של משרדים. לארצות-הברית מספיקים 12 משרדים. האם איננו יכולים לצמצם את המספר? הרי לא רק שנוסחון בכך את הצהרות השרים ולשכר תיהם, אלא גם נפחית את מספר מוקדי הלחץ על התקציב, ונפשט את דיוני הממשלה וכשרה לקבל החלטות.

במשרדים רבים קיים מבנה לא-רציונלי. הרבה פונקציות אינן כלל במקומן המתאים. היום עוסק משרד העבודה בניית כבישים, בעוד שמשרד התחבורה אחראי לתוואי, לפיקוח ולבטיחות בדרכים. כבר הצבעתי בדיון על תקציב המדינה, על העובדה שבכיש גהה, שנבנה על-ידי מע"ק, נאסר לתנועה על-ידי משרד התחבורה. בניית בניינים צריכה להיות פונקציה של משרד השיכון ולא של משרד העבודה. יש גופים מקבילים העושים אותה פעולה, כמו נציבות מס הכנסה והמוסד לביטוח לאומי. ענייני הנפט צריכים להימצא במשרד המסחר והתעשייה ולא במשרד האוצר. חברות התובלה צריכות להיות במשרד התחבורה ולא במשרד הפיתוח. התיכנון הפיסי של בניין ערים נמצא בידי משרד הפנים, ואילו התיכנון הפרוגרמטי נמצא במשרד השיכון. האם פלא הוא שכן נראית הבנייה בארץ ושכן היא גדונה על-ידי מומחים?

חוסר תיאום משווע קיים גם בין הממשלה לבין מוסדות ציבור שונים, ואופייני לכך הוא המתהווה כיום

דברי איום בחידוש האש או הצגת תנאים מוקדמים כל-שהם. לשיחות יהיה ערך רק אם תתנהלנה מתוך סובלנות ורצון משותף להגיע לכלל הסכם.

גברתי ראש הממשלה, היכן אנו עומדים בהכרזות אלו? בעת הדיון בעצרת האו"ם על ההצעה האפרו-אסיינית אמרו דוברינו, שאם העצרת תקבל החלטה זו, נראה את עצמנו משוחררים מהתחייבותנו כלפי החלטת מועצת הבטחון מס' 242. העצרת קיבלה את ההצעה האפרו-אסיינית. האם השתחררנו מהתחייבותנו לגבי מועצת הבטחון? לא רק שלא העלינו את המחשבה להינתק מהחלטת מועצת הבטחון, אלא אף מצאנו לנכון למצוא חיוב בהחלטה של העצרת, מצאנו בה איוזן עדין. כנסת נכבדה, כיום הוברר כי תכנית רוג'רס מתכוונת ממש למה שאנו ציפינו ממנה, ואף הוזהרו על כך את האומה.

איגרתו של יארינג מ-22 בפברואר שנה זו דורשת נסיגה מוחלטת. מזכיר האו"ם סומך את ידו על דרישה זו, ומאחוריה ניצבות גם ארבע המדינות, לרבות ארצות-הברית, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בגאומי של נשיאה: קווי ה-4 ביוני בתיקונים זעירים, ושיאופת העם הפלשתינאי, כפי שנוהגים לגשת סוגיה זו.

זוהי התפתחות שהתרענו מפניה. התרענו מפני הסכמה לתביעה לקיים את החלטת מועצת הבטחון מס' 242, מפני התחייבות לנסיגה וקבלת הגוהל שייקבע על-ידי ד"ר יארינג.

אנו מציעים, על רקע ההתפתחויות החמורות הללו, לפתוח ללא דיחוי במערכה מדינית בארצות-הברית של אמריקה, כדי למנוע בעוד מועד לחצים לכניעה מיונבית של ישראל מול איומי המלחמה המפורשים של סאדאת. אסור להשלות את האומה. עובדה היא שכל אלה שדאגו לתדמית של ישראל ועודדו אותנו לשפר אותה על-ידי הבלטת נכונותנו לווייתורים למען השלום עומדים כיום מול העובדה שמצרים מוצגת כשוחזרת שלום, ואילו ישראל — כמתעקשת ודוחה את ההחלטות לשלום.

מצב אומלל זה גובע מן הפוזיות וקלות הדעת של הממשלה, שהודיעה, לאחר תשובת מצרים לד"ר יארינג, כי בהבעת נכונותה של מצרים להסכם שלום עם ישראל יש משום מפנה, ואילו האמת היא שזאת אותה גוסחה שעליה חתם בזמנו נאצר בהסכמי לימית רוג'רס.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

איפה הממשלה? אף שר אחד איננו נמצא באולם.

חיים קורפו (גח"ל):

כך נתנו במו ידנו מעין גושפנקה של רודף שלום לסאדאת, בעוד שכונתו היא בעצם להשיג שלב בנסיון החדרתה של מדינת ישראל. הוא מדבר על בעיית העם הפלשתינאי, בעוד הגורם הוא בעצם שאיפתו להרוס את מדינת ישראל.

במקום לטעון שמצרים אינה רוצה בשלום, אלא בדחיקת ישראל למצב המסכן את קיומה, בירכה הממ"ש על נכונות מצרים להיכנס למשא-ומתן לשלום — פסקה שעליה הסתמך אף או תאנט בדין-וחשבון שלה, כדי לציין את שביעות רצונו מתשובת מצרים לאיגרת יארינג.

אתמול שמענו את הודעתו של סאדאת, שלפיה

להביע הערכתנו לעמידתה הגאה והנבונה של ראש הממשלה הגברת מאיר במערכות הקשות שאנו עומדים בהן. אין ספק שלפנינו ימים קשים עד מאוד ומערכות קשות בתחומי המדיניות והבטחון. אך לא עתה הזמן להתעכב על כך.

קשה לדבר על משרד ראש הממשלה מבלי להפנות תשומת-לבה של ראש הממשלה לצורך לעשות כל המאמצים הדרושים כדי ללכד כל חלקי העם מסביב למערכה שלפנינו, כי בנפשנו היא. אנו מאמינים בשם יתברך, בהבטחתו שהבטיח לנצח: כי לך ולורעך את-ננה, את הארץ הזאת. אנו מאמינים כי בארץ הזאת נזכה בעזרת ה' לקיבוץ גלויותינו; נזכה לחיות חיי קדושה וחיי טהרה, כיאה לארץ הקודש. ועלינו ללמוד מכל אשר אנו רואים לפנינו, שאין לנו אלא להישען על אבינו שבשמיים. יחד אתנו עם ישראל בכל התפוצות — שבכל המערכות הקשות הוכיח שאנו לא רק עם אחד, אלא משפחה אחת — והעם כולו בציון מלו-כדים במערכה זו. והנצחון מובטח לנו בעזרת השם.

חברי הכנסת, בבואי לדבר על משרד ראש הממשלה רצוני להתעכב על יחידה אחת, שזיקתה היא למשרד ראש הממשלה, יחידת רשות השידור. חוק רשות השידור קובע: "הרשות תקיים את שירות השידור הממלכתי לשם מילוי תפקידים אלה: ... לשקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והשיגה; לטפח אזרחות טובה; לחזק את הקשר עם המורשת היהודית וערכיה ולהעמיק את ידיעתה".

בדברי על רשות השידור לא יהיה זה נכון אם לא אעלה את הגילוי המדהים, לפי תצהיר שהגשתי לפני שבוע, תצהיר שנחתם על-ידי מר קדמן...

הי"ר י. גבון:

אבקש את הנואם להימנע מהעלאת נושא זה, כי לפי חוות דעת שקיבלנו היום, יכול להיות שהנושא הוא סוב-ידיצי. מחמת הספק אבקש לא לגעת בנושא זה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

תסלח לי, סוב-ידיצי משמעותו אחרת לגמרי. זה איננו סוב-ידיצי.

הי"ר י. גבון:

אדוני, תסלח לי אתה. אני מביא לך עניין זה כפי שהובא היום לישיבת היושב-ראש והסגנים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני מבד מאד את היושב-ראש והסגנים. אבל תסלח לי, אינני חושב שהיושב-ראש והסגנים בסמכותם להגביל...

הי"ר י. גבון:

חברי-הכנסת פרוש, הובאה לפנינו חוות דעת של היועץ המשפטי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

תשמע חצי משפט שאני רוצה להגיד. באגודת העונתאים הופיע צוות הטלוויזיה והודיע שעשה מה שעשה לא על דעת עצמו, אלא עשה מה שעשה לפי הוראה מגבוה.

בין משרד הקליטה לבין מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית.

במשרד ראש הממשלה צריך להימצא מרכז להכ-וונה ולתיאום של נושאים המשותפים למספר משרדי ממשלה. כיום אין מרכז כזה. מובן שחלל זה מתמלא, והוא מתמלא על-ידי שר האוצר הודות לשליטתו על המשאבים ואחריותו לביצוע התקציב. למשרד האוצר יש לעתים שיקולים מוטעים, כי שיקוליו הם פיסקליים וקצרי טווח; כדי לסיים את השנה בגרעונות קטנים, הוא מסוגל לשעבד צרכים חיוניים העשויים לשאת פריים בעתיד.

יש להקים במשרד ראש הממשלה יחידת ידע וחשיבה.

לבסוף ארשה לעצמי הערה אחת לגבי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לשכה זו ממשיכה משום-מה לפרסם את פירסומיה לגבי ירושלים לפי חלוקה של ירו-שלים וירושלים המזרחית. האם לא הגיע הזמן, שלוש שנים לאחר איחודה של ירושלים, לשים קץ לפירסומים גפרודים? הלשכה רשאית לעשות עבודתה לפי חלוקה הנראית בעיניה. אבל הפירסומים חייבים להיות אחדים לגבי העיר כולה.

כנסת נכבדה. פעמים רבות בעבר נשמעו השגות, הן בכנסת והן בציבור, על מידת היעילות בעבודתה של הממשלה. כל המסקנות של הוועדות השונות בעניין זה היו עטופות בעטיפה מתקתקה, אף למעשה לא שיקפו את המצב לאמיתו. מונחת לפני הצעת החלטה של ועדת הכספים להעמקת פעולות הייעול במינהל הממ-שלתי. וזה לשון ההצעה:

1. הוועדה סבורה כי קיימות אפשרויות רחבות לייעול עבודת משרדי הממשלה ולמניעת כפילויות בתוך משרדי הממשלה וביניהם. 2. הוועדה פונה לממשלה להנהיג שיטת ייעול פעילה ולחזק את ידיה של ועדת הייעול הבין-משרדית. במגמה להביא לחסכון בהוצאות בעיקר בנושאים הבאים: א. העברת שירותים משקיים וטכניים ממוסדות הממשלה לגופים קבלניים חיצוניים; ב. שיפור מערכת המשק הממשלתי על-ידי תכנון פיקוח מרכזי על הרכב והספקה של טובין ושירותים הדרושים לכמה משרדי ממשלה והבטחת פיקוח על הטיב; ג. שיפור האירגון של משרדי הממשלה על-ידי מיזוג ושילוב פונק-ציות קרובות וביטול כפילויות וחפיפות בין המשרדים השונים; ד. שיפור השירות לאזרח על-ידי פישוט תה-ליכי העבודה במשרדים ומתן תשובות מהירות לאזרח, וכן יש לארגן בצורה נאותה קבלת קהל ומתן שירותים שיגורתיים באמצעות הדואר במידת האפשר; ה. גיבוש דפוסי מינהל תקינים והפעלת שיטות גיהול חדשות ועידוד משרדי הממשלה להגברת היעילות.

אין כמעט שטח שהוועדה אינה מציעה בו תיקונים, נוכח המצב העגום השורר בהם כיום.

הי"ר י. גבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר. — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש, ואחריו לחבר-הכנסת אביזוהר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. בבואי לדבר על משרד ראש הממשלה רואה אני לעצמי חובה

להמשיך את דבריו בנושא אחר השייך למשרד ראש הממשלה.

מנחם ידד (גח"ל):

העניין לא נמצא בדיון בבית-המשפט.

הי"ר י. גבון:

אני מצטער, היתה חוות דעת כזאת של היועץ המשפטי של הכנסת ושל הממשלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

גם אחרי שהודיעו על כך?

הי"ר י. גבון:

חברי-הכנסת פרוש, אבקשך לא להתווכח עוד על כך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אגיד לך רק דבר אחד: אני בטוח בכך שכל חברי הכנסת מזדהים אתי שדבר כזה אי-אפשר להשתיק ואסור להשתיק; כשמדברים על משרד ראש הממשלה יש צורך להביא לתשומת לב ראש הממשלה שבירה לתקן זאת, ואת זאת רציתי להגיד בנושא זה.

הי"ר י. גבון:

את זאת אמרת, ועליך לעבור עכשיו לנושא אחר. אני מצטער מאוד.

יעקב נחישתן (גח"ל):

העניין אינו נמצא בבירור משפטי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני דורש מעל במה זו להביא את העניין לבירור בוועדה המתאימה, אם זה הוא הנוהג כאשר חבר כנסת מציע הצעה — שדנים שלא בפניו וקובעים שלא בפניו ולאחר מכן אין נותנים לו אפשרות להעלות את העניין תוך כדי נאומו.

הי"ר י. גבון:

אתה יכול להגיש עירעור לוועדת הפירושים או לוועדת הכנסת ולהציע לתקן את התקנון, ואני אשמח לנהוג לפי התקנון.

מנחם בגין (גח"ל):

עם כל הכבוד, אינני רוצה להתערב וצריך לשמור על זכותו של היושב-ראש, אבל אין טענת סוב-ידיעה תופסת במקרה דנן.

הי"ר י. גבון:

אני מודה לך על העזרה. אני כפוף למה שהובא לפנינו. כל עוד אין שינוי, לא אוכל לתת לחבר הכנסת לדבר בעניין זה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

בזה אתה נותן יד לאלה שעשו פשע בכך שביימו את המשחק הזה, במיוחד אחרי שהודו בכך, אבל אני מוכן לחכות להתפתחות העניינים.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אני מתפלל על היועץ המשפטי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אין יכול היה היועץ המשפטי לקבוע דבר כזה? העניין אינו נמצא בדיון בבית-המשפט.

הי"ר י. גבון:

חברי-הכנסת פרוש, אצטרך להפסיק אותך. אתה יכול לערער על כך בכל ועדה של הכנסת, בוועדת הפירושים או בוועדת הכנסת. אני מצטער, זה איננו פסק שלי, אלא של היועץ המשפטי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אתה יכול למנוע ממני העלאת הצעה לסדר-היום. אבל בזמן העומד לרשותי אינני יודע תקדים, שיושב ראש ישיבה יגיד לנואם מה עליו לדבר.

הי"ר י. גבון:

אינני אומר לך מה עליך לדבר, אלא על מה עליך לא לדבר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

עניין זה איננו סוב-ידיעה. אתה צריך לדעת שעניין זה משחית את הנוער.

הי"ר י. גבון:

אני אומר לך בפעם האחרונה, אטול ממך רשות הדיבור.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אתה יכול לעשות דבר שיש בו הגיון. אך אין כל הגיון בכך שלא תתן לי לומר מה שהודיעו אנשי צוות הטלוויזיה. הם הודיעו שעשו מה שעשו לפי הוראה מגבוה.

הי"ר י. גבון:

לא אני פסקתי, לא אנחנו פסקנו, אלא היועץ המשפטי. אין זה ויכוח ביני ובינך. אנו חייבים לנהוג לפי מה שסוכם, והבירור בידך; אם תרצה להמשיך לדבר בנושא זה, אולי זה ישרת איזו מטרה, אבל אני חושב שזה מיותר. לא אני פסקתי ולא הנשיאות, אלא הובאה לפנינו חוות דעת. אתה יכול לערער בפני ועדת הפירושים. אני מבקש למנוע ממני את אי-הנעימות הכרוכה בהפסקת דברך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

רצוני לומר לך דבר אחד: אם הצעתי הצעה והנשיאות רצתה לפסול אותה, היתה צריכה לשמוע אותי. מדוע לא הזמינו אותי לישיבת הנשיאות? כאשר דנתם בנושא לא ידעתם שאנשי הצוות הודיעו כי עשו מה שעשו — כלומר, שילמו שישים לירות בעד ביום עישון חשיש.

הי"ר י. גבון:

חברי-הכנסת פרוש, איאלץ לסגור את הישיבה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הסבר נא לי מאימתי יש ליושב-ראש רשות לעכב בעד חבר כנסת מלהגיד את דברו? אין אני רואה בזה שום סוב-ידיעה. אני מוחה גם נגד העובדה שלא הוזמנתי לישיבה כאשר קבעתם שלא לדבר בנושא זה.

הי"ר י. גבון:

על זה תפנה למי שצריך לפנות. אני מנהל פה את הישיבה. כל עוד לא קיבלתי הנחיה אחרת, הוראה אחרת, אני גאלץ לנהוג בהתאם למה שסוכם. אבקשך

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת פרוש, אבקשך בפעם האחרונה לדבר על נושא אחר.

משה נסים (גח"ל):

אין זה סוביידיצה אם העניין עצמו אינו נתון בהליך משפטי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כאשר היושב-ראש אומר: סוביידיצה, הוא צריך להסביר מה זה. אני רוצה שתסביר לי מה זה.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת פרוש, אל תתווכח עם היושב-ראש. זו אינה הכתובת שלך לזיכוח. אתה יכול לערער — ישנן דרכים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

היושב-ראש קיבל הוראה שאין לדבר על הנושא הזה כהצעה מיוחדת. לא הכירו בו כהצעה דחופה. אבל להגיד שאי-אפשר להעלות כאן בכנסת את העניין תוך כדי קבלת רשות הדיבור...

הי"ר י. נבון:

זה היינו הך. אבקשך לדבר לנושא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אם כן, אינני יכול להמשיך בנושא זה. אני חושב שהוא מדבר בעד עצמו והוא די חמור ודי מזועזע.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת, יש מקומות לערער, יש דרכים — תערערו.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אבל בינתיים אין הוא יכול להשמיע את דברו.

הי"ר י. נבון:

נכון — יערער. יש דרכים להופיע בוועדת הפי-רושים, בוועדת הכנסת, ולערער על החלטת היושב-ראש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

ובינתיים לביים ביומים נוספים? אני שואל אותך.

הי"ר י. נבון:

אם אתה שואל אותי — בינתיים אתה נואם את נאומך למרות האיסור.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אי-אפשר לי לסיים נושא זה של רשות השידור מבלי להביע את הכאב, את המשקע החמור שנשאר בקרב רבבות יהודים כאן בארץ ובקרב מיליוני יהודים בתפוצות הגולה, על שירותי הטלוויזיה והרדיו המופעלים בשבת. רבותי, עד היום זה הוא דבר שאין לו כפרה ואין לו סליחה — לבעוט בארץ הקודש בקדושת השבת אשר למענה מסרו את נפשם; לשדר שידורים דווקא בשבת — ואגב, שידורים, אשר כפי ששמענו לאו דווקא מפי דתיים, לא רבה משמעותם ולא רבה התרומה שהם תורמים. אני חייב למחות על כך בהזדמנות זו.

בדברי על משרד ראש הממשלה הייתי רוצה להת-

עכב גם על רשות הגנים הלאומיים. מדי פעם בפעם מסדרת רשות הגנים הלאומיים חילולי שבת פומביים, וכאשר פונים אל המארגנים, אומרים תמיד: אין לזה "אבא". ובכן, אולי אין לזה גם "אמא", אבל זה נתון בידי משרד ראש הממשלה, בו נמצאת רשות הגנים הלאומיים, המארגנת חילולי שבת המוניים מפעם לפעם. אנו פונים מכאן, מעל במת הכנסת, אל ראש הממשלה בבקשה שתתן דעתה לנושא זה, שהוא נושא חמור וכאוב, נושא המכאיב לרבים במדינה ומחוצה לה.

רצוני להביע כאן את הזדעזעותם של רבבות יהודים מהפעלת הרכבל, המוביל עכשיו למצדה, בשבת. אנו חושבים שאין זה הולם ואין זה תואם כלל את המקום ההיסטורי הזה, המזכיר אנשים אשר מסרו נפשם למען קיום עמנו; אין זה הולם את המקום הזה, שיחללו בו את שבת קדשנו בהפעלת הרכבל בשבת. אנו חושבים שעל ראש הממשלה לתת דעתה כדי למנוע פירצה זו.

קשה לי לסיים דברי בעדנו יושבים כאן ואילו בחוץ עומדות להופיע לפנינו נשים, נשות ירושלים הר"ו צות להביע את מחאתן על דבר שמשתרש לצערנו במדינה ואשר רבים חושבים שהשלמנו עם הדבר. אני מתכוון לבעיית גיתוחי מתים. גם כאן רצוני לפגוע אל ראש הממשלה, הרגישה לדברים כלליים המתהווים במדינה: הגיעה העת שישם קץ לדבר זה, הפוגע עמוק עמוק ברבבות יהודים, אשר רואים בו אחד הדברים החמורים ביותר. אנו יודעים שראש הממשלה נקטה לעתים צעדים גם לגבי דברים שהם מחוץ לתפקידים שהם במסגרת משרדה. אנו פונים אליה להתערב ול-הגיע לדי הסכם — לפחות למלא משאלה זו — לא לנתח גופות ללא הסכמת המשפחה או ללא הסכמת מוקדמת של המנותח שניתנה בעודו בחיים. די דיברנו בנושא זה בהזדמנויות רבות. זמני מצומצם ולא אוכל להתעכב עליו כרגע, אבל דעו לכם, רבותי, שזהו אחד הנושאים המכאיבים, דבר הפוגע עמוק עמוק, ואולי הגמירה היחידה בממדים כל כך גדולים במדינת ישראל אשר כופים על יהודים שכל חייהם חיו בקדושה וטהרה ואחרי מותם מעבירים אותם על דבר שהיו מוכנים למסור את נפשם עליו. לשם מה דבר זה? אני יוצא מכאן בקריאה אל ראש הממשלה, לשים קץ לפירצה גדולה זו, לפירצה חמורה זו, הפוגעת בנו פגיעה קשה ביותר.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי הכנסת אביווהר, ואחריו — לחברי הכנסת ולגור.

מאיר אביווהר (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו מסתייגת בראש ובראשונה מהיקפו של התקציב. אמנם זה אחד המשרדים שחלקם בתקציב המדינה אינו גדול, אבל מעניין שאף-על-פי שהועברו ממשרד זה שתי פונקציות רציניות, כפי שסיפר לנו יושב-ראש ועדת הכספים, כגון פונקציית החסברה, גדל בכל זאת תקציבו מ-22.75 מיליון לירות ל-30 מיליון לירות בקירוב, וזה שיעור גבוה יותר משיעור ההתייקרות הרגיל שחל בעליית השכר וכדומה. לפנינו אחת האילוסטרציות — בדיון זה אולי האילוסטרציה הראשונה — למצב המצער בתחום התקציב השנה. אם בשנה שעברה שמענו על ועדת גבתי

על תקציב ראש הממשלה בשאלות המדיניות הגורליות. היום ה-8 במארס, יום גמור הפסקת-האש, תושבי ישראל, רובם ככולם, ללא הבדל השקפה פוליטית, נחרדו שוב לאחר שנשמו לרווחה לפני עשרה ימים — שבו עיים, כששוכנו מעל לכל ספק כי אפשר להגיע להסכם שלום בין ישראל לבין מצרים ומדינות ערביות אחרות; לאחר שניציג המזכיר הכללי של האומות המאוחדות פנה לישראל ולמצרים בהצעת שלום וביקש מהן תשובות מקבילות לשאלות דומות, ומצרים, כידוע, ענתה הן לשאלה, אם תסכים לעשות הסכם שלום עם ישראל.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
מה ההסתיוגות?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הצעתי להוריד מיליוני לירות מתקציב משרד ראש הממשלה, והנימוק היחיד לכך הוא המדיניות של ראש הממשלה. לכן אני מנמק את זה.

יעקב נחושתן (גח"ל):
... של ברית-המועצות.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
ובכן, לשאלות של ד"ר יארינג אם מוכנה מצרים לעשות הסכם שלום עם מדינת ישראל השיבה מצרים: כן. באשר לחופש שיט לישראל בתעלת סואץ ובמצרי טיראן ענו: כן, ואז היה עלינו, על מדינת-ישראל, לענות לשאלה המקבילה של ד"ר יארינג שהיתה: האם תהיה מדינת ישראל מוכנה לחזור לגבולות הבין-לאומיים אם מצרים תסכים לעשות הסכם שלום עמה. הממ"ש לא מצאה לנכון לענות לד"ר יארינג, אלא בהכרזה מדינית, אשר החליטה עליה ביום א' שעבר, הודיעה במפורש לד"ר יארינג כי תנאי מוקדם לכל הסדר הוא לא לחזור לקווים של ה-4 ביוני. מכאן שהממשלה, בשלב המכריע של שיחות השלום, הודיעה כי סיפוחים טריטוריאליים הם תנאי לשלום. מכאן שההזמנות ההיסטוריות והתקווה הרבה לשלום בר-קיימא שנוצרה לפני כשבועיים, תקווה זו ספגה מהלומה רצינית על-ידי החלטתה של הממשלה ותביעתה האולטימטיבית לסיפוחים טריטוריאליים כתנאי לשלום. אנו רואים בכך משגה חמור וצעד מדיני מסוכן ביותר לעניין שלומה של מדינת ישראל. אנו רואים בכך נסיון לכפות תנאים בכוח כיבוש צבאי.

כתוצאה מכך מסר המזכיר הכללי של האו"ם או תאגיד דין-וחשבון למועצת הבטחון. לאחר שהוא מעריך — ובצדק — את סיכויי השלום שגברו כתוצאה מיזמתו של ד"ר יארינג והתשובה המצרית, הוא מציין בדאגה את הסכנות האורבות לשלום במזרח התיכון, סכנות הגובעות מתשובתה, או יותר נכון מאי-תשובתה החיובית, של ממשלת ישראל. או תאגיד הביע הזהירות עם היוזמה של ד"ר יארינג. הוא פנה בקריאה לממשלת ישראל לשקול מחדש את עמדתה, להסכים להצעות יארינג לחזור לגבולות הבין-לאומיים עם מצרים במסגרת של הסכם שלום.

איננו מקבלים את הנימוקים של הממשלה. שאיננו יכולים לנהוג כך הואיל ואנו רוצים גבולות בטוחים, גבולות בני-הגנה. גם אנו רוצים גבולות בטוחים למדינת ישראל. אבל השאלה היא: מה הם גבולות בטוחים? —

ועל נסיונות לקצץ 200 מיליון לירות בתקציב שלמעלה מ-9 מיליארד לירות — לבסוף הגיעו ל-10 מיליארד לירות — הרי עכשיו לא הרגשנו בתקציב הענק של 13 מיליארד לירות אפילו לא בנסיון כלפי חוץ להתגבר על הוצאה מיותרת, על ביזבוז, ועניין זה מציין מגמה מדאיגה מאוד.

הסתייגנו מסעיף מסויים, שאותו ליוותה עוד מגמה, והיא מה שנקרא "חומת הגומי". אנו מקבלים תקציב של 13 מיליארד לירות ובו פעולות חדשות. באשר האוצר ונאום נאום כללי על סיכויי השלום ועל מצב המשק, ואין לנו הזדמנות לשמוע על אותן הפעולות שבשבילן מבקשת הממשלה עוד כסף. למשל, בתקציב הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מופיעה תוספת כסף נכבדה למיפקד. ייתכן שעם כל הצורך לתת עדיפויות לנושאים אחרים, כגון חינוך, גם נושא זה הוא בעדיפות. אם כן, צריך לשמוע הסבר על כך. אני מוכן לשמוע אפילו היום הסבר מפי יושב-ראש ועדת הכספים מדוע דווקא בשנה זו, מדוע סכום זה ומה תכנית המיפקד שהכנסת מתבקשת לאשר אותה בהחלטות זו.

לעניין מבנה הממשלה יש הרבה מה לומר, במידה החורגת מאפשרות של הגשת הסתייגות לתקציב. את בדיון זה אבקש לשאול שאלה אחת: מי אחראי נחלות? מי אחראי לנושא זה המופיע בקווי היסוד של הממשלה, ושהופיע בראש מצעי הבחירות של המפלגות המרכיבות את הממשלה? לאן ירד? מי מטפל בו? כשהיתה הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת בגין, עלה סגן ראש הממשלה לדון והשיב בנושא זה של ההתנחלות. שר החקלאות כלל במקום כלשהו בסוף סקירתו מספר שורות בנושא ההתנחלות. ובכן, אני שואל שאלה זו לא מתוך בורות או אי-ידיעה מי גוגע בעניין, אלא מתוך הכרה ושיכנוע עמוק שנושא זה אינו זוכה לטיפול הנמרץ שהוא ראוי לו לאור המציאות המדינית שלנו. רבותי, מה הדבר אשר ישנה את המפה ויתן למדינה את המפה יותר מאשר ההתנחלות? איך נקבל גבולות בטוחים אם לא בדרך זו? אנו מבטיחים את ירושלים בקצב סביר. אנו רואים את זה. האם רואים את זה לאורך בקעת הירדן — ההאחוות שלנו בקו הבטיחון מס' 1 של מדינת ישראל? — ואני מדגיש: מס' 1. יושב-ראש המחלקה להתיישבות יצא מגדרו — הוא לעתים יוצא מגדרו — עד כדי כך שיצא למסע בטל-וויה, ובהזדמנויות אחרות, וטען שיש מחדל תמור בהתיישבות בבקעת הירדן. אני קרוב במקצת לעניין ההתיישבות באזורים כאלה ואני ידע שיש אפשרויות משקיות יוצאות מן הכלל, יש כוח אדם. כלום עם ישראל אינו יכול לעשות יותר ממה שהוא עושה? צאו לשם וראו את הנגיעה הקלה שלנו בשטח. האם זאת ההאחוות? אנו מזכירים לעתים קרובות מדי לשווא את נושא גבולות הבטחון. אם מתכוונים ברצינות לגבולות בטוחים, הרי לא ייחתכו על שולחנו של ד"ר יארינג, אלא כפי שנחתכה המפה בארץ עד עכשיו.

הי"ר י. נבון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו — לחבר-הכנסת אבנרי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. טבעי הוא שב-מצב שנוצר בימים האחרונים נוגעים חברי הכנסת בדיון

של ה-4 ביוני, יכולים הצדדים מרצונם החפשי לדבר על תיקוני גבול הדדיים מוסכמים; ב. השיחות צריכות להתנהל גם על שאלת האזורים המפורזים. החלטת מועצת הבטחון מדברת על הצורך להקים אזורים מפוזרים; ג. השיחות יכולות להתנהל על סדרי הבטחת חופש השיט לכל המדינות, ובמקרה זה - במיוחד לישראל; ד. השיחות יכולות להתנהל על סדרי הפתרון של שאלת הפליטים, בהתאם להחלטת מועצת הבטחון; ה. השיחות יכולות להתנהל במסגרת קיום החלטות האו"ם, כל הסדרים מיוחדים בשאלת ירושלים, גישה חפשית למקומות הקדושים; ו. השיחות יכולות להתנהל על היחסים ההדדיים בין המדינות, בין מדינת ישראל לבין המדינות הערביות השכנות, לאחר שיחתם הסכם שלום ביניהם.

לפנינו איפוא שורה ארוכה של נושאים נכבדים ששני הצדדים יכולים וצריכים לדון עליהם כדי להגיע לנוסח סופי ומלא של הסכם שלום. אבל אין מקום לדבר על תביעות לסיפוחים טריטוריאליים. זה שולל את עצם הבסיס של השיחות, והוא - החלטת מועצת הבטחון.

בסיכומי של דבר, חברי הכנסת, הציבור מחכה בתודה ובמבוכה, ואין כל ספק שאינו מעוניין בחידוש המלחמה, במצב ששוב יפלו יום-יום בחוריהם, שוב יהיו אלמנות, יתומים, הורים שכולים. רק מטורפים יכולים להשלים בשקט עם אפשרות של הידרדרות למצב כזה של חידוש המלחמה.

אבל עכשיו ברור לגמרי מה ומי מעכב את הסדר השלום, מה ומי עלול להביא להתלקחות מחודשת של הקרבות. אין כל ספק שהעובדות הפוליטיות מחודשות, שאם תתחדש חלילה המלחמה, כל האחריות תיפול על הממשלה, המסרבת להיענות בחיוב להצעת ד"ר יארינג ואו תאט.

תהיה זו תמימות לחשוב שהממשלה נוקטת על דעת עצמה את צעדיה הפוליטיים המסוכנים העלולים שוב להכשיל את שיחות יארינג ולהביא לחידוש המלחמה. אין לי כל ספק שאף שליטי ארצות-הברית, אף הם נוקטים טקטיקה של סחבת בעניין השלום בשיחות הארבע ומאפשרים לישראל לגקוט עמדות נוקשות המונעות התקדמות לקראת שלום. ארצות-הברית עושה זאת למען מטרתיה האנוכיות באזורנו, ומבוכה, אם יהיה כדאי לה, להביא שוב להרג הדדי של יהודים וערבים. היא רוצה לחזק על חשבון בנינו את מעמדה בעולם הערבי. לכן אמנם נקטה טקטיקה חדשה מאז פירסום תכנית רוג'רס, אולם גם עכשיו מעכבת היא את ביצוע החלטת מועצת הבטחון, לא מתוך אינטרסים ישראליים ולא מתוך דאגה לנו, אלא מתוך שיקולי המוני-פולים שלה והאינטרסים האימפריאליסטיים שלה במזרח התיכון.

ולכן, חברי הכנסת, אני פוגה לממשלה ולכל הסי-עות ללא הבדלים וניגודים אידיאולוגיים או פוליטיים ואומר: העניין יותר מדי רציני. אך עדיין לא מאוחר. הממשלה צריכה להיענות להצעות יארינג ולפעול בהתאם לרצון ולאינטרס. השלום של עם ישראל.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

גבולות בטוחים לא יהיו על-ידי כיבושים והמשך הקונ-פליקט הצבאי עם העמים הערביים. גבולות בטוחים ליש-ראל יהיו אותם גבולות שלום שיוכרו בהסכם שלום על-ידי מדינות ערב, שלהם ייתנו גם ערבויות בין-לאומיות של ממש.

אם מדינות ערב, ועל כל פנים מצרים, הסכימו מעל לכל ספק להכיר בריבונותה של מדינת ישראל, בזכותה לשיט חפשי בסואץ ובטיראן, בגבולות מוכרים ובטוחים של ה-4 ביוני - אני רוצה להדגיש שאין זו דרישה לווייתורים טריטוריאליים מצד ישראל. האמת היא כי מבחינה היסטורית, מבחינת המצב הפוליטי והלאומי הכללי זהו למעשה ויתור מצד מצרים, ויתור מצד התנועה הלאומית הערבית, על עמדה קודמת; זהו ויתור לטובת ישראל.

כך הוא המצב כפי שרואות אותו כמעט כל אומות העולם, ואין זה מקרה שאין אף מדינה אחת בעולם המסכימה עם עמדתה של ממשלת ישראל בשאלה הטרטוריאליה. עמדתה של הממשלה נוגדת גם את החלטת מועצת הבטחון - ולכאורה הסכימה המ-שלה לנהל שיחות עם ד"ר יארינג לשם ביצוע אותה החלטה. חברי כנסת, שדים בממשלה וגם כותבי מא-מרים ראשיים בעתונות מצהירים לעתים וכותבים, שאנו צריכים, בהתאם להחלטת מועצת הבטחון, לקבוע גב-ולות מוסכמים. אבל, חברי הכנסת, אין זו אמת. בהח-לטת מועצת הבטחון אין אף מלה אחת על גבולות מוסכמים; שם נאמר בפירוש: גבולות מוכרים ובטוחים. ולכן הדברים שאמר שר הבטחון הם קלסיים לעמדה הנוכחית של הממשלה, שמוטב שארם-א-שייך בלי שלום מאשר שלום בלי שארם-א-שייך. פירושו של דבר - התנאת סיפוח והשתלטות על שטח ערבי כתנאי להסדר שלום.

ברור עכשיו לרבים מאוד בישראל ובעולם, שתבי-עתה של הממשלה לסיפוחים טריטוריאליים מהווה מכשול רציני לשלום. השאלה עמדה ועומדת: או שלום, או סיפוחים. ופה צריך להדגיש בכל לשון של הדגשה, שאם מישו חושב כי האלטרנטיבה לשלום בלי סי-פוחים הוא שלום עם סיפוחים - איננו אלא טועה; האלטרנטיבה לשלום בלי סיפוחים היא מלחמה ושפי-כות דמים.

וכן בשאלת הפליטים. פורסם היום הנוסח המלא של עמדת הממשלה. סעיף זה הוא בבחינת החמרה אפילו לגבי הכרזות מסוימות של שרים בשנים קודמות. הממשלה מדברת רק על פיצויים, בעוד שהחלטות האו"ם מדברות על בחירה של חזרה למולדת ובין קבלת פיצויים. וכאן נשאלת שאלה, אשר מעמידה את שוחרי השלום, כביכול, בלי סיפוחים במבוכה. שואלים: אם כך, בשביל מה בכלל שיחות? אם אתה אומר שצריך להסכים לקווים של ה-4 ביוני, - לשם מה שיחות? נכון, החלטת מועצת הבטחון מדברת על הצורך בשיחות, מדברת על כך שצריך להגיע להסכם שלום, אבל לא בחלל ריק, אלא היא קובעת עקרונות לשלום. בין העקרונות האלה נמצא אחד האומר שלא תהיה רכישה טריטוריאלית באמצעות כוח או מלחמה. ואם מישו נמנע מלעטף זאת, אין זה מוחק את הס-עיף הזה מהחלטת מועצת הבטחון.

על מה אפשר איפוא לנהל את השיחות? למחות על שישה נושאים: א. אחר שיוסכם שחוזרים לקווים

רבנותי חברי הכנסת, אני מפציר בכם בכל לשון של הפצרה לשקול עובדה זו ברצינות שאין למעלה ממנה. הייתי חייל, עמדתי בקרב. אני יודע מה פירוש של פחד מוות, כאשר יצר הקיום העצמי מתקומם נגד השלכת החיים מנגד. ואני יודע שהספק הקל ביותר בצדקתנו המוחלטת, בחוסר הבדירה המוחלט שבמלחמה, ישנה ללא הכר את החייל הישראלי.

אוי לכסילים, המדקלמים על "גבולות בטוחים" מבלי להבין כי יש רק גבול בטוח אחד ויחיד למדינת ישראל: שורת החאקי של חיילי צה"ל, הבוטחים בצדקת המאבק.

הבטחון המוסרי של הנוער הישראלי — זהו קו ההגנה הראשון; השלמת העולם הערבי עם קיומו וריבונותו — זהו קו ההגנה השני; הכרת דעת הקהל העולמי בצדקת עמדתנו ועמידתנו — זהו קו ההגנה השלישי. רק הרחק הרחק מאחורי כל אלה יש ערך הגנתי כלשהו לערימות של חול, לרצועה של מים, למרחב של אוויר.

כבוד היושב-ראש, האם ממשלת גולדה מאיר מבינה זאת? האם היא מסוגלת להבין זאת? האם גולדה מאיר עצמה, שפניה נדרשו על-ידי חמושים שנות הליכה במדבר המאבק היהודי-ערבי, מסוגלת להנהיג את העם לתוך הארץ המובטחת של השלום? האם מבנה הממשלה שלה, מבחינה אירגונית ואישית, מתאים לעידן זה?

זהו ממשלה של ותיקי מלחמה, לא של חלוצי שלום. חסר בממשלה גורם מרכזי המסוגל לטפל ברצינות בענייני השלום. כל משרד ראש הממשלה הוא גיבוב מקרי של פונקציות מכל הבא ליד. במשרד ראש הממשלה יש דבר הקרוי "יועץ לעניינים ערביים". או יוועץ ואוי לעצותיו. במשך עשרים שנה העכיר מוסד זה, כמעט ללא תקנה, את היחסים בין שני העמים בתוך מדינת ישראל. למדבה המזל, אין לו סמכות לגבי היחסים עם שאר עמי ערב. להלכה אחראי לכך משרד החוץ. אולם, למעשה זהו משרד למלחמה פוליטית, ובראשו — מכונת האליבי האלקטרונית ששמה אבא אבן. למשרד זה אין הכלים, אין הידע, אין המומחיות ואפילו אין הנכונות הנפשית הדרושים למיבצע ההיסטורי הכביר של השגת השלום בין ישראל והעולם הערבי.

לפני 14 שנים הצעתי להקים מה שקראתי "מטכ"ל לבן", מיניסטריון מיוחד בראשות סגן ראש הממשלה, בו ירכזו מאות המומחים הדרושים להערכות מצב בעולם הערבי, לאיסוף המידע המדיני, להכנת תכניות לכל מצב אפשרי, לאידגון ולביצוע יוזמות שלום רבות ומגוונות — מומחים לארצות ערב השונות, מומחים לתעמולה ולכלי התקשורת, מומחים מדיניים, מומחים למודיעין. הצעה זו, שעליה חזרתי פעמים ללא ספור, לא התגשמה עד עצם היום הזה.

על כן טענה הממשלה בכל הערכותיה, ללא יוצאת אחת מן הכלל, והתוצאות היו הדות אסון. די בדוגמות מעטות: הממשלה האמינה שהפצצת מצרים לעומק תביא להפלת המשטר הנאצרי. אולם הוא התחזק. הממשלה היתה בטוחה שעבד אל-נאצר לא יעז לקרוא לעזרת הצבא הסובייטי. אולם הצבא הסובייטי בא למצ-רים. הממשלה היתה בטוחה שהערבים לא יקבלו את יזמת רוג'רס. אולם הערבים קיבלוה והכריחו את ישראל

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. קודם כל אני חייב למחות על כך שראש הממשלה, וכמוהו השרים שכבר דנו במשרדיהם בשבוע שעבר, ואני חושש שכמוהו שרים שעתיד נדון במשרדיהם, אינם נוכחים במליאת הכנסת בעת הדיון על משרדיהם. יש בכך פגיעה לא רק בסדרים פרלמנטריים תקינים, כי אם גם בנימוסים פרלמנטריים תקינים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר הצטרפתי בעודי נער לאידגון הצבאי הלאומי, לימדוני את העקרון: אנו הולכים אחרי מנהיגנו המובילים אותנו אל הקרב — כל עוד הם מובילים אותנו אל הקרב.

בעידן אחר, אך מתוך נאמנות לאותם אידיאלים עצמם, אנו מוציבים את העקרון: אנו הולכים אחרי מנהיגנו המובילים אותנו אל השלום — כל עוד הם מובילים אותנו אל השלום.

המדינה הגיעה לפרשת-דרכים היסטורית, אחת מג' קודות המפנה המונומנטליות בדברי ימי עמנו בן אלפי השנים. ומעל לכל דיון על משרד ראש הממשלה מרתפת השאלה האחת: האם ממשלה זו, האם ראש ממשלה זו, מובילה אותנו אל השלום?

בשתי הזדמנויות גדולות בחודשים האחרונים הצביעה סיעתנו בעד ממשלת גולדה מאיר, כאשר צעדה צעדים לקראת השלום: בהיכנסה לשיחות יארינג וב-שובה אליהן. אנו מוכנים להצביע בעדה — אנו מבינים חייבים להצביע בעדה — בכל צעד נוסף קדימה, אל השלום.

אך האם מוכנה הממשלה לצעוד בכיוון זה? האם היא מוכנה להסכים לשלום שהוא עכשיו אפשרי ומעשי, לשלום המוגש לנו ברגע זה ממש, על אותו מגש הכסף שעליו ניתנה מדינת ישראל — דם החיילים ודמעות האמהות?

כבוד היושב-ראש. מאז החמישה ביוני 1967, כאשר עמדתי על דוכן זה והצדקתי את מלחמת המגן, לא חשתי בלבי חרדה כה עמוקה לגורל המדינה כמו בימים אלה. אני חרד מפני אבדן הזדמנות היסטורית לשלום, הזדמנות שהיא אולי חד-פעמית, שהיא פרי נסיבות בין-לאומיות ומרחביות, העולות להשתנות בכל רגע. התרגלנו להשתמש בנקל במליצה "בכיה לדורות", אבל אבדן הזדמנות זו תגרום באמת בכיה לדורות, ללא מליצה.

ברגע היסטורי מסוים, בתקופת 1947–1948, היתה הזדמנות בין-לאומית חולפת להקמת מדינת ישראל. איזו בכיה היתה נגרמת אילו החמצנו אז את ההזדמנות הזאת.

אני חרד מפני בידוד המדינה בעולם, לאבדן אחרוני ידידינו, לגירוק עורק החיים המחבר מדינה זו אל בעלת הבית הגדולה שמעבר לאוקיינוס. אני חרד מפני הידרדרות פתאומית, ואולי מקרית, לתוך תהום של מלחמה חדשה, עקובה מדם, מלחמה שבה ננצח תוך קרבנות שלא ידענו כמותם מאז תש"ח, — נצחון שלא יביא לנו שום ברכה ושום יתרון.

אבל יותר מכל אני חרד מפני סכנה שאין גדולה ממנה — מפני אבדן בטחוננו בצדקת מאבקנו, מפני התחלפת האמונה "אין ברידה" בדיעה שאנו לוחמים על החזקת שטחים כבושים, תוך דיכוי אוכלוסיה מוודת.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אתם מאוהבים במלה "נסיגה". אני חושב שצריך לדבר בלשון מדינית כפי שאני דיברתי.

אולם לא זה קרה במצרים החדש, בשבועיים האחרונים או בשבוע האחרון.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הוא מסכים לשלום על סף גבולות הפסקת-האש.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מה שקרה בשבוע האחרון או בשבועיים האחרונים הוא שהקבוצה של הקצינים המצריים של נאצר—סא—דאת, אשר שלוש פעמים—על כלפ יום פעמיים—גיס—תה להשמיד את מדינת ישראל, ואשר ברגע שרק ניתן הצהירה: "עכשיו אפשר כבר לדבר אמת, אהלן וסהלן, רבין", הקבוצה הזאת נקטה מספר תכסיסים, וביניהם הוציאה מפיה את המלה "שלום", והחל מחול-השדים לשבור את ישראל מכוחה של המלה "שלום", באשר אי-אפשר לשבור אותה על-ידי מלחמה. כי השלום שמציע סאדאת לישראל, ושפה נמצאים, במקרה הטוב, תמימים שנלכדים ברשתו—אני אומר "במקרה הטוב"—השלום הזה הוא שלום עם אקדח לידך, המכוון ברגע זה, כל דקה וכל שנייה, אל לבה וראשה של מדינת ישראל; זהו שלום הצמוד לסירוב לשבת לשולחן ולדבר; זה שלום המותנה בכיבוש טריטוריאלי של רצועת עזה, שמעולם לא היתה שייכת למצרים; זה שלום המותנה בביתורה המחודש של ירושלים; זה שלום המותנה בגבולות שהביאו לשלוש מלחמות; זה שלום, אשר לאחר שתבוא עליו הסכמה, הוא מותנה בהבטחת זכויות לאומיות, לא אישיות, לעם פלסטיני בתחומי שטחה של מדינת ישראל מלפני 5-ביוני.

"שלום". כבר היו דברים מעולם. אחזור על כך בפעם האלף ואחת: ב-1938 באה הצעת שלום לצי"כ סלובקיה הצורה. "שלום"—זה היה הנוסח. רק שני דברים תפתרו, אמר אז היטלר: א. השטחים של הסו-דטים; ב. הפליטים. אחר-כך יהיה שלום לצי"כ ולא יהיה עימות עולמי ולא תפרוץ מלחמה עם בריטניה, עם צרפת, ויונח לדור שלם. ומרבית המדינאים הבריטיים והצרפתיים, רמיי-המעלה ורבי-הנסיון, שיצאו לפגישה עם אותו היטלר, חזרו מוקסמים מכנותו, מן האווירה החדשה, מנכונותו להגיע הפעם להסדר שיניח לדור שלם. גדולי העתונות העולמית היו יוצאים לברלין וחזרו רים מופתעים: זה לא היטלר המסוכן שמתארים לנו; רוח חדשה מנשבת שם. בכל ספר היסטוריה שאתה קורא היום אתה רואה שמרבית אישי העולם התפתו אז. לדיקטטורה המרוכזת בברלין. כן, שלום הוצעו גם אז.

אבל מאז ועד היום יש כבר איזה נסיון. לפחות לעם הזה צריך להיות איזה נסיון.

האמריקאים, וסיסון העושה במלאכה מטעמם, אמרו בימים אלה דברים גלויים מאוד, וכואבים מאוד למי שמשקיף אחורה כתום שלום שנים וחצי האחרונות. הוא אמר: עמדתנו היא מאוזנת, מכיוון שלאמיתו של דבר אנחנו נותנים לשני הצדדים, בתכניות החדשות, את מה שיהיו לו. הישראלים אומרים לנו זה שלוש שנים וחצי שהם רוצים בדבר אחד: הסכם שלום. המצרים, ויתר המדינות הערביות, אומרים לנו זה שלוש שנים

לקבלה. הממשלה היתה משוכנעת שהערבים לא יסכימו לעולם להסכם של שלום רשמי עם ישראל. אולם עבד אל-נאצר, ואחריו אל-סאדאת, הכריזו על נכונות זו.

הגיע הזמן לשים קץ לניהול החובבני של העניין הגורלי ביותר בדורנו. אנו מציעים להקים מיד מיניסטריון לענייני השלום, מיניסטריון שיהיה מופקד על כל ענייני המזרח התיכון, ענייני ישראל—ערב, וענייני ישראל—פלסטיין בתוכו.

באותה הזדמנות מן הראוי להרחיב את הממשלה עצמה, לצרף אליה כוחות חדשים, צעירים, עם גישה רעננה לבעיות השלום. אנשים כמו יצחק רבין, אנשי השלום בצמרת המערך, וחיים בר-לב, לכשיסיים את תפקידו הנוכחי.

זהו הצד הסטרוקטורלי והפרסונלי. חשוב עוד יותר, כמובן, הצד המדיני.

(קריאה: הם יוותרו על גבולות בטחון?)

שאל אותם.

יש הרואים, כמונו, בתכנית רוג'רס בסיס סביר וחובי לגיבוש יומת שלום ישראלי. שתכלול גם הגדרה עצמית לפלסטינים וסידורי בטחון יעילים. לעומת זאת יש הרואים בתכנית רוג'רס את הרע במיעוטו. אולם, כך או כך, כל בר-דעת חייב להבין שזהו הבסיס המעשי לשלום—שלום רצוי או שלום כפוי.

אנחנו קוראים לראש הממשלה ולממשלתה לשים קץ לתרגילי ההשהיה ולהתחבולות הדיפלומטיות המ-תוחכמות. אנו קוראים לה להודיע בצורה חד-משמעית, שאנחנו מסכימים עקרונית לגבול הבין-לאומי בדרום ולגבולות ה-4 ביוני, עם שינויים סבירים, ללא סיפוחים מהותיים. אנו קוראים לה ליטול לידיה את היזמה המ-דינית וליוזם שלום ישיר עם מדינות ערב ועם הפל-סטינים, תוך ניצול כל האפשרויות, לרבות שיחות יארינג, תחת להיגרר, להידחק—וכמעט והייתי אומר: להי-בעט—לתוך השלום. ראש הממשלה, יועציה ועוזיה יישפטו על-ידי ההיסטוריה על-פי אמת-מידה אחת וי-חידה: אם יביאו את ספינת המדינה אל חוף המב-טחים של שלום רשמי השנה, ב-1971.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו—לחבר-הכנסת משה סנה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אילו היתה פורצת מהפכה במצרים לפני שבועיים, או השבוע, היתה המפ-לגה השלטת של נאצר—סאדאת מסולקת מהשלטון, כוחות דמוקרטיים היו תופסים את השלטון, מצרים היתה הודפת את השליטה הסובייטית האימפריאליסטית מתחומיה, ומנהיג מצרי חדש, דמוקרטי-חפשי, היה קם ואומר: הגיעה העת לפתוח תקופה חדשה ולהציע שלום לישראל, ולהעביר את מצרים מרועות ברית-המועצות למצב של נייטרליזם—הייתי עולה על הבמה הזאת ואומר: נבדוק, נחקור, ניתן הזדמנות, נושיט יד, נלך לקראתם, נעשה מאמצים בלתי-אפשריים, ובלבד שנח-תור ונגיע אל השלום.

אברהם עופר (המערך, עבודה—מפ"ם):

ומה באשר לנסיגה?

ובאווירה אפולוגטית זו השמיעה ראש הממשלה את ההצהרה כי היא מוכנה גם להסדר ללא יחסים דיפלומטיים. למה? ואפילו לשיטתכם — על מה המירות הזאת? לשם מה החפזון הזה? קודם ויתור טריטוריאלי עקרוני, עכשיו ויתור עקרוני על מהות השלום. לשיטתכם ניתן היה אולי עוד להבין: תמורת שטח זה או אחר אנחנו מעוניינים ליצור אקלים חדש, אטמוספירה חדשה, ליצור שבר בדעת הקהל הערבית; לזכות בשלום המיוחל. אמנם שלום עם שכנות טובה, מגע יחסים, חילופי אינפורמציה, חילופי ידע, קשר אמיתי — אלה עשויים ליצור שבר בדעת הקהל של עמי ערב, על כל פנים שבר פסיכולוגי. אבל תמורת חוזה, ללא יחסים דיפלומטיים, תמורת נייר — לתת את סיני, את תעלת סואץ, את יהודה ואת שומרון? אפילו לא תמורת שלום-אמת לפרק זמן מוגבל, לחמש שנים או לשלוש שנים? כך ליפול במלכדות? ולהציע זאת במסגרת של ראיין, ללא תמורה כלשהי, ללא שום ויתור מן הצד השני? כך בפשטות: אני מוכנה לשכנע את הממשלה לוותר על מהות השלום, אני מוכנה להס-תפק בהסדר פורמלי, בלי קשרים דיפלומטיים?

אדוני היושב-ראש. במשך עשרים שנה הפיצו בקרב העם הזה, ובעולם, את האגדה, שאולי גשמי המצרי היה רוצה לעשות אתנו שלום, ואולי גם הירדנים, אך כל מנהיג ערבי שיאמר את המלה "שלום" — יירצח. במקרה הטוב — יודה. ולכן, חייבו אותנו להבין את המנהיגות הערבית, הנאלצת להשתמש בפורמולות "אח-רוב, להבין את הלאומים של הטרנס". הם אינם יכולים לדבר על שלום מבלי שהמונים יעלו על ארמוניהם ויעשו בהם שפטים". מה הוברר? — כל האגדה הזאת אינה אלא שקר וכזב. שקר הוא שהמונים מצרים אינם רוצים בשלום. הנגה נאמרה המלה. סאדאת אמר "שלום", ולא זו בלבד שאיש לא פצה פה ולא ציפץ; לא זו בלבד שלא ירו בו; ולא זו בלבד שלא הדיוח אותו, אלא כל הכתבים מקהיר מדווחים, שיוקרתו של סאדאת עלתה לאחר שהעלה את תכנית השלום.

רוצה לומר שאנחנו צדקנו כאשר טענו כל הזמן: לא העם המצרי הוא שוחר מלחמה, אלא המשטר, משטר הדיקטטורה עם הגיבוי הסובייטי, הוא שוחר המלחמה נגד ישראל, והוא הדין במשטרים של המדינות האחרות. וכל אותו סיפור שהמנהיגים אינם מעוניינים לדבר על שלום מפני שהמונים נגדו — כולו הוכח כבדיה דווקא בשבועות האחרונים. המסקנה היא איפוא, שסירוב המשטר המצרי לכונן יחסי שלום אמיתיים נובע מכוונה לזכות בשטחים ככלב בנינים לקראת הס-תערות על ישראל בתנאים נוחים יותר.

המסקנה השנייה, ואולי אחלוק גם בנושא זה על דעת רבים, היא שההחלטה של סאדאת מאמש, שעל-פיה שוב אין הוא קשור להפסקת האש, ושוב אין הוא קשור אפילו להימנעות מפתיחת אש, ההחלטה הזאת של סאדאת יש בה גם חיוב מרובה. המשחק של ארבעת החודשים האחרונים, כאשר מצרים המובסת מאיימת על ישראל המנוצחת בהחזיקה שעון "סטופר" ביד: תוך שלושה חודשים תיכנעו — ולא... ואחרי-כך: תוך 30 יום תיכנעו ולא... ואפילו שקלו אם לא לומר: תוך 14 יום תיכנעו — ולא... המשחק הזה הפך כל איוון אובייקטיבי בדעת הקהל העולמית וה-עמיד אותנו במקום שאין לו כל יחס למציאות. הצעתי

וחצי שהם דורשים דבר אחד: החזרת השטחים ופתרון בעיית הפליטים. לאמיתו של דבר, תכנית רוג'רס, וה-הצעות החדשות של יארינג, נותנות לשני הצדדים את מה שביקשו — אלה מקבלים את החווה ואת המלה, ואלה מקבלים את השטחים שהם רוצים בהם. לכן התכנית נכונה מאוונת.

זהו השכר, זהו הפרי של האיוולת שבתחוננים לחוזה, שבתחוננים למלה, במקום להציע תכנית מדי-נית, במקום להציע פתרון כולל. אנחנו קיבלנו את המלה והם יקבלו את הטרטוריה, שהיא היא הקובעת בוויכוח הזה.

שהרי אין המצרים מוכנים לשלום; אין הם מוכ-נים לשלום-אמת, עם גבול פתוח, עם יחסים דיפלומ-טיים, עם יחסי מסחר, עם יחסי תיירות, עם יחסי שלום בין העמים. הם מוכנים למעין-חוזה בין ממשלות. וכבר היה לעולמים. היה החוזה של שביתת הנשק, שבו נאמר מפורשות, כי הוא שלב בדרך אל השלום; חוזה ששני צדדים היו חתומים עליו, כתום מלחמת 1948, והוא אשר הביא שתי מלחמות בעקבותיו. היה חוזה, היתה גם הכרה למעשה. היתה הישיבה ליד שולחן אחד ברודוס; היה השימוש הפורמלי במונח "ישראל"; נקבע תיחום גבולות — כל אלה היו שם. מהו, סוף סוף, ערכו של המסמך — נקרא לו הסכם שלום: ללא כם ללא יחסים דיפלומטיים, ללא יחסי מסחר, ללא גבול פתוח, כאשר לכל מצרי תוסיף ממשלתו לספר שכל ישראלי הוא שוחר מלחמה ואויב; "שלום" המונע משני העמים כל הזדמנות להיפגש? מהו ערכו המהותי? האמת היא כי המשטר המצרי מוסיף להתנגד למהות השלום, אך מנסה לשחק במלה ובחוזה כדי ללכוד אותנו, ואחרי-כך לבוא עלינו במהלומת המוות בשעת הכושר הרצויה להם.

לפני חודש ימים הוזהרו את ראש הממשלה וה-ממשלה הזאת: אתם חוזרים לישיבות יארינג כאשר המצב המדיני הוא נוח, כאשר יש גם לכם הצדקה לסרב. מה תעשו בעוד חודש ימים? תחזרו לאותה דילמה, אך בנתונים הרבה יותר קשים. מה תשיבו אחרי שחתמתם על השטר? והנה כבר עכשיו מנפנים לממ-שלה בשטר שחתמה עליו, וראש הממשלה, שהיא פול-סגנית מצוינת ויש לה, לא אחת, תגובה אינטואי-טיבית, שיש לה מענה-לשון חד ושנון, עמדה אל מול העתונאי דה-בורשגרב בראיון שפורסם ב"ניוזוויק" ולא היה בפיה מענה לשום שאלה שלו. היה זה אחד הרא-יונות האומללים ביותר שקראתי בחיי. חמקנות, העדר תשובה, העדר תכנית, ראיין שאינו יכול לשכנע שום אדם אובייקטיבי.

כאשר אין מהות, כאשר אין תוכן, כאשר אין קו, כאשר חיים מן היד אל הפה — הרי זה נחשף, סוף סוף, כאב הלב לראות כיצד זה קורה לגולדה מאיר, בעלת הכושר הריטורי, כיצד אין לה אפילו נוסחת-התחמקות טובה, והיא עומדת בפה פעור מול עתונאי ששואל שאלות רלוונטיות ולעניין. מפני שגם הוא הציג לפניו את השטר שהיא חתמה עליו; מפני שכל הזמן פחדה הממשלה הזאת לומר ברורות: כן, אנחנו עומדים גם על שטחים; גורל השטחים האלה חיוני לקיומנו, כי אנחנו מנוסים אחרי שלוש פעמים. היתה אפולוגטיקה, היתה הנצלת, ועכשיו באה ההתגובה: פרעו את שטר ההתחייבות — ואומרים זאת האמריקאים.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. להנמקת הסתייגותי רציתי להעיר כמה הערות ביקורתיות כלפי ראש הממשלה. ההערה הראשונה שרציתי להשמיע נוגעת ליחס הממשלה אל הכנסת. אבל אינני יודע אם יש טעם להשמיע את ההערה הזאת כשראש הממשלה איננה בשנת התקציב הקודמת לא נמסרה הסקירה על משרד ראש הממשלה, לא נמצא לכך זמן. השנה עדיין לא הושמעה הסקירה. לדיון על תקציב משרד ראש הממשלה לא מצאה ראש הממשלה זמן לבוא.

ישראל ישעיהו-שרעבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

למען הדיוק — הכנסת לא הספיקה בשעה שעברה.

משה סנה (מק"י):

אינני יודע. אמרתי: הסקירה לא נמסרה. זו עובדה אובייקטיבית. נקבעו תאריכים שונים והללו נדחו מנימוקים שונים; אני זוכר. אבל אינני מאשים. להיפך; רציתי להגיד שאני מכבד מאוד את העיסוקים המרובים והאחרים של ראש הממשלה. אבל כשאני עוקב אחריהם — אני רואה ביניהם עיסוקים לא יותר חשובים מאשר התייבבות לפני הכנסת, כשהדיון הוא על תקציב משרד ראש הממשלה.

(קריאות)

לא אמרתי "בכלל". אותי לא תתפוס בגזומה. יש דבר שאני שונא מכל, והוא — דבר גומה. אמרתי: כשהדיון הוא על תקציב משרד ראש הממשלה, היא נעדרת מהכנסת. זאת עובדה. אני מוכן להפסיק את דיבורי. האם אמרתי דבר לא נכון? יש דיון על תקציב משרד ראש הממשלה, וראש הממשלה איננה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

בודאי יש לה משהו רציני לעשות עכשיו.

משה סנה (מק"י):

לא אמרתי שלא. אמרתי: לכן אין לי אפשרות להשמיע את הערות באוגיה. את זה אמרתי. אילו היתה כאן, הייתי מעיר כמה הערות בסוגיה של יחס הממשלה לכנסת. אמרתי: מכיוון שאיננה — אינני משמיע את ההערות הללו, ומקצר בזה את זמן נאומי. במה אפשר כאן לחלוק על מה שאמרתי? אינני משמיע את הערות. ואני חושב שראש ממשלה צריך למצוא זמן להיות בפרלמנט כאשר הדיון מחייב אותו להיות נוכח. בייתוד שתקנון הכנסת אומר שהנשיאות של הכנסת מתאמת את סדר-היום עם הממשלה. זה אומר: הכנסת מגבילה את זמנה לזמנים של השרים, ולכן אם הזמן היום לא תאם את לוח הזמנים של ראש הממשלה, צריך היה לשנות את סדר-היום של ישיבת הכנסת. אני חושב שעל מה שאמרתי אי-אפשר לחלוק.

הערה שנייה שלי נוגעת לתחום הפוליטי. רציתי למתוח ביקורת על הכרה מסוימת של ראש הממשלה, החוזרת לא בפעם הראשונה, והיא לדעתי משגה מדינית רצינית עד למאד. זה שייך לעמדה הפסוקה של הגברת גולדה מאיר נגד הקמת יחידה טריטוריאלית פלשתינאית, כמובן מחוץ לגבולות שייקבעו בשביל מדינת ישראל. אני מבין, אלה שאינם מסכימים לוותר על שום שטח מתנגדים שתהיה קיימת יחידה כזאת, כי היא תימצא בשטח שהם מייקדים אותו לסיפוח אל מדינת

מעל הבמה הזאת לפני 30 יום לומר לו: עשה מה שאתה רוצה; איש לא מתרשם מהאיומים שלך; אנו ניתן תשובה עניינית ולא מתוך ריצת בהלה למלא אחרי תכתיבך. היום נגמר האולטימטום. מהיום והלאה שוב אין הוא יכול לנקוט תכסיס של היסטריקה. עכשיו עליו או לפעול או לא לפעול. ומפני שהוא מתכוון להשיג שטחים אלה על-ידי הטוטים דיפלומטיים, ועל-ידי חולשת לב ישראלית, והוא יודע שסיכוייו בדרך זו הדבה יותר טובים מאשר בדרך הצבאית, התשובה הישראלית יכולה להיות הדבה יותר קרירה ואיתנה. ואם הממשלה לא ידעה מה להשיב לפני ארבעה חודשים, עכשיו המציאות האובייקטיבית יוצרת מצב שבו אינו יכול עוד לנפנף באיומי. מבחינה זאת יש גם ברכה בהודעתו. שהרי אובייקטיבית, לא הודעותיו קובות את תפוצתן אש בחזית אם לא. גם כשהיתה הפסקת-אש פורמלית, היה צה"ל חייב להיות על המשמר בכל רגע, שמא ירצו המצרים לעשות לנו "חמישי ביוני בבוקר". מבחינה אובייקטיבית מלתו אינה שווה כקליפת השום. אבל מבחינה מדינית, מבחינת דעת-הקהל העולמית — תמה תקופת האולטימטום, וישראל יכולה עכשיו להתיישר, ולהפסיק לחיות עם הסייט הזה: הוא יפתח באש או לא יפתח. נושא זה מופקד בידי צה"ל; המדיניות הישראלית יכולה להתפנות לגישה מדינית, לתכנית, לדרך, למגמה. לקו.

אדוני היושב-ראש, בחודשים האחרונים הלכה הממשלה בן של אפולוגטיקה. אף פעם לא הבינו אפולוגטיקה בפני מי. הוסבר לנו שעלינו לחזור ל-16 ק"מ שבין הים ובין נתניה, ל-14 ק"מ שבין נתניה והרצליה, ומי הסביר לנו זאת? הסבירה לנו זאת ברית-המועצות, הסבורה שכדי להגן על מוסקבה, גם כשלהשתתף בצצת אטום, מימן, טילים בליסטיים ואנטי-בליסטיים, היא חייבת לשבת בברלין; הסבירה לנו זאת גם וושינגטון, שעם היותה המעצמה האדירה ביותר בעולם, ועם צי שישי, וצי חמישי, וצי שביעי, היא משוכנעת שכדי להגן על וושינגטון עליה לשלוח חיילים לקמבודיה וללאוס. והסבירה לנו זאת אפילו בריטניה השוקעת, המשוכנעת שגם בשקיעתה יש לה זכות מוסרית להחזיק בסיס בקפריסין למען האינטרסים שלה. כולם לימדו אותנו שיושלים צריכה להיות נחלשת על-ידי אויב מבית-גאלה ועל-סמואל, שעל תל-אביב צריכה לרכב קל-קליה, ועל נתניה צריכה לשבת תול-כרם האויבת.

האפולוגטיקה אל מול אלה — עם כל הכבוד ועם כל האבחנה בין ידד ואויב — צריכה להיפסק. צריך לומר גלויות וברורות: אנו שואפים לשלום יותר מאשר לכל דבר אחר בעולם. אבל אנו גם יודעים מהו מתכון השלום בשבילנו. ומתכון השלום בשבילנו צמוד לשטחים. ונאמר גלויות. לא לשטחי, אלא לשיטתם; הגדירו ברורות את השטחים שאתם מתכוונים אליהם, בגלוי, הסבירו מדוע הם חיוניים, הסבירו למה העם הזה לא ילך לאושוויץ שנייה, הסבירו למה העם הזה לא יחזור ל-1948 שנייה, ולא ל-1956 ולא למאי 1967. תנו תשובה, ואז לא יהיה מצב שבו ייראה הטיעון הישראלי עלוב ודל כל-כך. לישראל יש case אדיר מאין כמוהו. צריך רק להזהות אתה לתת לו ביטוי, ואז ייפתחו אפיקים למכביר בפנינו.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת סנה.

אבל לא אגמור את המשפט הזה אם לא אוסיף שאמירה נאה זו של נשיא מצרים היתה מותנית בשני תנאים אולטימטיביים: של נסיגה מכל השטחים, בניגוד להחלטת מועצת הבטחון, וקבלת כל הפליטים שירשו זאת. בניגוד להחלטת מועצת הבטחון מס' 242, הדורשת רק פתרון צודק לבעיית הפליטים, ומשאירה את הפירוש של הנוסחה הסתומה הזאת להסכם בין הצדדים.

הופיע בדיון זה חבר כנסת מרק"ח אשר דרש שישראל תקבל את שני התנאים האלה, מפני שאם אינה מקבלת את האולטימטום, היא המצויה, בביכול, את האולטימטום. ובמקום להשחית מלים, מדוע איננו צריכים לקבל את האולטימטום, ומדוע אנהנו צריכים לחזק את הממשלה בדחיית האולטימטום הזה — אקדא, ברשות היושב-ראש, את דבריו של אותו חבר כנסת, חבר הכנסת מאיר וילנר, שהשמיע אותם במליאת הוועד המרכזי של מפלגתו. הוא אמר: "אין ספק בכך כי החלטת מועצת הבטחון היא החלטה של פשרה... וככל פשרה אין היא פותרת באופן מלא את כל הבעיות שבהן היא מטפלת... לאחר ביצועה של החלטה מועצת הבטחון עשויות להתעורר במשך הזמן שאלות שונות, כגון שאלות הקשורות בזכויות האוכלוסיה הערבית בתוך ישראל, שמשקלה יגדל עם חזרתם של פליטים ערביים פלשתינאיים... שאלות שתתעוררנה בפנים ישראל בקשר לזכויות האוכלוסיה הערבית שתגדל — אלו הן בעיות שפתרון הנכון יהיה תלוי ביחס בין כוחות הקידמה וכוחות הריאקציה בתוך ישראל, וכן כמובן בהתפתחות הכללית באזור ובעולם."

אם נפענח את הלשון הלא כל-כך סתומה, נראה כי פירושה הוא ביצוע החלטת מועצת הבטחון לפי הפירוש המצרי-סובייטי-דק"ח, כלומר לחזור לגבולות ה-4 ביוני 1967, להכניס כל מספר פליטים שירצו בכך, בלי הסכם, כדי שאחרי זה תוכנס המלחמה לישראל פנימה.

דבריו אלה של חבר-הכנסת וילנר הם הנימוק שבגללו יש לדחות את דרישתו לקבלת שני התנאים של סאדאת, ויש לדחות את האולטימטום לגופו. אני בטוח שאם המדיניות הישראלית תתנהל לפי הקווים שאישרה הכנסת ב-4 באוגוסט 1970 — כשם ששברנו את הסיור רוב להגיד הסכם שלום עם ישראל, נשבור גם את האולטימטום בשאלת הגבולות ובשאלת הפליטים, ונשיג את העקרון של פתרון מוסכם לכל בעיה ובעיה המהווה נושא להסכם שלום כולל.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, לתשובה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה. הערה אחת לדבריו של חבר-הכנסת סנה. אני מתפלל עליו שמצא לנכון לקרוא פה מדבריו של חבר-הכנסת וילנר, כאילו זה מסמך רציני, עצמאי, וכאילו אין קוראים את הדברים האלה בעתונות הסובייטית, המכתיבה מחשבות, דעות ופעולות של המפלגה אשר בשמה מדבר חבר-הכנסת וילנר. אבל זו הערה צדדית לגמרי.

משה סנה (מק"י):

אבל הוא מגלה טפח שאחרים מכסים.

ישראל. אבל מי שמקבל שהגבולות של השלום לא יהיו זהים עם קווי הפסקת האש — יודע שיהיו תחומים של ארץ-ישראל שיהיו מחוץ למדינת ישראל. מדוע צריכה ראש ממשלת ישראל לפסוק שזאת לא תהיה יחידה פלשתינאית? מדוע צריך לפסוק שהדבר הזה גזור לסיפוח לממלכה ההאשמית? איזה אינטרס יש לנו בזה? למען הקיצור אנמק זאת במשפט אחד או שניים. אני חושב שלנו יש אינטרס היסטורי בכך שתקומת העם היהודי במולדתו לא תהיה רשומה יחד עם היעלמו של העם הערבי הפלשתינאי מן המפה. שנית, אני חושב שיש לנו אינטרס לאומי חשוב מאוד שפתרון בעיית הפליטים הפלשתינאים יהיה קשור עם הקמת היחידה הטריטוריאלית הפלשתינאית. איננו מרחיב על כך את הדיבור, גם מפני שאין לי זמן וגם מפני שאין אל מי לדבר, כי רציתי להגיד את זה לראש הממשלה.

אבל אין אני פטור מלהגיב בכמה משפטים על דברי ביקורת שהושמעו מפי נציגים אחרים של האופוזיציה, שאני שולל אותם בתכלית השלילה. אני שולל בתכלית השלילה את אלה אשר מסרבים לכל נסיגה, אפילו כשזו קשור בהשגת השלום, — והרי רק אז באה בחשבון בשבילנו נסיגה. אני חושב שאותה מדיניות לאומית שנקבעה ב-4 באוגוסט 1970, והיא נקבעה לא רק על דעת מפלגות הקואליציה — וסיעתי גם היא תמכה בזה, והיא איננה בקואליציה, ועוד שלוש סיעות כאלה — המדיניות הזאת האומרת כי במסגרת הסכמי שלום ישראל תהיה נכונה לסגת לגבולות בטוחים ומוכרים שיוסכם עליהם בין הצדדים, זאת המדיניות הלאומית הנכונה היחידה. והטיעון שהושמע כאן מפי נציג "חירות" ומפי נציג המרכז החפשי הוא לשווא. שהרי בלי להבטיח שלום ובטחון — לא תהיה נסיגה. וכדי להבטיח שלום ובטחון — מצווה שתהיה נסיגה אל גבולות מוסכמים של בטחון ושלום. לכן כל הלהט שהושמע כאן הוא לשווא. לנסיגה שאין עמה שלום אין צורך באופוזיציה, כי זוהי הפוזיציה של העם. ולנסיגה שתהיה קשורה בהבטחת הבטחון והשלום האמיתי — יימצאו תומכים רבים גם בספסלים של גח"ל, כאשר תבוא שעת ההכרעה. אני מסכים שהיא עדיין לא באה.

מנחם ידיד (גח"ל):

האם אתה מאמין בזה?

משה סנה (מק"י):

לא אמרתי שאני מאמין. אמרתי שכאשר זה יהיה צריך להיות מוכן ומוזמן.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

איזה שלום זה יהיה?

משה סנה (מק"י):

זה אותו שלום שעמיתך לסיעה אמר לפני כמה דקות שהוא איננו. אם הוא יבוא — יהיה.

אני חושב שגם ההכרזה המילולית של נשיא מצרים החדש, שהוא מסכים להסכם שלום עם ישראל — הכי רזה שהוא וקודמו לא הוציאו אותה מפיהם במשך שלוש שנים וחצי ועכשיו נאלצו להוציא מפיהם — זה הישג של עמדת ישראל ונצחונות ישראל.

כמובן איננו מתפקים באמירה המילולית, אלא רוצים לבחון את הדבר לאמיתו. ואין איש אין לסגת אנוס על-פי הדיבור הנאה הזה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

היה לפני אחת-עשרה שנה. לכן החליטה הוועדה להקציב למטרה זו 2.7 מיליון לירות.

חברי הכנסת אביזוהר טען שאינו רואה כל הצדקה לגדול שחל בתקציב משרד ראש הממשלה. אני רוצה לומר לו שחלק מהגידול, 3 מיליון לירות, נובע מהת-ייקרויות. הוקצב סכום נוסף של 8 מיליון לירות למח-קרים בתחומים שונים, והוגדל תקציב הלשכה המר-כזית לסטטיסטיקה ב-2.7 מיליון לירות, כאמור.

חברי הכנסת קורפו שאל מדוע קיימים עשרים מש-רדים. למעשה הייתי יכול לשאול אותו, מדוע לפני ארבע שנים, כאשר ישב בממשלה, לא שאל אותה שאלה?

חיים קורפו (גח"ל):

שאלנו והצענו שישה-עשר משרדים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

יכול להיות שהצעתם שישה-עשר משרדים, אך השתתפתם בממשלה בה היו עשרים-ושניים משרדים. אינני בא לקנטר. אני חושב שזו אינה בעיה שאפשר לפתור אותה באופן אריתמטי.

אני מבקש את הכנסת לדחות את כל ההסתיי-גויות ולהעמיד לרשות הממשלה את התקציב כפי שהוצע על-ידי הוועדה, על מנת שתוכל להשתמש בו באופן יעיל. בחבר הכנסת אני מרשה לעצמי לומר שרוב הכנסת רוב העם עומדים לימינה של ראש הממשלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצבעה על תקציב משרד ראש הממ-שלה והסעיפים הצמודים לו. נתחיל בהצבעה על סעיף 04 - משרד ראש הממשלה.

הצבעה

התיקונים א-ב של חברי הכנסת י. בדד ות. קורפו לא נתקבלו.

התיקונים של חברי הכנסת מ. אביזוהר לא נתקבלו.

התיקון של חברי הכנסת ש. י. גרוס לא נתקבל.

התיקונים א-ז של חברי הכנסת מ. וילנר לא נתקבלו.

התיקונים א-ח של חברי הכנסת א. אבנרי לא נתקבלו.

התיקונים א-ז של חברי הכנסת ש. תמיר לא נתקבלו.

התיקון של חברי הכנסת מ. סנה לא נתקבל.

סעיף 04 - משרד ראש הממשלה - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לסעיף 03 - חברי הממשלה. נצביע.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ת. קורפו לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת מ. וילנר וא. אבנרי...

חברי הכנסת, הכנסת קובעת מדי פעם מרצונה איזו צורת בירור היא רוצה בענייני תקציב. היו שנים שהדיון בתקציב בקריאה שנייה לא היה קשור בס-קירת כל שר על פעולות משרדו, ואחר-כך דיון הס-תייגויות והצבעות. זה היה הנהל במשך לא מעט שנים. השנה החליטה ועדת הכנסת, על דעת כל חבריה, פה אחד, - והיא קיבלה תקנון הקובע זאת - שיש להפריד בין דיון בפעולותיו של משרד זה או אחר, בדיון של הרצאת פתיחה של השר, דיון ותשובה, ובין הדיון על התקציב וההסתייגויות. הכוונה היתה שהדיון בתקציב ובהסתייגויות של חברי הכנסת יהיה יעיל וית-ייחס לסעיפי התקציב ממש. אני מצטער לקבוע שאותם חברי כנסת שהגישו הסתייגויות, עשר, שתים-עשרה הסתייגויות, בכל מיני סעיפי תקציב - ובוועדת הכ-ספים היו הצבעות - כמעט אף אחד מהם לא מצא לנכון להסביר כאן מדוע צריך להפחית 10 מיליון לירות מסעיף פלוני, או מדוע צריך להוסיף לירה בסעיף אחר. בכל אותם סעיפים היוניים מאוד - כגון עניין של מרכז דמוגרפי, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחקר מדעי ופיתוח - איש לא מצא לנכון לבסס ולהסביר מדוע הוא מציב להגדיל או להקטין את התקציב בסעיף זה או אחר. האם זה יחס רציני לעניין התקציב? כולם דיברו על נושאים שאינם מתייחסים לתקציב. התייחסו לפעולתו של משרד ראש הממשלה.

כולנו התלטנו פה אחד - הכנסת קיבלה את התקנון - שיש להפריד בין שני הדברים. מה יעשו אותם חברי כנסת כאשר בעוד זמן-מה יבוא השר וירצה על פעולות משרדו, על הישגיו ומחדליו? למה יתייחסו? להסתייגויותיהם על התקציב? צריכה להיות איזו מתיידיקה בעניין זה.

אני באמת מבקש את יושב-ראש ועדת הכנסת לבחון את הנושא הזה מחדש. אולי צריך לחזור לשיטה שהיתה מקובלת בעבר. אינני קובע את עמדותי. אבל לאור התופעה של היום, שבמקום הנמקת הסתייגויות קיימו דיון כללי, אני מציע לו לבחון מחדש את התקנון. אני על כל פנים, כיושב-ראש ועדת הכספים, אינני מוסמך להשיב על כך. ושום שר אינו מוזמן להשיב על כך. אני בהחלט תומך בכך שהשרים יהיו נוכחים בעת הדיונים באולם המליאה. אבל על ההסתייגויות לא השרים צריכים להשיב, אלא יושב-ראש הוועדה שדנה בתקציב ובהסתייגויות. נדמה לי שיש כאן פגם מסוים. אחת משתיים - או שנלך בדרך שקבעה ועדת הכנסת בתקנון, או שנשנה את התקנון.

ישראל ישעיהו-שרעבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

גם אם ישונה התקנון, ידונו על כל ענייני המשרד.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אם נחזור לנוהג הקודם, שהיה קיים עד לפני שני-תנים, ימסור השר סקירה על פעולות משרדו, והדיון יהיה בהתאם לכך. אבל לפי החלטת ועדת הכנסת עכשיו דנים רק על התקציב ולא על מדיניות כוללת של המשרדים.

נשאלה שאלה: מדוע הוגדל התקציב ללשכה המר-כזית לסטטיסטיקה? הוגשה בקשה לאפשר ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה להכין את כל החומר הדרוש לעריכת מפקד אוכלוסין. מפקד האוכלוסין האחרון

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת י. בדר וח. קורפו
 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
 סעיף 44 - הוועדה לאנרגיה אטומית -
 בנוסח הוועדה נתקבל.

הי"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לסעיף 04 - משרד ראש הממשלה -
 הכנסה מיועדת. נצביע.

הצבעה

סעיף 04 - משרד ראש הממשלה - הכנסה
 מיועדת - נתקבל.

הי"ר ט. סנהדראי:

הכנסת אישרה בקריאה שנייה את תקציב משרד
 ראש הממשלה והסעיפים הצמודים לו.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

עם כל הכבוד, למרות שהסכום הוא שווה, המציג
 עים אינם שווים. אני מבקש להפריד בין ההסתייגות
 של חברי הכנסת וילנר ובין ההסתייגות שלי.

הי"ר ט. סנהדראי:

נצביע שנית.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.

סעיף 03 - חברי הממשלה - בנוסח הוועדה
 נתקבל.

הי"ר ט. סנהדראי:

נצביע עתה על סעיף 44 - הוועדה לאנרגיה
 אטומית.

2. משרד החוץ

יורם ארידור (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. באוגוסט 1970
 עמדנו, על-פי דברי אשליה שפורסמו, בקצהו של פרוץ
 דור עם סיכויי לשלום. כיום, במארס 1971, שוב נמצא
 אים אנו בקצה הפרוודור - אולי על סף חידוש המל"
 חמה. חלפו 7 ירחים שבהם הציבה ממשלת ישראל,
 מול מדיניות התרמית של האויב, את מדיניות האשליה;
 וכך ניצבת עדיין מדיניות האשליה גם כיום הזה.

אתמול נתפרסמה תגובת הממשלה לדו"ח או תאנט.
 דו"ח זה הוא דו"ח כוזב - המבוסס על כוזב, על
 החלטת מועצת הבטחון מס' 242. בדו"ח או תאנט,
 במקום גינוי העמדה המצרית, יש שבח לעמדה זאת.
 או תאנט "מצייין בסיפוק את התשובה החיובית שהת"
 קבלה מן הרפובליקה הערבית המאוחדת בקשר לזימת
 השגריר יארינג". חמורה מאוד העובדה שהוא לא גינה
 את התנאים של מצרים, אלא שיבח את עמדתה. אנו
 באים אל או תאנט בטענה מוצדקת.

מה היא תגובת ממשלת ישראל לגבי העמדה המצ'
 רית? גם תגובה זו - באיגרת ממשלת ישראל ליארינג
 - פורסמה אתמול: "ממשלת ישראל ראתה בחיוב את
 הבעת נכונותה של מצרים להיכנס להסכם שלום עם
 ישראל". אף מלת גנאי על עמדת מצרים, לא רק בדו"ח
 או תאנט אלא גם לא בהחזקת ממשלת ישראל לד"ר
 יארינג. עכשיו באים בטענות אל או תאנט שהוא לא
 גינה את התנאים המצריים? הטענות צודקות. על אחת
 כמה וכמה מותר לנו היום הזה לבוא ולהציג בפני
 ממשלת ישראל את השאלה: מדוע הסתפקתם בה?
 בעת חיוב? מדוע אתם לא הוספתם את הגינוי שאתם
 מבקשים כל כך, ובצדק, מאת או תאנט?

חיוב לגבי העמדה המצרית; חידוש בנכונות מצרים
 להגיע להסכם שלום - דברי הבלי.

באיגרתה מחדש אוגוסט הדיעה ממשלת מצרים
 כי היא מיפה את כוחו של ד"ר יארינג להודיע לאו
 תאנט שהיא מוכנה to reach an agreement on the
 establishment of a just and lasting peace עם

הי"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לדון בתקציב משרד החוץ, קריאה שנייה.
 רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הבעיות אשר
 מולן ניצב משרד החוץ בעמדו על משמר ענייניה החיו"
 ניים של המדינה בזירה הבין-לאומית חייבו הגדלת
 תקציב המשרד. ואמנם תקציב המשרד גדל ב-12%
 בערך והגיע ל-94.1 מיליוני לירות, לעומת 83.4 מיליוני
 לירות בשנה הקודמת. הגידול למעשה גבוה יותר, כי
 במשך שנת 1970/71 קוצצו בתקציב המשרד 4.2 מיל"
 יוני לירות ועל כן ניתן לומר שתוספת התקציב מגיעה
 בקירוב ל-16 מיליוני ל"י שהם גידול ב-26%, לערך.

מתוך סכום זה מיועדים 4.2 מיליוני לירות לכיסוי
 התייקרויות השכר בארץ ובחוץ-לארץ, ולכיסוי התייק"
 רויות אחרות - תוספת של 4.1 מיליונים. יתרת הסכום
 - יותר מ-6 מיליוני לירות - מיועדת להרחבת הפ"
 עולות, ובעיקר לצרכי ההסברה.

האמצעים הכספיים שהוקצו לצרכי ההסברה אינם
 גדולים כשלעצמם, אולם יש להדגיש כי כל פעולת
 הסברה הנעשית על-ידי המשרד בחוץ-לארץ מפעילה
 שרשרת של פעולות הסברה על-ידי גורמים אחרים,
 ובעיקר על-ידי אירגונים יהודיים וגופים אחרים התומ"
 כיס במאבקיה של ישראל.

תוספת קטנה אך חשובה היא התוספת בהוצאות
 הבטחון של נציגויות ישראל. ידוע כי נציגי ישראל
 בעולם כולו עומדים במתח בטחוני קשה ויש לקוות
 שההוצאה המוגבלת המיועדת לבטחונם תקטין את
 המתח הזה.

הי"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להסתייגויות. רשות הדיבור לראשון
 המסתייגים - חברי הכנסת ארידור, ואחריו לחבר"
 הכנסת יוסף תמיר.

מצפה שהממשל בושינגטון ימלא אחרי ההתחייבויות ויפעיל לחצים על ישראל כי תיסוג מן השטחים שכבשה. מחובת הכנסת לקבל הבהרות משר החוץ - וזו הדמנות בשבילי לקרוא לשר החוץ שלנו: שר חוץ נעדר - האם יש התחייבות כזאת מצד ממשלת ארצות הברית? האם אישרה ממשלת ארצות הברית את ההתחייבות. האם הכחישה אותה?

מול מצב כזה חובתנו לצאת למסע הסברה יסודי, מקיף, בארצות הברית, כדי שלא נעמוד בפני מצב שהמשא-ומתן הישרי, שעליו קמה וגם בגללו נפלה ממשלת הליכוד הלאומי, ינוהל לא בין ירושלים וקהיר, אלא בין וושינגטון וקהיר, והגבולות המוסכמים יהיו לא בינינו לבין מצרים, אלא בין ארצות הברית ובין מצרים. עלינו להשיב לנשיא ארצות הברית בלשוננו הוא, כפי שאמר בדברו על וייטנאם: "אם השלום יהיה כזה, שיעודד את התוקפנים ויוביל למלחמה גדולה ואנומה יותר, יהיה זה מחיר רב מדי לשלם בעדו"; בייחוד שכאן אפילו שלום לא יהיה.

במשך שבעה חודשים שברנו את מה שהיה לנו כקו בר-לב מדיני; שברנו את האמינות; שברנו את החומות שהצבנו כדי להגן על מדיניותנו; את עקרון המשא-ומתן הישרי - הממשלה שברה. מה מאבק עכשיו? היא נאבכת על השאלה אם יאריג חרג מסמכותו. מה תשובתו של סיסקו? תשובתו היא שהוא לא חרג. את עקרון אי-קבלת החלטת מועצת הבטחון - הממשלה שברה. באיזה מצב אנו נמצאים? נמצאים במצב שבו אומרים כי מצרים התקדמה בכך שהיא מקבלת את ההחלטה. נגד מה אנו נאבקים? אנו נאבקים נגד הפירוש האמריקני של ההחלטה הזאת. את עקרון אי-הנסיגה - הממשלה שברה. על מה נאבקים? על הארבעה ביוני. מה תשובת ארצות הברית? - רוג'רס. הלחץ הוא על העיקר. הלחץ מתגבר ומתגלע לא רק על-ידי אויבנו, אלא גם על-ידי ידידנו. נשארה עוד חומה אחת: חומת העמדה החד משמעית, התקיפה, שהיה שלום. רק שלום. אני חושש גם מעירעורה של העמדה הזאת כשאומרים שמכנים לוותר על קיום יחסים דיפלומטיים, אם יהיה כזה. על מה הוא הלחץ? הלחץ הוא להגיש מפה, כפי שייאמרו אחרי שהיא תוגש, כי אין זו מפה שאפשר לקבל, אלא סיפוח הוא. הזהרנו, רבותי חברי הכנסת, שלא להיכנס לשיחות מכיוון שתבוא הידרדרות. כך אנו חוזרים ומזהירים שלא להגיש מפה. כי הגיע הזמן שהממשלה תיסוג, אך דווקא ממדיניותה שלה, שמשמעותה היא ויתורים רבים באשר לגבולות, אך פריצת גבולות רבים באשר לויתורים.

ב-16 בנובמבר 1970 אמר חבר הכנסת בנין בדיון בכנסת: "כעבור מספר ימים לאחר שתראו להם את המפה... השם אקספנסיוניסט ייתן... לשר החוץ". כבר כיום ניתן לו השם הזה.

ב-13 ביולי 1970 היתה לי ההדמנות לומר: "מה יגיש לנו המתווך כמנת תיווך? תכנית רוג'רס". איך הגיב על כך שר החוץ ומה אמר כשנמתחה עליו ביקורת על קבלת החלטת מועצת הבטחון? הוא אמר שעמדה זו של קבלת החלטת מועצת הבטחון ועמדות אחרות "בוודאי חייקו את מעמדנו בעולם והעבירו לדבר השני את קול האחריות לאי-השגת שלום". אלה הצדי שר החוץ בכנסת ב-15 ביולי 1970. הוויתורים לא הועילו.

ישראל במה החידוש? מדוע צריכה ממשלת ישראל לבוא ולהגיד שיש חידוש בעמדה זו, אלא אם היא רוצה לתת אישור משלה לכך שהערכים רוצים בשלום באמת ובתמים? ואכן, בא שר החוץ ואומר, כפי שפורסם: "ממשלת ישראל רואה לנכון לקבוע עמדה חיובית לעצם התופעה שמצרים הביעה, זו לראשונה, את נכונותה להיכנס להסכם שלום עם ישראל".

האם שכח שר החוץ מה החידוש מממשלת מצרים באוגוסט? אה, ב-4 באוגוסט, אמרה ראש הממשלה שלנו מעל דוכן הכנסת: "ידי לעיין בהתבטאויות של ראשי מדינות ערב, שרי חוץ, אנשי ממשל ומדינאים בארצות השכנות, כדי להוסיף ולהתייחס בספק עמוק לנכונותם להכיר בישראל ולכרות עמה הסכם שלום צודק ובר-קיימא".

באוגוסט היה לראש הממשלה "ספק עמוק"; במאוס הוסרו אצל שר החוץ כל הספיקות לדבריו יש חידוש בעמדה המצרית. זאת אמר אבא אבן. מה אומר דוברו של נשיא מצרים, חסנין הייכל ביום 18 בפברואר 1971?

"עמדת מצרים לא השתנתה. היא ממשיכה לתבוע נסיגה ישראלית מוחלטת וערובות לזכויותיו של העם הפלשטינאי". שר החוץ אומר כי עמדת מצרים השתנתה; חסנין הייכל אומר כי עמדת מצרים לא השתנתה. שר החוץ אומר: "לדעתי, זוהי התבטאות עניינית ולא תכסיסית". סאדאת אומר: "מהלכיה המדיניים של מצרים מיועדים כדי לחשוף את מגמות התפשטותה של ישראל ולהכשיר את התנאים המדיניים לחידוש הקרבות במועד מאוחר יותר" - דברי סאדאת ביום 28 בפברואר 1971, לפני מספר ימים בלבד, במועצה הלאומית הפלשטינאית.

נשיא מצרים אומר: תכסיס; שר החוץ שלנו אומר: לא תכסיס. חסנין הייכל אומר: המדיניות המצרית לא השתנתה; שר החוץ שלנו אומר: המדיניות המצרית כן השתנתה. עלי לשאול: מי מפרש מוסמך יותר של המדיניות המצרית? מר אבא אבן או להבדיל אלפי הבדלות, נשיא מצרים אנואר סאדאת? מי מפרש טוב יותר: שר החוץ שלנו או להבדיל אלפי הבדלות, חסנין הייכל? זוהי האשליה העצמית.

אם כך, אם מודים אנו שיש תזוזה קדימה, אם באים אנו ואומרים שהעמדה המצרית לגבי השלום אינה תכסיסית, הרי באים אלינו ואומרים: על-פי דבריהם שלכם הם רוצים שלום בכנות, באמתה, בתמים, בניגוד לכל מה שאמרתם אתם משך שנים. ובכן, תנו אתם את התמורה. זהו מוקד הבעיה.

מצד שני, לגבי המדיניות האמריקנית יש טענות של אכזבה. האם השלה משהו את עצמו ש"תכנית רוג'רס" אינה "תכנית ניקסון"? האם סבר משהו ש"ממשלת ארצות הברית מדברת בשטח מדיניות החוץ בשני קולות? בכוף של דבר יש לממשלת ארצות הברית מדיניות אחת והמפה של רוג'רס היא המפה של ניקסון. כבר בספטמבר 1969 אמר נשיא ארצות הברית, בנאומו בעצרת האומות המאוחדות, שהוא מתנגד ל"שינויים מהותיים במפת המזרח התיכון". זה היה צריך להיות ברור אילו ההשליה העצמית. סאדאת אף הוסיף על כך, בהודעתו מאתמול, כי בחודש האחרון הוא קיבל התחייבויות מממשלת ארצות הברית, וכי מצרים

הזמינו לחץ לכניעה טוטלית. הממשלה שרוצה להימנע מעימות עם ארצות-הברית נגדרת לעימות בתנאים הקשים ביותר בשבילנו. תוך הוקעתנו כמספחי שטחים לא לנו, תוך טיפוס על שלבים: ראשית כל שאלות יארינג שגשאר ללא תשובה; אחריו הדין-וחשבון של או תאנט שהוא עדיין ללא תשובה, והשלב הבא, כפי שמודיע האויב, הוא החלטת מועצת הבטחון.

על מה לא ויתרו למען התדמית? את ארץ ישראל התחייבו לחלק למען התדמית. את החומות שהחזקנו משך שלוש שנים ומעלה שברו למען התדמית. התחייבו לבצע את החלטת מועצת הבטחון לשם כך, ולבסוף איבדו גם את התדמית.

על דעת קהל ידידותית סמך שר החוץ באוגוסט. איפה היא דעת הקהל הזאת? זה השלג של הקיץ דאשקד. עתונאי מכובד מאוד כתב רק לפני מספר ימים: "מאז מלחמת ששת-הימים לא היתה עמדתנו כה בלתי מובנת ושלילית בעולם". מה שקורה היום, גברתי היושבת-ראש, יסודותיו הונחו באוגוסט. כך אמרנו אז. זאת ההידרדרות שתהיה. נכון שניסיתם בממשלה להשהות אותה, אבל, בגלל השיחות, את "הפסקת הטיולים" ביטלתם. ביקשתם "וטו אמריקני" ועליו ויתרתם; ב"מהות השלום" נעקפתם; ל"תכנית רוג'רס" הגעתם. אם אתם, חברי הממשלה והקואליציה, מוכנים למערכה למען חזרה למדיניות שהיגחתה אותנו בהצלחה משך שלוש שנים ומעלה — הבה נעשה את המערכה הזאת, אם כקואליציה, ואם כשאנו בארץ פוזיציה. נעשה אותה על בסיס של שלמות ארץ ישראל. מאז משבר אוגוסט נמשכת ההידרדרות. היא הגיעה לאן שהגיעה עכשיו, במארס, ולוואי שלא נגיע רחוק יותר.

הי"ר ט. סנהדראי:
איננו מטפלים בכך עכשיו.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת שלום כהן.

יוסף תמיר (גח"ל):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה לצרף את קולי להצעה לסדר-היום שהשמיע לפני דקות מספר חברי-הכנסת בגין.

הי"ר ט. סנהדראי:
זו לא היתה הצעה לסדר-היום.

יוסף תמיר (גח"ל):
הודעה אישית.

הי"ר ט. סנהדראי:
זו היתה הערה, שמעתי אותה ואעביר אותה.

יוסף תמיר (גח"ל):
אני חייב לומר שחברי הכנסת שקדמו לי דיברו על נושא זה, ומן הדין שהעניין יהא נדון במלוא תשומת-הלב.

ועתה להסתייגויות לתקציב משרד החוץ, ואתייחס בדברי לנושא אחד בלבד, לנושא ההסברה.

חברי כנסת, מזה שנים אנו נתונים במאבק על שלושה עקרונות: האחד — על זכות הקיום כעם וכמדינה; השני — על בטחון מדינת ישראל; והשלישי — על שלום-של-אמת בינינו לבין שכנינו.

המצב שאלינו נקלע המשא-ומתן הקומי, המכונה המשא-ומתן בתיווכו של ד"ר יארינג מוכיח עד כמה עקרונות אלה הם אקטואליים, צודקים ומציאותיים. כרגע אנו נמצאים בעיצומה של המערכה המשולשת, כשהחוד המדיני הוא עדיין במרכז המאבק.

בהתמודדות זו הגנו משתמשים בשלושה אמצעים: א. בהכרה הבין-לאומית המקנה לנו מעמד בין העמים, ההכרה שבאה מכוח החוק הבין-לאומי; ב. בצבא ההגנה לישראל, המקנה לנו בטחון מכוחו הצבאי; ג.

הזמינו לחץ לכניעה טוטלית. הממשלה שרוצה להימנע מעימות עם ארצות-הברית נגדרת לעימות בתנאים הקשים ביותר בשבילנו. תוך הוקעתנו כמספחי שטחים לא לנו, תוך טיפוס על שלבים: ראשית כל שאלות יארינג שגשאר ללא תשובה; אחריו הדין-וחשבון של או תאנט שהוא עדיין ללא תשובה, והשלב הבא, כפי שמודיע האויב, הוא החלטת מועצת הבטחון.

על מה לא ויתרו למען התדמית? את ארץ ישראל התחייבו לחלק למען התדמית. את החומות שהחזקנו משך שלוש שנים ומעלה שברו למען התדמית. התחייבו לבצע את החלטת מועצת הבטחון לשם כך, ולבסוף איבדו גם את התדמית.

על דעת קהל ידידותית סמך שר החוץ באוגוסט. איפה היא דעת הקהל הזאת? זה השלג של הקיץ דאשקד. עתונאי מכובד מאוד כתב רק לפני מספר ימים: "מאז מלחמת ששת-הימים לא היתה עמדתנו כה בלתי מובנת ושלילית בעולם". מה שקורה היום, גברתי היושבת-ראש, יסודותיו הונחו באוגוסט. כך אמרנו אז. זאת ההידרדרות שתהיה. נכון שניסיתם בממשלה להשהות אותה, אבל, בגלל השיחות, את "הפסקת הטיולים" ביטלתם. ביקשתם "וטו אמריקני" ועליו ויתרתם; ב"מהות השלום" נעקפתם; ל"תכנית רוג'רס" הגעתם. אם אתם, חברי הממשלה והקואליציה, מוכנים למערכה למען חזרה למדיניות שהיגחתה אותנו בהצלחה משך שלוש שנים ומעלה — הבה נעשה את המערכה הזאת, אם כקואליציה, ואם כשאנו בארץ פוזיציה. נעשה אותה על בסיס של שלמות ארץ ישראל. מאז משבר אוגוסט נמשכת ההידרדרות. היא הגיעה לאן שהגיעה עכשיו, במארס, ולוואי שלא נגיע רחוק יותר.

אמנם במילון של שר החוץ — כך הוא אמר — המלה "חלוקת הארץ" אינה מלת גנאי. כנראה, לשר החוץ יש מילונים רבים, ואינו יודע באיזה מהם הסתכל. במילון האנגלי חלוקת ארץ ישראל היא דאי מלת שבה. במילון הרוסי, הצרפתי, הערבי בודאי שזו אינה מלת גנאי. גם לא במילון השבדי של ד"ר יארינג וגם לא במילון הבורמני של או תאנט.

אבל שר החוץ שכח שיש גם מילון עברי-עברי. במילון העברי-עברי חלוקת ארץ ישראל זוהי מלת גנאי.

בספר יואל, פרק ד', פסוקים א-ב, נאמר: "כי הנה בימים ההמה ובעת ההיא אשר אשיב את שבות יהודה וירושלים: וקבצתי את כל-הגוים והורדתיים אל-עמק יהושפט וגשפתי עמם שם על-עמי ונחלתי יש-ראל אשר פרו בגוים ואת-ארצי חלקו".

זהו מילון עברי-עברי ששר החוץ היה צריך להסתכל בו. רצוי היה איפוא ששר החוץ מעתה ואילך ישתמש במדיניות הישראלית, כמו בשפה העברית — במילון הנכון.

מנחם בגין (גח"ל):
אני מבקש רשות דיבור לסדר הדין.

הי"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין, להערה לסדר.

מנחם בגין (גח"ל):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. היום מתקיים

הקיים, להערכת האימפריאליסטים הסובייטי, ואף להס" ברת נכוונתו לשלום. רק בשעה שמסבירים מפורשות את העקרון של הזכות על ארץ ישראל — וזה צריך להיות עיקר ההסברה — אפשר יהיה להבהיר את הקורות בחבל עולם זה ואת צדקת מאבקנו. אינני אומר שצריך להסתכל מנקודת ראות אנציקלופדיסטית, אלא מנקודת המוצא ההיסטורית, הלאומית, האנושית והבין-לאומית. ואין הסברה או פעילות שירותי אינ-פורמציה נאותים בסעיף זה. איננו מסוגלים להחדיר את צדקת המאבק לגוף האומות, בנייהן אומות העולם שהן אוהדות את ישראל, ולשכנען בצדקת הטיעונים האחרים של ההסברה שלנו בטרם שיכנענו בזכותנו על ישראל.

קודם כל מתבטא הדבר בערגת עמנו לארץ ישראל בכל שנות גלותו הארוכה, גדושת האסונות, הרדיפות ורוויית הדמים. זה אולי הגילוי הנדיר והיחיד במינו בקורות העמים, ועליו צריכה לעמוד ההסברה הישראלית. ערגה זו היא שמסעירה באופן עמוק את העם היהודי ובה זיקתו לאדמתו. אינני בטוח שמשדר החוץ מסביר את הדבר הזה. זאת צריכה להיות נקודת המוצא של ההסברה הישראלית; היא היא שצריכה לשמש כתשתית במערכה המדינית בתחום האקטואלי וההיסטורי כאחד. אם אין ההסברה מתייחסת כיאה לנקודת מפתח זו ספק הוא אם היא משיגה את מטרתה הבסיסית.

משום פיקפוק זה באה ההסתייגות. אקח מומנט אחר, שהוא אולי משני: הפעולות והביצוע המעשיים. לפני כמה ימים שמעתי מפי העומד בראש המחלקה להסברה דברים על הסינויים שהוכנסו בתחום ההסברה השוטפת המעשית. הופעל צוות הגבה. הופקדו קציני עתונות בערים גדולות בעולם, אם כי אני סבור שאינם מסוגלים לספק את דרישות השעה. ואביא לדוגמה: בלונדון מגיעות 20 אלף פניות לשגרירות הישראלית בעניינים הנוגעים להסברה. האם קצין עתונות ומזכירה יכולים לשלל בנושא כזה שמקיף רבבות פניות? הגישה שלנו בעניין ההסברה היא דילטנטית במידה רבה. אינני חושב שמתמשים באופן יעיל, מקיף ויסודי במכשיר הטלוויזיה, שבעידן שבו אנו חיים הוא האמצעי היעיל ביותר, המשפיע ביותר, הקובע ביותר והמשכנע ביותר. אינני יודע אם מנצלים את המכשיר הזה כראוי. לפי עניות דעתי, לא. הראיה, לאחר 22 שנה נזכרה הממלה להוציא סרטון טלוויזיה על חיי ישראל, לצורך הגברת התיירות. אגב, הסרטון כשלעצמו מוצלח. ניצול מלא של המכשיר הזה להצגת הזכויות ההיסטוריות והבלתי מעורערות שלנו יכול היה לתרום תרומה נכבדה במערכה שבה אנחנו עומדים. הרושם שלי הוא שטרם עשינו זאת, לא בתחום הגילויים הקשורים בקדמוניות היהודים שבאו לידי ביטוי מאז ומתמיד, ובמיוחד בחפ"י רות של השנים האחרונות, ולא בתחומים אחרים. אינני חושב שיש עמים רבים שיכולים להתבדך בנתונים ובנושאים לאפופיאה כבירה. כל כך כפי שישראל מסוגלת להציג במישור ההסברה, המידע, התעמולה. לא השתמשתי במלה זו עד עכשיו אבל אינני פוסל את המלה תעמולה. אני חושב שהערכים משתמשים בתעמולה יותר מאשר באינפורמציה ולדעתם.

לשם מימוש עבודות כאלה אינה דרושה מחלקה להסברה עם תקציב של 10 מיליון לירות, אלא דרושים

בהסברה טיעונו לשלום — הסברה שצריכה לבוא מכוח זכותנו להיות ולחיות ככל העמים.

ההסברה נתונה בידי משרד החוץ.

בבואי לנמק את הסתייגותי בנדון הרני עושה זאת משום הערכת את חשיבותה הרבה של ההסברה. אגב, ייאמר בסוגריים שלגבי ידיי אין השימוש במונח "הס" ברה" הולם ותואם את היעד של הפצת המידע לגויים. לא הסברה דרושה לישראל אלא שירות אינפורמציה, במלוא המשמעות הרחבה של המונח הזה.

להסברה, או יותר נכון: לשירות האינפורמציה, משקל בין-לאומי; זהו נשק רב-עצמה בתחומים המדיניים ובמישור הלוחמה הפסיכולוגית. חשוב איפוא לדעת להשתמש בו ביעילות.

לפני כשנה עלה הרעיון לנתק את מחלקת ההס" ברה ממשדר החוץ. שר החוץ נלחם בכוונה זו בכל כוחו ומאדו, והדבר עלה בידו, וההסברה נשארה בתחום משרדו. הוא גם הצליח להגדיל את התקציב להסברה הישראלית בחוץ-לארץ ב-3.5 מיליון לירות בקירוב.

במחלקה הוכנסו תכנים חדשים והחלה הסתעפות רחבה יותר של הפעולה. הוחל השימוש בשיטות חד-במקום המיושנות לחלוטין שהיו נהוגות עד אז. שות, גם כיום ההסברה איננה מגיעה במהירות בשיטות ובעקבות לכל מקום, ואיננה מגיבה באופן מיידי על ההתקפות שאנו עדים להן בכל רחבי תבל בחזיתות השונות, אפילו באלה שהיו עד לעת האחרונה ידיו-תיות לישראל. אדגים דברי בעובדה "טריה".

בבריטניה הגדולה, למרבה הצער, שתי המפלגות אינן מגלות אהדה לעמדתה ולמעמדה של ישראל. בחו"דשים האחרונים היינו עדים ל"התקפות" על ישראל בדיו, בטלוויזיה ובעתונות, אפילו עד כדי סירוס עובדות היסטוריות קיימות שלמעשה אין לערערן. בתכנית יוקרה של ה"בי.בי.סי." — "פנורמה", אמר עתונאי בעל שם, מאורס, כי "מעולם לא הציע איש לפתור את בעיית הפליטים", בכוונה את הדברים האלה למדינת ישראל, וזאת בהתעלמו לחלוטין מן ההצעות הקונסטרקטיביות שמדינת ישראל הזכירה אותן בהזדמנויות שונות.

לאחר עמדה עוינת כזו לישראל מצד אמצעי התקשורת הבריטיים, מהם רשמיים ומהם רשמיים-למחצה, וכן מצד עתונות חפשית — רוככה הקרקע לתמרונים מדיניים מזיקים לישראל. אינני בטוח אם הדעתו המפורסמת של מיינסטר החוץ, סר אלק דגלס יום, לא באה לאחר ריכוך מוקדם של העתונות לגבי היחס של הצבירות והעתונות לישראל. הגיעו הדברים לידי כך שחלה החמרה במצב, והתגובות שלנו לא עלו בקנה אחד עם ההתקפות הללו, ולא היו אפילו תגובות ראויות לאותה מידה של הסתערות על ישראל.

המחלקה להסברה מפרטת את מערכת התכנים, ומי שעניין בדברים שבחוברת יכול היה לעמוד על החסר העיקרי במערכת תכנים זו. מערכת זו חייבת ליתן תשובות על הבעיות הבאות: מה היא ישראל; מה הוא הסיכסוך הישראלי-ערבי; מה פירושה של המעורבות הסובייטית במזרח התיכון; הסבר על בעיית השלום. במערכת תכנים זו חסר העיקר והוא, קודם כל, הסברה רחבה לגבי זכות ישראל על ארץ ישראל. הערך והתוכן הזה קודמים לדעתי ל"מה היא ישראל", לסיכסוך

מחשיבותם של תפקידי ייצוג וטקסים בין-לאומיים, אבל בפירוש אינני מסכים להעלות את חשיבותם. אינני מסכים שפעלגנות ואירועים יוצגו כאילו הם מדיניות חוץ. משרד החוץ אמנם יש, אבל מדיניות חוץ — אין.

לצורך זה אביא שתי הסתייגויות לגבי תקציב משרד החוץ. האחת מבקשת לקצץ סעיף מסוים בכמה עשרות מיליון לירות; השנייה מציעה דווקא להעלות סעיף מסוים בכמה עשרות מיליון לירות.

אנו מבקשים להעלות את תקציב המחלקה למזרח התיכון ולים התיכון המזרחי, מרחב מחייתה של המדינה, מוקד מלחמתנו, משכן תקוות השלום. כאן יוכרע גורל העם היהודי לדורות. כאן אובדנו של היום, כאן שונאינו, כאן השכנים שאנו חייבים להפוך אותם ל ידידים, חייבים בכל מחיר כמעט. ברור שחלק מן התפקיד מוטל על צה"ל, חלק מוטל על האזרח המקיים קשרי ידידות עם בן שכם וחברו, אבל חלק בכל זאת מוטל על משרד החוץ, חלק אדיר, ממלכתי, מתוכנן.

כמה אנשים עוסקים בתפקיד גורלי זה? גברתי היושבת-ראש, חמישה אנשים. חמישה אנשים עסקו בו בשנה שעברה, חמישה אנשים יעסקו בו בשנה הבאה, ואין זה משנה, לגבי מי שהכין את התקציב, אם השנה מדברים על סיכויים רציניים לשלום; אם השנה צריכים לתכנן תכניות לשלום. חמישה אנשים מספקים למיליון תפקידיה של המחלקה למזרח התיכון ולים התיכון המזרחי, אזור שיש בו תשע מדינות לפחות: תורכיה, לבנון, סוריה, עירק, ירדן, מצרים, לוב, אל-יורדיה ותוניסיה. יש עוד מדינות, אילו היו לפחות ממנים תשעה פקידים, אחד לכל מדינה; אבל גם זה לא. היו חמישה פקידים, חמישה פקידים יהיו. אני רואה שהשר שלמה הלל מונע ראשו בשליה. אני גם מבין מדוע. אני רוצה לשאול: מה יהיה אם מחר יהיה שלום? האם ישאירו אותם חמישה פקידים בבוא השלום? האם המחלקה תהיה מיותרת? חמישה פקידים אלה יקבלו בשנה הבאה 82,500 לירות כמשכורת לשנה שלמה. העתון הצנוע שאני מתכוון להוציא בקרוב יוציא יותר כסף על משכורות בשנה הבאה. זה עסק קטן. זה לא מחלקה מדינית גדולה. תקציב המחלקה כולה יהיה 1,787,000 לירות. זה אולי הרבה כסף בשביל אדם פרטי, אבל בשביל המדינה, על סעיף כזה? אנחנו מציעים להגדיל את הסעיף ל-27 מיליון לירות.

כנגד זה אני רוצה להציע לקצץ בסעיף אחד ב-11 מיליון לירות. זהו סעיף הנציגויות הדיפלומטיות והקונסולריות. עובדים שם 1024 אנשים. דמי הייצוג שלהם: 2,830,000 לירות, כלומר הרבה יותר ממה שהמחלקה היא מקבלת בתור שכר; דמי ריפוי — 1,680,000 לירות.

יש באותה מחלקה שישה נספחי תרבות. אפשר היה לומר שאם חמישה פקידים במחלקה למזרח התיכון מקבלים 82,500 לירות, יקבלו שישה נספחי תרבות 82,500 פלוס 20%, ובסך הכל יגיעו ל-100,000 לירות. והנה שישה אנשים אלה מקבלים 270,000 לירות — פי 4.5.

יש סעיפים באמת מדהימים בחוסר הרלבנטיות שלהם לגבי התפקידים האמיתיים של משרד החוץ, של משרד שצריך לבצע מדיניות, להיתנות מדיניות. למשל,

שירותי אינפורמציה. אני חושש מהקמת מיניסטרויות נוסף. דרושה מחלקה בעלת ממדים ואפשרות פעולה מעבר למה שהיינו רגילים לו עד עכשיו. הייתה מציע שיקימו מרכזי הסברה ואינפורמציה ישראלים בכל העולם, והיהודים יוכלו לתרום תרומה נכבדה בכל אתר ואתר במישור זה; מרכזי אינפורמציה נוסח מרכזי האינפורמציה של עמים גדולים, למפגשים, להרצאות, לספרות, להפצת חוברות, להצגת סרטים, להפצת סרטים.

אם נביר בחשיבותו הרבה של מבנה התקשורת הבין-לאומית, בעיקר הטלוויזיה והלוויינים המשרתים אותה, אני חושב שנוכל להגיע ללא היסוס להכרה שאנחנו חייבים לשנות את מה שהיום נחשב למחלקת ההסברה במשרד החוץ.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחרי לחבר-הכנסת סנה.

שלום כהן (העולם הזה — כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הדיון במשרד כאשר השר איננו הוא דבר שמשרה דכאון. ייתכן שאין זה משנה לגבי עצם הדיון, כי גם השר היה איך שהוא משיב לעניין. אבל כאשר הדיון נערך באווירה כזאת — הפרוטוקול קיים, המתח איננו. ובעיקר אין גם התמורה לדיון לגבי עצם הנושא שעליו מדברים. לכן יש לי הצעה לסדר. גברתי היושבת-ראש, שנדחה את המשך הדיון ונבקש מן השר להתפנות ולכבד אותנו בנוכחותו, כדי שלדיון זה יהיה כיוון, תהיה לו משמעות מהותית, שלצדדי נעדרה מן הדיון הקודם על משרד ראש הממשלה אפילו אליבא דיושב-ראש ועדת הכספים, שאמר שהוא אינו מוסמך...

היו"ר ט. סנהדראי:

שמעתי מפי יושב-ראש ועדת הכספים שאנחנו מתייחסים היום לתקציב המשרד ולא למדיניותו. תביר הכנסת מדברים על המדיניות. אתה יכול להתייחס לתקציב, ואז תדבר לעניין ולנושא, ועל כך ישיב לך יושב-ראש ועדת הכספים.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

עם כל הכבוד לדברי היושב-ראש של ועדת הכספים, גם התקציב הוא עניין מדיני ויושב-ראש הוועדה אינו יכול להשיב על דברים מדיניים.

היו"ר ט. סנהדראי:

העירותי מה שמצאתי לנוח לחעיר, וחבר-הכנסת שלום כהן ימשיך לדבר. לא נפסיק עכשיו את הדיון.

שלום כהן (העולם הזה — כוח חדש):

אני מקבל בצער את החלטת היושבת-ראש, אבל כדאי אולי להפנות את תשומת לב של ועדת הכנסת למצב המזוה הזה.

אעשה דבר משונה מאוד ואנצל את הדיון על סעיפי התקציב כדי לדבר על התקציב, על לירות ועל אפסים; על 94 מיליון ו-100 אלף לירות המוצאים באמצעות משרד החוץ כדי להשיג אפס, או כמעט אפס, אפס גדול ויקה, אפס ריק וחוסר תוכן המובע בלשון מבריקה, אפס שהוא למעשה סמל משרד החוץ של השר אבן. אומר מיד שאין בדעתי לפגוע חלילה בכל האנשים הטובים והמסורים העובדים במשרד החוץ, או להמעיט

בגין. למעשה, זו היתה הצעה לאי-סדר. חבר-הכנסת בגין נמצא בכנסת עשרים ושתיים שנה. הוא יודע יפה מאוד שחבר כנסת שקיבל רשות הדיבור יכול להביע מורת רוחו, יכול להביע מחאה, וכך הלאה, יכול גם לקרוא קריאת-ביניים, אבל לבקש רשות להצעה לסדר ולא מהמקום, אלא לבוא לדוכן ולומר שהוא מבקש שהכנסת תחליט על הבעת מחאה, וכך הלאה — איני חושב שזהו הסדר הטוב והתקין בחיים הפרלמנטריים שלנו. מצאתי לנכון להעיר מה שהעירתי. מה שהציע חבר-הכנסת בגין אפשר לעשות במקום אחד, לא כאן.

משה נסים (גח"ל):

אתה יודע שיש תקדימים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

יש תקנון ולפי אין דבר כזה. זוהי הכנסת אי-סדר בחיים הפרלמנטריים. על כל פנים, לא היה דבר כזה.

משה נסים (גח"ל):

היה.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

רק לשרים מותר.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

רצוני להשיב לדברי חבר-הכנסת שלום כהן אשר טען כי תקציב המחלקה למזרח התיכון הוא קטן מדי. חבר-הכנסת כהן בודאי יודע, שאין לנו קונסוליות ושגרירויות רבות באזור. כשיהיה שלום וכאשר יפתחו שגרירויות ונציגויות בכל אותן ארצות, בודאי התקן יגדל וההוצאה תגדל. בינתיים מדובר בצוות קטן שתפ-קידו לאסוף חומה, להגיש אותו לשר ואולי לארח אור-חים הבאים מאזור מסוים, אך אין לדרוש גיפוח המנ-גון.

שר-המשטרה ש. הלל:

הוא גם טעה, כי עוסקת בזה מחלקת התיירות.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אני מדבר על אותה מחלקה שיש לה חמישה עובדים ושתפקידיה מצומצמים.

בדרך כלל רצוני לומר שתקציב משרד החוץ הוא די צנוע, וממילא מספר העובדים שלנו בשגרירויות ובנציגויות השונות בעולם, לעומת המספרים המקבילים של העובדים בשגרירויות ובנציגויות של מדינות ערב, הוא מספר קטן, אף-על-פי שהם צריכים לעמוד בעי-מות עם מספר גדול הרבה יותר של נציגים ערביים. ידוע שהצוות שלנו קטן. זוהי בעיה כספית גרידא. פשוט מאוד — אין די תקציב. אי-אפשר להקציב סכומים גדולים יותר, אם כי ייתכן שיש צורך בכך.

עלי לציון שבעניין המשכורות המצב שופר לאחר שהוקצב סכום נוסף של מיליון לירות. סכום זה הוקצב לשם שיפור תנאי עבודתם של העובדים שלנו בחוץ-לארץ. להציע קיצוצים וקיצוצים בסעיפים מסוימים ובפעולות אלה, דבר זה רק יפגע בשירות שכולנו רוצים בו.

רצוני להתייחס לדברי חבר-הכנסת שמואל תמיר, אשר הביא פרטי פרטים על ההסברה של משרד החוץ

בשנה הבאה, רק להעבדת מטעני עובדים יוצאו 900,000 לירות. מה מלמדים המספרים האלה? לצערי, הנושא הערבי, נושא השלום עם העולם הערבי, יחסי השכונות, ההבנה וההיכרות עם העולם הערבי, הוא נושא שב-משך כל שנות קיום המדינה נדחק לקרן זווית ונשאר שם גם כיום. כל הזמן אמרו שאיש אינו רוצה לעשות שלום. בגלל זה הוא נדחק עד עתה. הוא נדחק גם כיום, כאשר ברור לגמרי שמדינות ערב רוצות לעשות שלום, כאשר לפחות שתי מדינות שכנות, בחזית הדרום והמזרח, ואמרות בפירוש שהן מוכנות לשלום, מוכנות לפתרון סיכסוך המלחמה בינינו. נשמעו כאן היום, ובי-הזמניות אחרות, אזהרות חמורות מאוד מפני אותן הצעות לשלום. אמרו שצריך לדחות הצעות אלה. אמרו שטומנים לנו פח. אמרו שההסכם לחתום על מסמך פירושו בסך-הכל חתימה על נייר, ומה שווה הנייר הזה? חבר-הכנסת תמיר אפילו השווה את המצב הקיים למצב של מינכן. הוא קבע שסאדאת עומד לרמות אותנו כשם שהיטלר רימה את העולם החפשי, שסאדאת מחכה — כך אמר חבר-הכנסת שמואל תמיר — להזי-דמנות הראשונה הגושה, כדי להנחית מהלומת-מוות על מדינת ישראל. חבר-הכנסת תמיר מדבר מתוך פחד. אני מקווה שאינו מאמין בפחד זה. על כל פנים הוא מנפנף בסיסמות. הוא מעמיד פנים, או שמאמין בכך — וחבל מאוד — שאפשר להנחית מהלומת-מוות על מדינת ישראל, שסאדאת ברגע הנוח לו ינחית מהלומת-מוות על מדינת ישראל. הוא מנפנף שוב בקלקוליה, טול-כרם והגבול הקרוב אלינו. הגבול הקרוב הזה, הגבול המסוכן והבלתי נסבל הזה, לא סיכן את קיומה של מדינת ישראל. מדינת ישראל חיתה עשרים שנה למרות הגבול הזה וסבלה הרבה פחות בהרוגים ובנפ-געים בגבולות ההם מאשר היא סובלת במשך שלוש שנים של גבולות בטוחים ומורחבים. איפה החשבון הזה? אנחנו מציעים לנצל את ההזדמנות האדירה הזאת, את ההזדמנות הפסיכולוגית, את ההזדמנות שנוצרה מתוך מצב של כוח. אנחנו מציעים לנצל ההזדמנות זאת. אנחנו אומרים זאת לא מתוך פחד, אלא דווקא מתוך הרגשת בטחון, מתוך אמונה בכוחה של מדינת ישראל, בחברה וכמדינה, לעמוד לא רק היום כי אם בעתיד הנראה לעין בפני כל קונסטלציה של איבה מסביב. יש סכנה גדולה, סובייטית, אבל כאשר מדברים על הפח שטומן לנו סאדאת כדי לחסל את המדינה, האם מזה עלינו לפחד? בגלל הפחד ההיסטרי הזה, המפוקפק, עלינו לדחות את האפשרות לשלום? מה הבהלה הזאת?

לסיים אני רוצה לומר שאנחנו חייבים להבין, ותפ-קידו של משרד החוץ, אילו עסק באמת במדיניות, הוא להבהיר ולהביא את המידע הנכון, שהעם הערבי בכל-לותו, ובמידה פחותה העם הפלשטיני, מוכנים היום לשלום-אמת. יכולנו לזנום זאת. לא יזמנו. אנחנו עומ-דים היום בפני תכנית נורג'רס. יש מי שהגדיר את התכ-נית כרע במיעוט. אני מגדיר זאת כטוב במיעוט. יכולנו להגיע לדבר טוב יותר. מדינת ישראל צריכה לקבל אותה. משרד החוץ הוא המכשיר לדבר זה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קרגמן, לדברי תשובה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ארשה לעצמי, בראשי דברי, להעיר להצעה לסדר של חבר-הכנסת

הצהירה עכשיו מצרים באמצעות השגריר יארינג על נכונותה להיכנס להסכם שלום עם ישראל — בניגוד להחלטות חרטום, חבר-הכנסת ארדור — ומאחר ששני הצדדים הציגו את עמדותיהם, סבורה ממשלת ישראל כי על הצדדים לגשת עתה, באורח מפורט וממשי ולא תנאים מוקדמים, למשא-ומתן ביניהם לשם השגת הסכם שלום שיקף את כל הנקודות שנמנו במסמכיהם. ועוד: נסיגת כוחותיה המזוינים של ישראל מקו הפסקת האש הישראלי-מצרי אל הגבולות הבטוחים, המוכרים וה-מוסכמים אשר ייקבעו בהסכם השלום. ישראל לא תשוב אל הקווים שמלפני ה-5 ביוני 1967.

כל מי שמנסה ב"קול ישראל", בין אם היה שר או לא היה שר, לפרש את החלטת הממשלה כאילו החליטה הממשלה לסגת לגבולות ה-5 ביוני, עושה מעשה לא נכון, לא הוגן ולא צודק כלפי הממשלה, אשר עמדה כך, כפי שהיא עומדת היום. אני מציע לדחות את ההסתייגויות.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנחנו עוברים להצבעה. נצביע עתה על סעיף 09 — משרד החוץ.

הצבעה

התיקונים של חברי-הכנסת א. דימלט וי. תמיר לא נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת מ. אביזור לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ש. י. גרוס לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.

התיקונים של חברי-הכנסת א. אבנרי שנומקו על-ידי חברי-הכנסת ש. כהן לא נתקבלו.

התיקונים של חברי-הכנסת ש. תמיר לא נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת מ. סנה לא נתקבל. סעיף 09 — משרד החוץ — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

לסעיף 09 — משרד החוץ — הכנסה מיועדת — אין הסתייגויות. אני מעמידה אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 09 — משרד החוץ — הכנסה מיועדת נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

בוה קיבלנו בקריאה שנייה את תקציב משרד החוץ.

וכל אותה ביקורת המושמעת מדי פעם: איפה החסרה ברה הישראלית? לדעתי יש לבחון את פעולות ההסברה לפי התוצאות, בין היתר גם התוצאות שהיו במגעם שלנו עם ארצות-הברית, וכוונתי לכל מה שקיבלנו, לתמיכה ולעזרה הגדולות. כל זה תוצאה של שיכנוע והסברה. זה לא בא מעצמו. כך צריך להעריך את פעולת ההסברה ולא בדיבור סתמי שאיננו קשור במציאות כפי שהיא משתקפת ביחס של העולם כלפנו.

חיים קורפו (גח"ל):

גם בהצבעות.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כאן רצוני להתייחס לדבריו של חברי-הכנסת ארי-דור. זוהי דרך לא הוגנת להציג את שר החוץ כאילו יש לו מדיניות משלו, כאילו הוא מנהל מדיניות של עצמו כשר החוץ.

שמחה ארליך (גח"ל):

הוא מנסה לפתח.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

שר החוץ מייצג את הממשלה ואת החלטותיה. אני יכול להוסיף ולומר, שהוא אחד השרים הליורליים במובן זה שהוא מייצג נאמנה את החלטות הממשלה, כפי שהוא מביא אותן לציבור שלנו ולעולם הרחב. אין כל הצדקה לנסות לתקוע טריז בין הממשלה והחלטותיה ובין שר החוץ. שר החוץ מייצג את מדיניות הממשלה ופעולותיו מבטאות את מדיניותה. כך צריך להתייחס לשר בישראל. זו איננה הבעת דעה פרטית.

חיים קורפו (גח"ל):

ההודעה של תקוע ניתנה על דעת שר החוץ?

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גם לא נכון הוא לבוא ולצטט שורה, ולא לצטט את הכל, אם רוצים להתווכח ברצינות. ייתכן שבאסיפה פומבית אין הדבר ניתן לבחינה, אבל כאן הוא ניתן.

מה החליטה הממשלה ומה נאמר במסמך תשובה שתקוע מסר ליארינג בשם ממשלת ישראל? נאמר: ישראל רואה בחיוב את הבעת נכונותה של מצרים להיכנס להסכם שלום עם ישראל וחוזרת ומאשרת את נכונותה למשא-ומתן ענייני בכל הנושאים הנוגעים להסכם שלום בין שתי המדינות. ובהמשך: החלטה מוצהרת ומפורשת, כי הושם קץ גמור לסיכסוך בין ישראל ובין מצרים וסיום כל תביעות ומצבים של מלחמה ומעשי איבה או לוחמה בין ישראל ובין מצרים. כמובן, לא אקרא את הכל, אלא עוד קטע אחד: מש-

3. משרד החקלאות

היו"ר ט. סנהדראי:

אנחנו עוברים לדיון בתקציב משרד החקלאות. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא את תקציב משרד החקלאות לקריאה שנייה.

נושאי הפעולה העיקריים של משרד החקלאות הם: הרחבה וביסוס היצוא של מוצרים חקלאיים, דחיקת יבוא — בעיקר בגרעינים ובשר — חסכון וייעול השימוש במים בחקלאות, בעיר ובתעשייה, ביסוס ההתיישבות החקלאית ופיתוחה, הגנת הצומח ובריאות בעלי-החיים.

לאות עושה בדרך כלל רושם של משרד שעובד בצורה מסודרת פחות או יותר. הייתי אומר שהוא עושה רושם נאה, שקט, כיאה לחקלאי שעושה את עבודתו ללא רבב. העובדה שאני היחיד מבין כל הסיעות האחרות המוגמק הסתייגויות מעידה על כך שאני מעריך את משרד החקלאות, ואחרים אולי מעריכים אותו פחות.

אולם בצד ההישגים יש גם מספר כשלונות. ואני רוצה קודם כל להזכיר כמה מספרים, שגם הם קצת מחכימים.

הייצור החקלאי הגיע בשנת תש"ל ל-1,975 מיליון לירות לעומת 1,882 מיליון לירות בתשכ"ט. זו עלייה של 4.9%. עליית ערך הייצור בתשכ"ט לעומת תשכ"ח הגיעה ל-7.2%. במונחים ריאליים גדל הייצור החקלאי בתש"ל ב-7% לערך, ואילו רמת החיים של היצרן ירדה ב-2% לערך. נשאלת השאלה מה הסיבה לירידת רמת החיים של היצרן, למרות העלייה בייצור. זה אינו מובן ואינו ברור.

ההכנסה בחקלאות הגיעה בשנת תש"ל ל-964 מיליון לירות, לעומת 961 מיליון בשנה הקודמת. כלומר עלייה של 3 מיליון לירות, שהם 0.4%. ההכנסה הממוצעת לבעל משק ירדה מ-11,287 לירות בתשכ"ט ל-11,210 לירות בתש"ל — ירידה בהכנסה שנתית של 0.6%. מה הסיבה לכך? אנחנו חיים בעולם — וגם אצלנו יש תופעה כזאת — שבו מספר החקלאים יורד, אך הרווחים עולים. אצלנו יש גם ירידה במספר החקלאים וגם ירידה בהכנסות.

מספר בעלי המשקים היה בשנה הקודמת 60,600 לעומת 58,500 השנה. כלומר חלה ירידה של 4.2% במספר בעלי המשקים.

ירידה נוספת היא בערך הייצור במחירים שוטפים. בתשכ"ט ערך הייצור היה 1,615 מיליון לירות. זו היתה עלייה, לעומת השנה הקודמת לה, ב-11%. בתשכ"ח העלייה היתה רק 7.4% לעומת תשכ"ז. בשנת תשכ"ט יש כבר שינוי לטובה ב-1%. בשנת תש"ל יש ירידה ל-4.9%, כלומר העלייה היא אמנם עלייה, אבל היא נמצאת בירידה מתמדת.

כלומר למעשה נמצא המשק החקלאי בגסיגה משנה לשנה, וזאת על אף כל הסובסידיות והתמיכות מאוצר המדינה שהמשק החקלאי נהנה מהן. והרי אנחנו יודעים שהמשק החקלאי הוא בבחינת הילד המפנק והמטופח במדינה. אין עיני צרה בכך, אבל זו עובדה שהמשק הזה הוא יקר ביותר.

אם כן, קיימת ירידה במספר המשקים וירידה בהכנסות. לגבי הירידה במספר המשקים הדבר סביר. אבל מדוע חלה ירידה בהכנסות? יש גם ירידה מתמדת בשיעור עליית הייצור.

נדמה לי שיש צורך בבדק בית ובחוק לעידוד החקלאות. הייתי אומר שיש לעבור לשיטות של 1971, שיטות מודרניות יותר, אולי גם דינמיות יותר. כן דרושה קצת מהפכנות בגישה לבעיות החקלאות במדינה.

בעיה מיוחדת היא בעיית ההדרים. היצוא החקלאי הסתכם ב-1969/70 ב-129 מיליון דולר, לעומת 108 מיליון דולר ב-1968/69, כלומר היתה עלייה של 19%. אולם כשאנחנו מנסים לחלק את היצוא בין שני הענפים

על-מנת לבצע את הפעולות הנוכחות הוקצו למשרד החקלאות 54.7 מיליון לירות בתקציב הרגיל, 54 מיליון לירות לפיתוח החקלאות, ו-49.8 מיליון לירות למפעלי המים.

התקציב הרגיל כולל בתוכו גם הכנסות בסכום של 24 מיליון לירות בקירוב, בעיקר למחקרים במסגרת מכון וולקני. התקציב הרגיל הכולל מגיע איפוא ל-78.5 מיליון לירות.

תקציב הפיתוח כולל 21 מיליון לירות להיאח"ז וזיות חדשות מעבר לקו הירוק, ובנוסף על סכום זה יושקע סכום של 50 מיליון לירות בשיכון, אספקת מים, הכשרת קרקע, כבישים, התקנת חשמל וטלפונים.

פריט גדול שני בתקציב הפיתוח הוא השתתפות התקציב בתכנית של הבנק העולמי, המסתכמת ב-20 מיליון דולר. בשנה זאת מגיע חלקה של הממשלה ל-13.6 מיליון לירות. הסדרי המימון של התכניות מתחלקים בין המשקיע עצמו — 20%, הבנקים — 20%, הממשלה — 20%, והבנק העולמי — 40%.

ביטוי מהימן למדיניות פיתוח היצוא אנו מוצאים בגידול הניכר שחל בתקציב לעידוד היצוא, מ-64 מיליון לירות בשנה החולפת ל-167 מיליון לירות בשנה הבאה. עיקר ההוצאה בא להחזיר מסים על תשומות יצוא שלא נכללו במסגרת ההישבון. בשנה החולפת היה בסעיף זה סכום של 54 מיליון לירות, ואילו בשנת 1971/72 יגיע הסכום ל-148 מיליון לירות.

היצוא החקלאי בשנת 1969 הסתכם ב-118 מיליון דולר. היצוא ב-1970 יגיע ל-130 מיליון דולר, דהיינו גידול של 10.1%. היצוא הצפוי לפי התקציב הלאומי ב-1971 יגיע ל-150 מיליון דולר, דהיינו גידול של 15.4%. יש לקוות שאומדן גידול היצוא המתואר בתקציב הלאומי יתממש.

בצמוד למשרד החקלאות נדון התקציב להכנסה ולהוצאה של מינהל מקרקעי ישראל. עם פתיחת הדיון בוועדת הכספים דיווח מנהל המינהל על ביצוע החלטות הכנסת בדבר מימצי הביקורת של מבקר המדינה. רצוני לציין בסיפוק כי במשך השנה האחרונה עשה מינהל מקרקעי ישראל פעולות נמרצות לתקן את הליקוים שעליהם הצביע מבקר המדינה, ויש לקוות שיהיה המשך לפעילות זו.

תקציב ההכנסות ותקציב ההוצאות של המינהל מגיעים ל-99.6 מיליון לירות. ההוצאות העיקריות, בסך 11.3 מיליון לירות, מיועדות לפינוי דיירים משטחים שנועדו לפיתוח; פיצויים בעד הפקעות ורכישות בסך 15.5 מיליון לירות; השקעות בתיכון וביתנו שטחים — 10 מיליון לירות; מסים מסויימים — 5.8 מיליון לירות. יתר ההוצאות מפורזות על פני פעולות נוספות, כגון החזקת נכסי דיוור, החזקת מטעים, תשלומים בעד ניהול, עמלה ועוד.

אלה דברי על תקציב משרד החקלאות.

הי"ד ט. סנהדריא:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ארליך, להגמקת הסתייגויותיו.

שמחה ארליך (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. משרד החק-

זה, אם אינני טועה, מגיעות ל-1%. זהו לעג לרש. מה היא ההצדקה הכלכלית לכך? מה הסכנה במכירת הקרקע למשתכנים? האם הם ייצאו את הקרקע לחוץ-לארץ? האם הקרקע "תרד" מן הארץ? זהו רכוש קבוע במדינה. על-ידי מכירת הקרקע תספוג המדינה כסף, תבטל הוצאות ענק על החזקת המינהל.

בוה נימקתי הסתייגותי לתקציב מינהל מקרקעי ישראל.

הי"ר ט. סנהדראי:

דברי תשובה — יושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (י"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לפני מספר שבועות דיווח שר החקלאות לכנסת על פעולות משרדו ותכניותיו. בעקבות דיווח זה קיימה הכנסת דיון ער ומעמיק. אינני חושב שיש מקום לפתוח בדיון מחדש.

אני מקבל בסיפוק את דבריו השקולים של חבר-הכנסת ארליך. אך הוא כנראה לא השתתף בוויכוח על פעולות משרד החקלאות. חבריו לסיעה השתתפו בו באופן פעיל ביותר. נוסף על כך קיימנו בירור על משרד החקלאות בוועדת הכספים.

אינו צודק חבר-הכנסת ארליך באמרו שמשרד החקלאות לא טיפל בענף הפרדסנות. ההיפך הוא הנכון. שר החקלאות אמר שמשרדו טיפל במרץ כדי להעלות את קרנו של הענף. נקטו אמצעים כדי להעלות את איכות ההדרים המיוצאים, כי בגלל הירידה שחלה באי-כות ההדרים נפגע היצוא. לכן אין זה מדויק לומר ששר החקלאות לא טיפל בענף זה.

אשר לרווחיות ענפי החקלאות, פרט לענף ההדרים שבו ההכנסות לא היו כפי שציפינו, מחירן של תשומות הייצור עלה, ועלה במידה ניכרת. לעומת זאת מחירי התפוקה לא עלו, אולי אף ירדו במקצת. על כל פנים לא עלו באותו שיעור כפי שעלו תשומות הייצור עקב ההתייקרויות בחוץ-לארץ. את זאת יש להביא בחשבון כאשר מדברים על רווחיות הענפים.

ביחס למינהל מקרקעי ישראל, אני רק קראתי כאן את מה שוועדת הכספים החליטה, וזה כבר פורסם ברבים. אני לא חידשתי בעניין זה, שיש במינהל מקרקעי ישראל התקדמות ורצון ופעולה לביצוע המלצות ועדת הכספים, אשר הובאו לאישור הכנסת עקב הביקורת של מבקר המדינה. גם מינהל המקרקעי אינו בא לומר שהוא פתר את כל הבעיות, אבל יש ללא ספק התקדמות לעומת הפגמים אשר נתגלו במינהל מקרקעי ישראל.

אשר לנקודה העקרונית של מסירת קרקעות למש-תכנים מתקיים בירור, ואין להסתיר שיש חילוקי דעות בעניין זה. שר החקלאות הוא בין החתומים בפעולה זאת. גם רוב חברי ועדת הכספים הביעו תמיכה במסירת הקרקעות למעשה למשתקעים. אבל יש עוד פרטנר: הקרן הקיימת לישראל. על כל פנים אינני חושב שניתן לעשות דפומה כזאת בבת אחת וללא בירור יסודי ברחבי כל התנועות החברתיות בישראל.

לכן אני מציע, גברתי היושבת-ראש, לדחות את ההסתייגויות.

העיקריים, בין ענף ההדרים לבין שאר ענפי החקלאות, הרי חלקם של ההדרים מגיע ל-90 מיליון דולר, ושל יתר ענפי החקלאות ל-40 מיליון דולר, מתוך הסכום של 130 מיליון דולר. למזלנו קרה לנו נס, הכפור בספרד השנה. ייתכן שהוא הציל את המצב.

אני שמח ששר החקלאות נוכח כאן. אני רוצה לומר לו שנדמה לי, כי בשנים האחרונות משרד החקלאות לא החשיב את ענף ההדרים, או לא נתן ביטוי להשיבות לכלכלת המדינה. נוצר רושם שאנו יושבים על זרי דפנה. ענף ההדרים יצא מובטח, ואין לדאוג לשיטות עיבוד חדשות. ארצות אחרות, מרוקו וספרד, לא קפאו על השמרים, הן ידעו לקדם את הענף ולפתחו, והעמידו בסכנה רצינית את יצוא ההדרים שלנו. לא אחזור על ההיסטוריה של אי-מתן סובסידיות לענף ההדרים וקיפוח הפרדסנים במחיר הדולר שקיבלו.

אולם יש מחסור בולט במחקר מדעי, מחקר עיוני ושימושי, בכל הנוגע לענף ההדרים. לאחר מה שקרה בשנתיים האחרונות, מתפקדם של שר החקלאות ומשרדו לראות את ענף ההדרים כאחד הענפים החשובים והחיוניים לכלכלת המדינה, הן מבחינת מטבע-החוץ שהוא מכניס למדינה, והן מבחינת חשיבותו למשק.

נדמה לי שגם לגבי ענף הגפן ליצוא היין היתה הונחה מצד משרד החקלאות. יש צורך לעודד ענף זה, ולהשקיע בו את הסכומים הדרושים לשם פיתוחו והרחבת ייצורו.

רצוני להעיר הערה אחת על בעיית ייצור הסוכר בארץ. אדוני שר החקלאות, מה בסופו של דבר תעלה טונה סוכר מייצור מקומי? קיימים שני מפעלים לייצור סוכר. לפני שנה וחצי הוחלט לסגור מפעל אחד. עכשיו עומד משרד החקלאות לבצע את ההחלטה ולסגור את המפעל בעפלה. הנימוק הוא שסלק סוכר מגדלים בדרום הארץ ולכן צריך לקיים את המפעל בקרית-גת. אינני מחווה דעתי איוה מפעל צריך לסגור. אולם אם קיימת מדיניות של חשיפה לגבי התעשייה, אני שואל מה ההצדקה הכלכלית לגדל סלק סוכר ולייצר סוכר בארץ, כאשר ההבדל בין מחיר הסוכר מייצור מקומי ובין מחיר הסוכר המיובא הוא גדול כל כך? לאחר העלאת מחירי הסוכר בשווקים הבין-לאומיים נדמה לי, שמחיר טונה סוכר בגמל בארץ הוא 430 לירות לעומת 1000 לירות טונה סוכר מייצור מקומי. לפני העלאת המחירים בשוק העולם היה הפרש גדול יותר, כי מחיר טונה סוכר מיובא בגמל היה 250 לירות. אם קיימת מדיניות חשיפה, היא צריכה לחול לא רק על התעשייה אלא גם על החקלאות.

ולבסוף הערה אחת על מינהל מקרקעי ישראל. קדם לי יושב-ראש ועדת הכספים שאמר, שנוכח הביקורת של מבקר המדינה התחיל מינהל מקרקעי ישראל להקצן את הליקויים, וחלה התקדמות מסוימת בעניין זה. לא אתייחס לביקורת הקטלנית של מבקר המדינה. ההתקדמות שחלה במינהל עקב מימצאי הביקורת עדיין איטית מדי.

אינני מאמין שבמבנה הנוכחי של מינהל מקרקעי ישראל, כאשר בעלות המדינה היא על 90% מקרקעי המדינה, יכול המינהל להיות יעיל אי-פעם. הוא אינו צריך להיות בעל-הבית על רכוש גדול כל כך — קרקע פנויה, קרקע תפוסה, שיכונים חידות. ההכנסות מענף

חוברת י"ט, ישיבה קס"ג
— חוק התקציב לשנת 1971/72 (סנהדראי, קרגמן, רוזן) —

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.
סעיף 53 — מפעלי מים — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצבעה על סעיף 98 — הכנסות מינהל מקרקעי ישראל.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לא נתקבל.
סעיף 98 — הכנסות מינהל מקרקעי ישראל — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

נצביע עתה על סעיף 98 — הוצאות מינהל מקרקעי ישראל.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת מ. אביזור לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
סעיף 98 — הוצאות מינהל מקרקעי ישראל — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

לסעיף 11 — משרד החקלאות — הכנסה מיועדת, אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיף 11 — משרד החקלאות — הכנסה מיועדת — נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

בזה קיבלנו בקריאה שנייה את תקציב משרד החקלאות.

4. משרד המשטרה

בעת הדיונים בוועדת הכספים בנושא כוח-האדם הוסבר, כי המשטרה אינה מצליחה לגייס לשורותיה את כוח-האדם הדרוש לה לפי התקן שאושר. קושי זה גובע במידה רבה מתנאי העבודה הקשים של השוטרים וכמובן מן השכר הנמוך יחסית של השוטר. גם במקרים שבהם מצליחה המשטרה להעביר שוטרים ממקום מגוריהם לאזורים רגישים יותר מבחינת הפשיעה מת-עוררת בעיה חמורה של דיור לשוטרים.

בהתייחסה לבעיה זאת, החליטה הוועדה שעל הממשלה לבחון את תנאי השירות והדיור של השוטרים בקשר למצב הפשיעה ההולך ומחמיר. אני מקווה שב-חינה זאת והמסקנות שתתקבלנה ישמשו קווי הנחיה למדיניות גיוס כוח-האדם למשטרה.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מילמן, ואחריו לחבר-הכנסת גרוס.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעות. לפנינו גם הסתייגויות של חברים אשר לא נימקו אותן, ונצביע גם עליהן. נצביע עתה על סעיף 11 — משרד החקלאות.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לא נתקבל.
סעיף 11 — משרד החקלאות — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לסעיף 2702 — עידוד יצוא חקלאי — ונצביע על ההסתייגויות.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת מ. סנה לא נתקבל.
סעיף 2702 — עידוד יצוא חקלאי — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצבעה על סעיף 50 — חקלאות.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. וילנר לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
סעיף 50 — חקלאות — בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצבעה על סעיף 53 — מפעלי מים.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים עכשיו לתקציב משרד המשטרה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת קרגמן, יושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. תקציב משרד המשטרה מתחלק לארבעה חלקים: תקציב לשכת שר המשטרה, תקציב משרתת ישראל, תקציב בתי-הסוהר, תקציב הפיתוח למשטרה ולבתי-הסוהר.

התקציב הרגיל בכללו מסתכם ב-172.6 מיליון לירות, לעומת 145.5 מיליון לירות בשנה הקודמת. תקציב הפיתוח מסתכם ב-4.8 מיליון לירות, לעומת 4.2 מיליונים בשנה הקודמת. הגידול של 27 מיליון לירות בא לכסות בעיקרו את התייקרות השכר ואת ההתייקרויות האחרות. תוספת הפעולות מסתכמת ב-10.6 מיליון לירות וחלקה הגדול מיועד לכוח-אדם במשטרה ובשירות בתי-הסוהר.

דב מילמן (גח"ל):

להכניס תיקונים מרחיקי לכת בתקציב זה והצעתו היא להוריד 1 לירה מהתקציב המרכזי של המשרד האחראי למצב, ולהוסיף בסעיף של כוח-אדם 10 מיליון לירות, ולקצן מיוחדת עוד 5 מיליון לירות. אני מצטער שהצעתו לא התקבלה על דעת רוב הוועדה.

אני סבור שהביקורת הגדולה שהיתה בעתונות עושה בדרך כלל עוול דווקא לאנשי המשטרה העושים את העבודה הקשה כפי שתארת. הם צריכים לבוא על הברכה, ואני חושב שיש הרבה מדינות בעולם שהיו מתברכות במשטרה כמו שלנו. אולם לזה אין קשר עם חוסר כוח-אדם, שלעניות דעתי לא ידעו להביא אותו לידי ביטוי בתקציב. יש לנו מצב קשה במדינה, וכולנו קיבלנו את הסטטיסטיקה, וכל עתונאי יודע זאת, וב-עצם אני חושב שכל ילד במדינה יודע זאת. הפשיעה במדינה הוכפלה כמעט בסעיפים העיקריים והחמורים ביותר. בפשע החמור כמו רצח ונסיון לרצח חלה עליה של כמעט כפלים ב-1969 ל-33%, ובמקרי אונס היתה עלייה של 80% ב-1970; בשימוש בסמים — עלייה ב-1/3; בעבירות של גניבת רכב — עלייה ב-5,000 מקרים; בשוד ובחטיפת ארנקים מספר העבירות הוכפל. מספר מעשי תקיפה ואלומות רגילה ירד מ-38,000 ל-36,000, מספר גדול כשלעצמו, אבל יש ירידה וצריך להדחות בכך.

מה שמעצב ביותר וצריך להדאיג כל אדם ביש-ראל היא העלייה, בלתי רגילה ובלתי גורמית לדעתי, בפשיעה בקרב הנוער. ושוב אשתמש בלשון הסטטיסטיקה. אם לפני כ-10 שנים נע אחוז עבירות הנוער בין 20% ל-22% מכלל העבירות במדינה, הרי כיום, ב-1970, הוא נע בין 30% ל-33%, וזאת בודאי עלייה חמורה ביותר, מפני שמדובר הוא בציבור אנשים צעירים שהוא עתיד המדינה ועתיד העם. ייתכן שהטענות שלנו כלפי המשטרה בתחום זה אינן במקומן. חייבים להודות גם בכך ולומר את האמת, שהמשטרה אינה אולי בנויה לטיפול בעבריות נוער ואולי גם לא לטיפול בסוגי עבירות אחרות, שאינן העבירות הקלאסיות המ-קובלות. אולם הציבור צריך לקבל את התשובה שלו. משום שסטטיסטיקה זאת, שאנו קוראים בעתונות וששר המשטרה מואיל למסור לנו מדי פעם, היא לא רק סטטיסטיקה על הגיר. אין זה יצוא או יבוא. סטטיסטיקה זאת פוגעת בחיי יום יום של כל אזרח במדינה, אם יש עלייה בעבירות ובפגיעה ברכוש, פירוש הדבר שגונבים מכונות מאנשים רבים יותר, פורצים לבתים רבים יותר. כל אזרח נפגע יותר מאשר קודם לכן. אם חלה עלייה בממדי האלימות, הרי יש יותר סיכוכי שכנים וסיכוכים בין עובדי אורח, כי הדבר מקבל את ביטוי המעשי בחיים. ודאי הוא שאי-אפשר לעבור לסדר-היום על תופעות אלה. אם חלה עלייה בפשיעה בקרב ברוינים, קשה יותר לשבת באולם קול-נוע אם באולם אספות בגלל ההתפרעויות של הבריונים. אם חלה עלייה בשימוש בסמים, אם בקרב מבוגרים אם בקרב צעירים, נשקפת סכנה לדור הצעיר. לדור העתיד. כך אפשר לעבור על הנושאים האלה סעיף סעיף. אנו חייבים דווקא מעל במת הכנסת להתריע על התופעות האלה.

לאחרונה אנו עדים לתופעות שהאחרים להן אינם מגלים משום מה נטייה להדחות בקיומן. אף-על-פי-כן אנו קוראים בעתונות מדי יום על כנופיות, הן אלה

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. אני שמח שגם יושב-ראש ועדת הכספים הביא תמצית המסקנות שהגיעו אליהן בקשר למצב המחמיר והולך בפשיעה בארץ ובקשר למצב השוטרים והעובדים במשטרה, הדורש תיקון מידי כדי שהמשטרה לא תמשיך להיות באותו מצב שבו היא נתונה שנים רבות. המשטרה סובלת מה-מחלה הכרונית של חוסר כוח-אדם מתאים, וזאת נוסף על העובדה שמשטרת ישראל אינה בנויה כיום כדי לפתור מספר בעיות, שפתרון הכרחי ושאינו אייחד עליהן את הדיבור במספר הסתייגויות לתקציב משרד המשטרה.

חברי הכנסת, מדי שנה חוזרים אנו למעשה על אותו פומון, וזאת משום שהתקלות אינן באות על תיקון במסגרת התקציב. התקציב המוגש השנה למשרד המשטרה אינו מאפשר למשטרה לרפא את המחלות הכרוניות ולפתור את הבעיות שהיא מתלבטת בהן זה שנים. לדעתי היו צריכים שר האוצר ושר המשטרה להגיש תקציב אחר למשרד זה דווקא. יש שתי בעיות, וידוע שאלה הן הבעיות העיקריות של המשטרה, הדור-שות פתרון. כוונתי לבעיות העובדים של המשטרה — השוטרים, הקצינים — ורמתם, ובעיה זו אפשר לפתור אך ורק באמצעות התקציב.

חברי הכנסת, אין עוד משרד במדינה שיש בו 400 משרות פנויות. מצב זה לא ייתכן. אותו המצב הולך וחוזר מדי שנה בשנה. התקן אינו מתמלא, וכל שנה חוזרים אנו ומדברים על אותו נושא, אולם בתקציב לא נעשה דבר כדי לפתור את הבעיה. אפשר היה לפתור זאת בהרבה דרכים: להוריד את התקן ולהעלות את המשכורות כדי שאנשים ירצו ללכת לשירות המשטרה, או להעלות את התקן ולהיטיב את התנאים של עובדי המשטרה, ועל-ידי כך לאפשר קבלת עובדים נוספים. אבקש את חברי הכנסת לא להבין אותי בצורה לא נכונה. אני רחוק מלהטיל דופי באנשי משטרה, בקצי-נים ובאנשי משמר הגבול, העושים את עבודתם הקשה. אנשי המשטרה, כמו אלה של הצבא, אין להם שעות עבודה נוחות. הם עובדים יומם ולילה עבודה קשה ביותר. כאמור, אלה העובדים ועושים מלאכתם — נגדם אין לי טענה. תבוא עליהם הברכה. טענתי היא נגד האדמיניסטרציה או נגד האנשים המרכזיים שאינם מצליחים או אינם משכילים לשכנע את הממשלה לה-גיש תקציב כזה למשרד המשטרה שיפתור את בעיותיו.

חייב אני להתייחס לדברי כבוד שר המשטרה, המביא את חוסר כוח-האדם כסיבה לאי-היכולת לפ-תור את הבעיות ולהתגבר על אי-אלה תופעות של-ליות, שעוד אדבר עליהן. כלפינו, כלפי פנים, כלפי חברי הכנסת, שר המשטרה הוא הכתובת שאלה אנו פונים ואומרים: זה יכול להיות טוב פעם אחת, פעם שנייה, אולם אי-אפשר לבוא לכנסת מדי שנה באותה טענה ולומר שהסיבה היא חוסר כוח-אדם. רבותי, פות-רים בעיות כאלה במקומות קשים ומסוכנים יותר, ואין כל סיבה שכל שנה נשמע אותו סיפור שאין די כוח-אדם. יש עוד משרדים, ואילו לא היו שם תנאים אחרים, גם הם היו סובלים ממחסור בכוח-אדם, אולם לא שמענו על 400 משרות פנויות בשום משרד אחר.

מצד אחר, מי ידאג לכך אם לא משרד המשטרה? מי אחראי לכך — הכנסת, הציבור? לכן נראה לי שיש

כרוגית במשטרה, שאיננה יורדת מן הפרק. שר המש-
טרה והאנשים העומדים בראש משרד המשטרה טוע-
נים כי המשטרה איננה מסוגלת למלא כראוי את המ-
שימות הרבות המוטלות עליה משום שלא עומד לה-
שונה כוח-אדם מספיק. לפיכך המשטרה איננה יכולה
לפעול בהיקף הדרוש, והיא איננה יכולה להופיע בכל
מקום שם היא נדרשת וצריכה להופיע.

האמת היא שמכלול התפקידים והמשימות של
המשטרה הולך ומתרחב כמעט מדי יום ביומו. מספר
התופעות בחברה הטעונות טיפול מצד המשטרה מת-
רבה והולך, ואילו מספר המשרתים במשטרה הוא סטטי
כמעט. קיימת גם נשירה של כוח-אדם משורות המש-
טרה, ולפעמים נשירה של כוח-אדם מעולה, וזאת, בין
היתר, בגלל המשכורת המשתלמת לאנשי המשטרה
שהיא נמוכה בהשוואה למשכורות של המועסקים בת-
עשיה, במסחר, במינהל האזרחי וכדומה. המשכורת
הנמוכה היא אחת הסיבות לנשירה.

נוסף על כך חייבת היתה המשטרה במשך שלוש-
ארבע השנים האחרונות להקצות כוח-אדם לתפקידים
מיוחדים בשטחים, לטיפול במחבלים ולגילוי מעשי חב-
לה. בתחום זה יכולה המשטרה לזקוק לזכותה הרבה.
במלחמה במחבלים יש למשטרה הישגים נאים מאוד.
וזו גם אחת הסיבות שהמשטרה איננה יכולה להת-
פנות במידה מספקת לבעיות פנים ולטיפול בתופעות
שליליות שהן לעתים מוקד בחברה, ואשר הפכו גם
לסכנה.

אנו שומעים טענות ותלונות על המשטרה בנוסח:
הנה היה ריב משפחתי והמשטרה לא הופיעה; נערים
התפרעו בשכונה והמשטרה לא הופיעה; נחטפו ארני-
קים, נשדדה תחנת בניין, והמשטרה הופיעה באיחור.
שומעים טענות על המשטרה, אבל יש לראות גם את
הצד השני של המטבע ולהבין מדוע המשטרה איננה
יכולה להשתלט על כל העניינים הללו.

אדוני היושב-ראש, בשבועות האחרונים אנו דנים
בוועדות שונות של הכנסת — בוועדת השירותים הצי-
בוריים, בוועדת החינוך והתרבות, בוועדה המשותפת
של שתי הוועדות האלה, בוועדת הפנים — בבעיות של
עבריינות נוער, על כל השלכותיהן. אנו שומעים על
קבוצות המתארגנות למעשי פשע ושוד ולמעשי רצח
מתוך שוד; על סדרות, פשעי מין, בעיות של נערות
סטויות ועישון סמים. בוועדה שומעים, רבותי חברי
הכנסת, דברים מחרדים, מוזעזעים ומדאיגים מאוד על
ההידרדרות המוסרית בקרב חלק של הנוער. ברוך השם
רק בקרב חלק של הנוער. אבל אנחנו צריכים לנקוט
צעדים חמורים כדי למנוע שהמעגל הזה של העבריינות
יתרחב.

סרסורי עבירה מסתובבים ברחובות העיר ובכבישי
הארץ כמעט ללא כל מעצד והגבלה. המשטרה היא
חסרת אוזניים. אומר נציג המשטרה, שבגלל הליקוי בח-
קיקה אין אפשרות לעצור את הסרסורים, ואם עוצרים
אותם, מוכרחים לשחרר אותם לאחר 24 שעות, בגלל
העדר הוכחות. נציג המשטרה הציע לתקן את החוק,
והדבר בודאי יבדינו הוא. מדוע אנחנו לא עושים זאת?
סרסורים אלה חוטאים ומחטיאים. חז"ל אמרו כי גדול
המחטיא את חברו מן ההורג אותו. סרסורים אלה גם
רוצחים את הנערות הללו. לא בבת אחת. הם רוצחים

שבאו מן החוק, הן אלה שהתארגנו כאן, ואלו הן כנו-
פיות של סחטנים ושל גנגסטרים המנסים להשתלט
על בתי-קפה, מועדונים או מקומות ציבוריים, במגמה
לשחוט כספים מן הבעלים, דמי ביטוח, כביכול, על-
מנת לא להפריע את השקט במקומות האלה. אינני יודע
מדוע המשטרה לא יצאה למלחמה רצינית נגד התופעה
הזאת. ידוע שיש אזרחים אשר, בשל לחץ, הפחדים
ואיומים, אינם מודיעים אפילו על כך למשטרה. הדברים
מתפרסמים מדי פעם בעיתונות, ואחר כך אנו קוראים
הכחשות על כך, כאילו לא אירעו הדברים; והייתי
שמח אילמלא אירעו. הייתי מודה לשר המשטרה ול-
עוסקים בנושא הזה אילו היו מסבירים לנו את הסוגיה
כולה. אני חושב שזהו אחד הסעיפים החשובים ביותר
שצריך היה לטפל בהם.

במסגרת ההסתייגויות שלנו הצענו להקים קרן
מיוחדת בסכום של 5 מיליון לירות למלחמה בגנגסט-
ריסם המתחיל לצוץ ברחובות מדינת ישראל. אני מסכים
לדעתם של אנשי משטרה הטוענים כי המשטרה איננה
בנויה ואיננה ערוכה לטפל בנושא זה.

בסיכום אני מציע הקמת קרן מיוחדת להגברת
המלחמה בכנופיות בסכום של 5 מיליון לירות. אני מציע
תוספת של 10 מיליון לירות סעיף של כוח-אדם. כן
אני מציע להפחית בסכום של לירה אחת את סעיף
הלשכה הראשית.

הי"ד ש. רוזן:

רשות היבור לחבר הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע להר-
סיף לירה אחת לתקציב משרד המשטרה, וזוהי כמובן
הצעה סמלית. אינני יודע לכמה מיליונים זקוקה המש-
טרה, אבל אני מסכים לכך שהיא זקוקה לתקציב גדול
יותר. הצעתי תוספת של לירה אחת כדי לתת ביטוי
לכך, שהממשלה חייבת להקציב תקציב גדול יותר
למשטרה. על הממשלה להסב יותר תשומת-לב לחזית
הפנימית ולעניינים שהם בתחום פעולתה של המשטרה.

הערב התקיים בכנסת ויכוח על משרד ראש הממ-
שלה, על משרד החוק, וכל הנואמים התייחסו לבעיות
של מדיניות חוץ ובטחון. בעיות השטחים, שלום או
נסיגה. כל אלה הם דברים חשובים מאוד, העומדים
ברומ של עולם; אבל יש גם בעיות פנים, בעיות של
בטחון-פנים, שהן אולי לא פחות חשובות בשביל העם
והחברה מאשר בעיות אלה. כי בלי בטחון-פנים לא
יהיה לנו בטחון-חוץ. עם בריא וחברה בריאה אינם
פחות חשובים מאשר שטחים, אם כי גם לשטחים יש
חשיבות. עמנו חי בגלות אפליים שנה, ותוך חי גלות
התפתחות, גדלנו, ויצרנו יצירת נפלאות, ובזכות כל אלה
הגענו להקמת מדינה, וכל זאת בלי שטחים. מוטל
עלינו להקדיש תשומת-לב ומחשבה לשאלה כיצד לטפח
כאן עם בריא וחברה בריאה.

עלינו לתת אפוא בידי המשטרה, כלים ואמצעים
כדי שתוכל למלא את המשימות המרובות והכבדות
המוטלות עליה. אני יודע שהבעיה איננה דווקא בעיה
משטרתית גרידא; הרבה מרכיבים לבעיה הזאת, ועוד
אעמוד על כך. כבר ציין חבר הכנסת מילמן שה-
משטרה סובלת ממחסור חמור בכוח-אדם. זוהי בעיה

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כאשר ארד מן הבמה אראה לך את המאמר של רובינשטיין. הוא נמצא אצלי בתיק. בית בושת פומבי. והחברה שותקת על כך. כאן מוקד הבעיה.

שמחה ארליך (גח"ל):

קדאתי ודאיתי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אז מה יש? כתוב שמדאים שם משגל, זה נכון או לא נכון?

שמחה ארליך (גח"ל):

לא נכון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

טוב, אראה לך. כתוב: גערות עדינות מיישראל, מה אתן עושות, מה אתן עוסקות בתרגילי משגל על הבמה. אני לא הייתי שם. אנחנו מחשים. ולא רק מחשים, אנחנו נותנים תקציב ממשלתי ותקציב עירוני. אנחנו מעודדים את הפשיעה והעבריינות. וכאן מקור הרע, ולא דווקא הבעיה הסוציאלית היא הקובעת בסוגיה זו. המשטרה אינה יכולה לטפל במניעת הפשיעה והעבריינות. הכנסת צריכה לטפל בזה. משרד החינוך, משרד הסעד, אלה צריכים לטפל בבעיות אלה.

אבל אם העבריינות קיימת, יש לתת בידי המש"ט כלים נאותים כדי לבער אותה או לרסן לפחות את הרע. תקציב אפשר לתת למשטרה כדי לשפר את כוח-האדם, כדי להוסיף כוח-אדם. החקיקה בודאי שבידינו. יש לתת עידוד למשטרה, תשומת-לב לבעיות אלה, כדי שתוכל המשטרה לבצע את המשימות הכבדות והמורכבות הרבוצות עליה. זו אינה בעיה של המשטרה אלא של החברה, בעיה של בטחון, בטחון החברה ובטחון המדינה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להסברת ההסתייגויות שלנו רצוני להתרכז בשני נושאים עיקריים. בנאומי בשנה שעברה דיברתי על מצב העצורים המיני-הליים בבתי-הכלא בישראל. היום רצוני לדבר על עציר מינהלי אחד, וכוונתי לנעים אל-אשהב. לא פעם העי-לינו את מצבו של נעים אל-אשהב מעל במת הכנסת, אם בצורת שאלות ואם כהצעה לסדר-היום. אך היום יש מישנה תוקף ודחיפות בהעלאת מצבו פעם נוספת, וזאת בשל הסכנה הנשקפת בכלא לדאיתו. כדאי לחי-זור ולהבהיר כמה עובדות הנוגעות לנעים אל-אשהב.

נעים אל-אשהב הוא קומוניסט ממזרח ירושלים. הוא עצור על-פי צו מעצר אדמיניסטרטיבי משנת 1968. כמובן, ללא כל האשמה נגדו. מדי חצי שנה, עם תום מועד הצו, מוארך הצו אוטומטית לחצי שנה נוספת, וכך נמצא נעים אל-אשהב כבר שלוש שנים רצופות בכלא, ללא שהועמד לפני שופט.

נעים אל-אשהב עצור בכלא שאטה, כלא שבו נמצאים הפושעים הפליליים החמורים ביותר, והידוע בארץ בתנאי מעצרו הגרועים. אין בו שום עציר מינהלי

אותן לאט לאט, רצח איטי. קודם תופשים את הקרבנות, מכניסים אותן למעגל העולם התחתון, מרגילים אותן לעשן כל מיני סמים, וכמה זמן יכולות הן להזויק מעמד? חמש, שש שנים? הם רוצחים אותן לעינינו. והם מסתובבים חפשיים ברחובות. חוטאים ומחטיאים, הורסים את הנפש ואחר כך את הגוף. הנערות הללו מתדמות לשלדי אדם במרוצת הזמן. והמשטרה אומרת בגלוי שהיא אינה יכולה אפילו לרדוף אחרי הסרסורים, כי אין טעם לעצור אותם.

המשטרה דוחה את הטענות והתלונות נגדה בנימוקים סבירים. אפשר כמובן להתווכח על כך, אבל יש למשטרה טענות צודקות, והנימוקים ידועים לכולנו. נימוק ראשון, מחסור בכוח-אדם, ועוד נימוק, שגם הוא נכון, שאין זו בעיה משטרתית. לא הכל הוא בגדר בעיה משטרתית. העבריינות היא בעיה חינוכית, סוציאלית, חברתית. אלה הם סימפטומים של החברה, של העולם המודרני, כביכול. נציג המשטרה מציע להחריף את העונשים, וזאת אנחנו ודאי יכולים לעשות.

אומרים כי תופעות אלה של עבריינות נוער מקורן בפער הסוציאלי. עבריינות צומחת, אומרים, משכבות העוני, מבתים הרוסים. ודאי שגם לכך יש חלק בעבריינות. זה מרכיב חשוב. אבל רבותי חברי הכנסת, הביעו הסוציאליזם, וזאת אנחנו צריכים לדעת, היא רק מרכיב אחד בעבריינות הנוער, רק בורג אחד בכל המכונה הזאת שנקראת עבריינות נוער, רק בורג אחד. עוני אינו מחייב פשיעה ועבריינות. הקבוצות הללו, הסרסורים, השודדים, הפורצים, הגנבים וחוטפי הארנקים אינם רעבים ללחם. הם יכולים להתפרנס בכבוד, אילו רצו לעבוד.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

מה יפה עניין ישראל, נאמר.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

נכון. מבני עניים תצא תורה. בגלות היה עוני, ובכל זאת לא היתה עבריינות. כל העבריינים יכולים להתפרנס. עלינו לדעת זאת. לא צריך לעשות דווקא מזה בעיה סוציאלית. זו גם בעיה סוציאלית, אבל לא רק בעיה סוציאלית. כל אלה, בני הנוער, יכולים לעבוד בבניין, יכולים לעבוד בבתי-חרושת. הנערות הסוטות הללו יכולות להתפרנס בכבוד בכל בית-חרושת. אנחנו מייבאים 20 אלף פועלים מן השטחים. לא העוני קובע כאן. קובע החינוך. אין מחסור בעבודה. כל הקבוצות הללו שמסתובבות בירושלים וקוראות לעצמן "פנתרים שחורים" יכולות להסתדר בכבוד בעבודה תוך 24 שעות. אבל לא רוצים לעבוד.

לפני שלושים-ארבעים שנה, כאשר עלו ארצה יהודים ומישהו השיג עבודה בבניין, הוא היה מאושר. באו גערות שהכרתי אותן לפני 35 שנים, וכולן היו עוזרות בית, והיום הן אמהות מכובדות. האם אפשר לקבל היום גערות בית? הנערות הלכות לעסוק בגנות במקום לעבוד בעבודה זו. מדוע? זו בעיה חינוכית. אנחנו יודעים מדוע. כי התיאטרון הקאמרי הפך לבית בושת פומבי, ואנחנו שותקים על כך. מציגים משגל בפומבי. לא אני אומר זאת. תקראו את מה שכתב הפרופסור רובינשטיין.

שמחה ארליך (גח"ל):

ראית זאת?

הוא גדול באשר הם הורסים את היסוד האחד המצדיק את קיומו כעם וכמדינה — את היסוד ההומניסטי וה"מוסרי".

הנושא השני, שרצוני להתריע עליו במסגרת הדיון על תקציב משרד המשטרה, נוגע למה שקרה בירושלים בשבוע שעבר. התארגנה קבוצת נערים משכונות העוני בירושלים הקוראת לעצמה "הפנתרים השחורים". דרישתם היתה להעביר את כל הכסף שיוצא מן הכיס של ה"פנתרים" לטובת ה"פנתרים" השחורים. ביקור בחוצות ירושלים; אולם כל פעם שהדביקו אותו הוכנסו למעצר על-ידי המשטרה למספר שעות ואחר כך שוחררו. וכך חוזר חלילה כל יום. הנערים הללו מוחים כנגד היותם קבוצה מפולת ומקופחת באוכלוסייה, ללא עבודה, עשרה ימים בחודש אחד, כשהדבר היחיד שהם מקבלים הוא הבטחות חגיגיות, בעוד שמול אפם בונים שיכונם פאר לעולמים החדשים ולמיליונרים מחוץ-לארץ, שיהפכו את ירושלים למקום הקיט שלהם בקיץ. נכון שחלק של גורם זה מוכר כבר מקודם למשטרה. אין צורך לעשות מחקר מיוחד כדי להיווכח שעוני ופועל הולכים יד ביד. אך הנסיון להפוך את בעיית "הפנתרים השחורים" לעניין של כלום, לסיפור על קומץ עבריינים מרעים, הוא נסיון מטופש הנדון מראש לכשלון. מה שקרה בחודש האחרון הוא שהנערים הללו החליטו לקחת את גורלם בידיהם ולנהל מאבק ציבורי כדי להפעיל לחץ על הממשלה שתשנה את מדיניותה כלפיהם. הנערים ביקשו רישיון לקיים הפגנה בירושלים מול בניין העירייה. אז קרה דבר מעניין. המשטרה סירבה להעניק להם רישיון לקיים את ההפגנה. מה היו הסיבות? לנערים יש עבר פלילי. אך כדאי אולי לדעת עובדה מעניינת: בחודש האחרון ירד אחוז הפשיעה בירושלים לאישי-שיעור לעומת החודשים הקודמים. אך נראה שהמשטרה פוחדת מהתיארגנות פוליטית פי כמה ממה שהיא פוחדת מפשעים.

אך קרה כאן תקדים מסוכן ביותר. המשטרה נתת פסח לנימוק אבסורדי עוד יותר מאשר עכרם הפלילי של המבקשים רישיון להפגנה, וכונתה לטענתה ש"אנשים גונים שמאליים בוחשים בקדרה". במיוחד נטפלה המשטרה לקבוצת "מצפן" והבטיחה ל"פנתרים", שאם הם ידאגו לכך שאנשי "מצפן" לא יבואו להפגנה, תהיה מיד כנה לתת להם את הרישיון המבוקש. כך נעצרו יום לפני מועד ההפגנה כ-15 נערים מבין "הפנתרים" ומבין חברי "מצפן". הם לא הובאו בפני שופט ושוחררו לאחר שנשתיימה ההפגנה.

כאן חייבים אנו להתריע נגד עצם הנימוק שה"עלית המשטרה בקשר למגעים של "הפנתרים" עם אנשי "מצפן". כל זמן שגוף זה אינו מחוץ לחוק וזכותו להביע דעות בכל הדרכים המותרות בארץ לכל גוף פוליטי אחד. התקדים המסוכן הזה לעצור אנשים ללא סיבה אלא אך ורק בגלל השקפותיהם הפוליטיות עלול להתפשט לקבוצות וחוגים פוליטיים אחרים. אך דבר החמור פי כמה הוא מעצרים של נערי שכונות העוני שבאו להפגין למען דרישות סוציאליות לגיטימיות ביותר, ובמקום להיענות לדרישותיהם — ואין מי שיוכל לטעון שאינן צודקות — החליטה הממשלה להשיב בשפת המשטרה. ההפגנה המוצלחת שקיימו נערי שכונות העוני, ואשר התקיימה ללא כל אלימות, רק הוכיחה שעומדים אנו בפני תנועה שתלך ותגדל עד שתשיג את מטרותיה. דוברתי על התקדים המסוכן של עצירת אנשים בגלל השקפותיהם הפוליטיות. אך האמת היא כי מה

אחר, וכל האסירים שם שפוטים. וכך מסתובב נעים אל-אשהב בין פושעים פליליים, כשאין הוא מוגן בפניהם ואין מוענק לו סטטוס מיוחד בשל היותו עזיר אדמיניסטרטיבי.

ואכן התוצאות לא אחרו לבוא. בשנת 1969 התנפל על נעים אל-אשהב אחד האסירים היהודים ופצעו קשה. וכך, מתוך דאגה, כביכול מצד שלטונות הכלא, הוכנס נעים אל-אשהב לבידוד בחדר המרפאה, שם הוא נמצא עד היום. כתוצאה מכך הוא שריו בבידוד מוחלט, אינו מדבר עם איש, ומעצרו לבד נעשה לסיט לגביו. מה שגרוע יותר מכל היא העובדה שאין הוא זוכה עתה לטיפול הומני שבו זוכה כל אסיר בחצר הכלא. היות שאינו רואה את אור השמש ומן כה רב דאיתו, שהיתה חלשה בלאו הכי, הולכת ומתערערת מיום ליום. מצבו הרוע עד כדי כך שרופא מעפולה, שבדק את עיניו פעמיים לאחרונה, החליף לו בחדרשים האחוריים את מספר עדשות משקפיו ממינוס 10 למינוס 11. הרופא ציין באוזני נעים אל-אשהב, שאין עוד כל תקווה שהחלפת העדשות תעזור לראיתו. אם הוא לא יוצא מבית הסוהר לאוויר תימצא ראייתו, בעין אחת לפחות, בסכנת עיוורון מיידי.

אך נראה ששלטונות בתי-הסוהר פוחדים מפירסום דין-וחשבון רפואי זה הנוגע לראיתו של נעים אל-אשהב. אחרת אינני יכול להבין מדוע נציב שירות בתי-הסוהר, מר גיר, מסרב להראות דין-וחשבון רפואי זה לא רק לפרקליטתו של נעים אל-אשהב, אלא גם לנציג הצלב האדום שבא במיוחד כדי לראותו.

אך אין אלה כל מעללי נציבות שירות בתי-הסוהר. דרישה ישנה של נעים אל-אשהב ופרקליטתו היתה להעבירו מכלא שאטוה לכלא רמלה, שבו היו 25 עצורים אדמיניסטרטיביים מן השטחים הכבושים. בקשה לא מיוחדת לכל הדעות, שכל אדם פשוט יקשה עליו להבין מדוע יש לסרב למלאה; אדם הנמצא בכלא, על לא עוול בכפו, ללא משפט, מבקש לפחות להימצא בין העצירים ממין ואף הם ללא עוול בכפם, ולא בין אסירי רים פליליים. אך נציבות בתי-הסוהר, לנוכח גל הסוהר לידיות עם נעים אל-אשהב הגואה בעולם כולו ולנוכח התביעה לשיחרורו, או לפחות להטבת תנאי מעצרו, מצאה לאחרונה פתרון מתוכנן למדי: במקום להעביר את נעים אל-אשהב לכלא רמלה, היא העבירה את כל 25 העצורים המינהליים מכלא רמלה לכלא שאטוה. אין מלים בפי כדי להביע את סלידתי ממעשה זה, שהוא התעללות ולעג לרש.

רצוני לסיים את דברי על נעים אל-אשהב בציטוט מהעתון "טורי שמאל", בטאון ברית השמאל, מתחשך בפברואר: "העובדה שקיימת סכנה לאמור עיניו של נעים אל-אשהב רק מחריפה את הבעיה של האיש, היא בעיית המעצר המינהלי. לוא לא היה אל-אשהב סובל ממחלתו — היה אחד מרבים שאת מצבם ואת גורלם אנו משתדלים לשכוח, על-מנת להקל על מצפוננו אנו. אך הגורל המר של האחד מעמיד אותנו במרכז ההתעניינות הציבורית, וקולה החלוש של רביעה אשתו לא נותן לנו לשכוח ולא יתן לנו להגיד שלא ידענו".

ובחמש: "וידעו כל אלה הרוצים בכיבושי-נצח — ידעו שעה כל השביל שהם גורמים לעם השכן, הנזק שהם גורמים לעמם הם הוא גדול ועמוק פי כמה. הנזק

היום. לאחר מכן קרתה הפרשה הנוראה של הילד דני חזן בן ה-14 וחצי, שנפטר מדלקת ריאות בהיותו אסיר. מונחת לפני הודעת שר המשטרה בעתון "הארץ" על המקרה הזה, כתגובה על ההאשמות הכבדות שהעלינו נגדו. אני מוכרח לומר, שדי בהודעתו של שר המשטרה עצמו כדי לשכנע אותו להתפטר מתפקידו.

מבין שורת העובדות הנוראות של פרשה זאת די לי בפסוק אחד של שר המשטרה, הפסוק המתאר מה שקרה ביום ה-4 בנובמבר, אחרי שהילד כבר היה במאסר משך שבועיים, לאחר שנאסר במרפאה כש- הוא חולה קשה, עם 40 מעלות חום, והוחזר למעצר לפי היתר של רופא המשטרה. בפסוק הקובע אומר השר: ביום ה-4 בנובמבר ציין הרופא "דלקת בריאה, מקבל זריקות וכן טיפול לחיזוק". ביום ה-5 בנובמבר, (למחרת היום!) הילד הזה, שרופא בית-הסוהר קבע שהוא סובל מדלקת ריאות, שהיו לו 40 מעלות חום, הובא על-ידי המשטרה למשפט, עמד במשפט במצב זה, ונדון לשנה וחצי מאסר בפועל, טולטל מבית-סוהר לבית-סוהר, הובא לבית-חולים, ובסופו של דבר מת מדלקת ריאות בבית-החולים.

אינני מאשים את שר המשטרה באחריות ליצירת המצב השורר עכשיו בבית-הסוהר בישראל, מצב איום ומחפיר (אגיד בסגוריים, שהמצב איום ומחפיר גם בהרבה מדינות אחרות). אבל אני מאשים את שר המשטרה בכך, שהוא מחפה באופן שיטתי, על-פי תפיסה כוזבת לחלוטין של אחריותו ותפקידו, על כל מעשה נורא הקורה בבית-הסוהר. הוא הפך את עצמו לדובר של טיטשטוש, ותו לא.

הילד דני חזן בן ה-14, שנפטר בהיותו אסיר, הודשיים אחרי שנאסר כשהוא סובל מ-40 מעלות חום, ונפטר ב-12 בדצמבר — עד היום הזה לא נסתיימה חקירת מקרה המוות שלו. שלושה חדשים — החקירה היא עדיין בעיצומה או עוד בתחילתה! בתשובה לשאלתה שלי אמר שר המשטרה, שאין הוא יכול לענות, מפני שיש חקירה של מקרה מוות!

אחרי המקרה הזה בא המקרה של אבוטבול, עוצר שנעצר לצרכי חקירה, ונשאר במעצר למרות שאחד מגדולי הרופאים בישראל מסר תעודה בכתב, שהחקתו במעצר מסכנת את חייו, מפני שהוא לוקה במחלת לב קשה ביותר. הוא הוחזק במעצר, לקה פעמיים בהתקפי לב, הוחזר פעמיים למעצר על-פי חוות דעתו של רופא המשטרה...

שר-המשטרה ש. הלל:
על-פי פסק דין של שופט.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
על-פי החלטת השופט שציוה להחזיקו במעצר הוחזק האיש במעצר, למרות תעודה של רופא מפורסם, שקבעה כי החזקתו מסכנת את חייו. הוא לקה בהתקף לב, חיכה שעתיים לקבל את הכדורים שהיו דרושים להצלת חייו, ושהיו בבית-הסוהר, אך היו סגורים באוזן שהוא ארון — ומת מהתקף הלב בבית-הסוהר. אחיו, שהועיק את הסוהרים, הושם בצינוק בזמן שאחיו גסס, מפני שעשה צרות לסוהרים. אלה הן עובדות. גם על זה יש חקירה של מקרי מוות. העניין הובא בפני שופט, החקירה החלה, הסוהר הראשון מסר את עדותו הרא-

שקרה בירושלים איננו תקדים. האוכלוסיה הערבית בישראל היה כבר 22 שנה תחת הסייט הזה. ככל שיעבור הזמן, יהיה קשה לנו לשכוח את הבזיון העצמי של המשטרה כאשר בחודש האחרון של מערכת הבחירות לכנסת השביעית עצרה כ-150 אזרחים ערביים, מצביעים ערבים, מבין תעמולני הבחירות של מפלגתו, ושיחררה אותם, בלי להטיל עליהם כל אשמה, מיד אחרי יום הבחירות. בדרך פסולה זו ובדרכים פסולות אחרות הצליחו השליטים הקודמים לעצמם דמוקרטים למנוע את ייצוגן המתאים בבית-הנבחרים.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, מלה אחת על משמר הגבול. עוד לא שככה הודעוונות הציבור בישראל וב- עולם כולו למשמע הפעולות האכזריות של שלטונות הכיבוש נגד תושבי עזה. שלטונות הצבא חקרו תלונות מסוימות הקשורות בפעולות אנשי הצבא. אך התלונות העיקריות נגעו לאנשי משמר הגבול ולא שמענו על שום חקירה, אפילו פורמלית, על תלונות אלו, למרות שמשמר הגבול אין לו עבר המעורר אמון.

ואני חוזר ושואל: לשם מה הצורך במשמר הגבול הזה, כאשר אין אדם בישראל המפקק ביכולתו של הצבא לבצע את כל התפקידים הקשורים בענייני בטיחות? זהו חיל של כיבוש, אשר הוכן לתפקידי כיבוש, זאת אומרת לפעולות נגד אזרחים שלווים, גם מלפני מלחמת יוני. אני חושב שכל החוגים הדמוקרטיים באר-צנו חייבים לתת דעתם על הצורך בהמשך קיומו של משמר הגבול, דווקא כשמדובר כעת על הסדר שלום, יחסי שלום ולא יחסי כיבוש.

אנו חוזרים ותובעים את ביטולו של משמר הגבול. רוצים אנשי המשמר, יצטרפו לצבא. לא רוצים — יחפשו להם פרנסה פרודוקטיבית. אך יחסי העתיד, יחסי השלום שמוכרחים לבוא, אינם מחייבים משמר גבול זה.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיה, אחרון המשתתפים בדיון.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת וכבדה. אני רוצה לשבח את שר המשטרה על שמצא לנכון להיות נוכח בזמן הוויכוח על משרדו, ואני חושש שזה גם השבח היחיד שאני יכול לתת לשר המשטרה במצפון שקט.

שמחה ארליך (גח"ל):
זה לא חשש.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אני חייב לומר דברים חמורים על שר המשטרה בדיון על תקציב משרדו. אני אומר בצער, בלי שום טינה אישית, ששר המשטרה אינו מתאים לתפקידו, תפקיד המחייב תחושה מוסרית עמוקה מאוד, כי בין השאר חולש שר המשטרה על חייהם ועל מותם של אלפי אסירים הנתונים לחסדו, התלויים בו לשבט ול-חסד, אנשים שאין להם הגנה, שאינם בוחרים לכנסת, שאינם מיוצגים על-ידי איש. שר המשטרה הוא האדם היחיד הנושא באחריות לגורלם.

בחודשים האחרונים פירסמו כמה פרשות טרגיות של מות אסירים בבית-הסוהר. ילד נמצא תלוי בכלא תל-מונ, בנסיבות תמוהות ביותר, שלא נתבהרו עד

לא אחראיים על רופאים ששולחים אדם לבית-חולים. אלה אנשים מסורים. אלה רופאים שממלאים את תפקידם בנאמנות ובמסירות, בתנאים לא קלים. זה שאתה אומר כי אתה מוכן להציע רפורמה אינו מצדיק לתקוף אנשים שממלאים את שליחותם במסירות ובנאמנות כמו כל אחד אחר.

הי"ר ש. רוזן:

אני מציע לחבר-הכנסת אבנרי: אתה יכול להגיד את בית-החולים ברמלה כפי שאתה מגדיר. אבל אני מציע לך לחזור בך מדברייך, שאנשים נשלחים לבית-החולים "אסף הרופא" כדי שימותו במקום אחר. זה לא לכבוד העניין.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אגיד את הדברים כדיוקם. לא האשמת את הרופאים. אני חוזר ואומר שהרופאים, כרופאים, הם בסדר. אבל בית-החולים המפוקפק הזה לא זה בלבד שאינו בסדר, הוא מחפיר. ואני אומר שאנשים אינם מגיעים לבית-חולים כשהם צריכים להגיע אליו.

שר-המשטרה ש. הלל:

זה לא נכון. כשהרופא אומר — הם מגיעים לבית-החולים. בזה אינך צודק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הם לא מגיעים לבית-החולים, כי הרופא כלל איננו שם. האיש יכול לקבל התקף לב בערב, ולא יהיה מי שיתן הוראה להעביר אותו. אתה יודע שאני מדבר על מקרה מסוים של מחלה מסוימת של אסיר מסוים. עניין של רגעים יכול להיות עניין של חיים ומוות. האיש הזה חיכה שעות עד שבא אמבולנס. שום איש, חוץ מהרופא, אינו מוסמך להעביר אותו, והרופא איננו שם בלילה, הוא בא בבוקר. החובשים אינם חובשים; אלה סוהרים שלא קיבלו הכשרה מינימלית.

כבוד היושב-ראש, לא נותר לי זמן להיכנס עכשיו לבעיה של משמר הגבול. אני רוצה לומר רק משפט אחד. אני נאלץ להשוות, שלא לטובתך, אדוני שר המשטרה, את עמדתך שלך עם עמדתו ההומאנית, הגאה, הנכונה, של ראש המטה הכללי של צה"ל, בהיותו אחראי לצה"ל, בפרשת היד הקשה ברצועת עזה. בעמדה שלך היתה נטייה לטישטוש, בעוד שהרמטכ"ל הציג את המסקנות החמורות באומץ לב, וזה הוסיף כבוד לצה"ל.

שר-המשטרה ש. הלל:

שאלת את שר הבטחון אם התשובה שלו חלה גם על משמר הגבול, והוא ענה לך בחיוב. אתה נוקט דרך לפגוע באנשים שממלאים את תפקידם במסירות ובנאמנות כפי שמטיל עליהם החוק. אתה חוזר על דברים פעם ופעמיים, גם לאחר שאתה יודע שאין הם נכונים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כדי לחסוך לי הודעה אישית, אני רוצה לומר ששר הבטחון לא ענה לי באותה שאלתה על טענותי כלפי משמר הגבול. הוא לא אמר מי נתן למשמר הגבול הוראה להופיע בעזה עם שוטים.

שר-המשטרה ש. הלל:

משום שזה שקר. איש לא נתן הוראה, ולא הופיעו עם שוטים.

שונה (המאשרת, אגב, את כל הפרטים שמסרנו), והמשך נדחה לחדש מארס או לחדש אפריל. איזה מצב משונה הוא זה?

על נוהל חקירת מקרי-המוות נדבר כאשר נדון בתקציב משדר המשפטים. אבל היום יש לקבוע כי המצב בבית-הסוהר מסכן את חייו של כל אסיר שהוא חולה קשה. שליחת אסיר חולה קשה לבית-המעצר או לבית-הסוהר עלולה להיות לגביו כיום פסק-דין מוות. על סמך שלושה מקרים אלה אני אומר זאת בלי כל הסתייגות, ובדיעת אחריות הדברים.

אם כן, מה הוא תפקידו של שר המשטרה? לחפות על האשמים? להגיד שהכל בסדר? למסור הודעה ב"הארץ", המאשרת למעשה את כל הדברים, אלא גם מוסיפה שזוהי השמצה? או לגרום לשינויים מרחיקי לכת, אדוני השר? האנשים האלה מסורים לרחמיי, פשוטו כמשמעו; אין להם שום הגנה אחרת. הדברים האלה כואבים לי, והיותי יכול לדבר על כך הרבה.

על סמך דברים אלה הגשנו הסתייגות לתקציב בתי-הסוהר. דרוש אדם שיחולל רפורמה יסודית ביותר בכל מערכת הענישה של ישראל, ובכל מערכת הכליאה בישראל. מערכת זו היא כולה מחפירה, אבל בתוך המערכת המחפירה יש שני מיתקנים שהם מתפירים שבעתים, ותחיל ועדת הפנים, אשר ביקרו שם, עמדו על כך. יש מיתקן במדינת ישראל שלא הייתי מהסס להשוותו עם מחנה-ריכוז. זהו "מחנה המיון" במעשיהו. זהו דבר הקלוק כאילו מסרט הוליברדי על מחנה-ריכוז גרמני. מיתקן מוזעזע. האנשים כלואים שם כמו חיות, עשדות בתא, בלי אפשרות לצאת, מוקפים גדר תיל.

המיתקן השני הוא מה שנקרא בלעג ובקלס "בית-החולים" בבית-הסוהר דמלה, שעליו מבקר המדינה כבר אמר מה שאמר. אין זה בית-חולים, ולא חדר-חולים. הרופא הוא בסדר, מסור, אבל זה צינוק. כל אסיר חולה בבית-הסוהר מתפלל להישאר חולה בתא שלו, ולא להגיע לבית-החולים הזה. כאשר מתחיל להתעורר זשש שמצב החולה חמור, מעבירים אותו לבית-החולים "אסף הרופא", כדי שאם חלילה ימות שם.

שר-המשטרה ש. הלל:

זה סתם דיבור לא נאה. מעבירים אנשים לבית-חולים כשצריכים להעבירם לבית-חולים, לפי הוראה של רופא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הלוואי והיה לי יותר זמן לדבר על כך. אבל אני מבטיח לך שאחזור לנושא זה שוב ושוב, כי אני רואה, כאחד מתפקידי בכנסת זו, להביא לרפורמה בבית-הסוהר. אין לי טענות כלפי הרופא. אומרים לי שהוא רופא טוב. אבל בית-החולים הזה הוא צינוק. אין בו טיפול אמיתי. אין בו כלל אפשרות של טיפול אמיתי. אנשים אינם מועברים לבית-החולים "אסף הרופא" כשהמצב מחייב זאת, או כשהם צריכים להגיע ל"אסף הרופא". אדם יכול לקבל התקף לב בערב, ויגיע ל"אסף הרופא" בבוקר. ידועות לי דוגמאות. אני יודע על מה אני מדבר, ואתה יודע על מה אני מדבר.

שר-המשטרה ש. הלל:

לגבי רפורמה — כל מי ישיע רפורמה ויציע לעזור — יירצה. אבל זה אינו מרשה לך לומר דברים

לגמילה, אף-על-פי שיש חוק מיוחד, תקנות מיוחדות ולמרות מחאתו של בית-המשפט העליון. אבל לפחות בל נתנן את הבחורים לעשן בהיותם בבית-הסוהר, גם אלה שלא עישנו קודם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

איך מגיעים הסמים האלה לבית-הסוהר?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

שר המשטרה יכול לספר לך על כך יותר ממני. הוא יודע.

דבר שני. אדוני השר, עם כל הרצון להביא את מה שקרה בפרשת ה"פנתרים השחורים", נכשלתם בכך כשלון חרוץ, מן ההתחלה עד הסוף. אני יוצא מתוך הנחה שהיו כוונות טובות. אבל מדוע לקחת קבוצה של בחורים, שבחלקם מקופחים ובחלקם נדמה להם שהם מקופחים - וקיים אצלם גם מתח של גיל - ולהשליך אותם לידיהן של שתי קבוצות חולות, או חצי חולות, "מצפן" ו"שי"ח"? בחורים אלה אינם שייכים לקבוצות אלו. יש שם בחורים שדעותיהם שונות לגמרי. לקחת קבוצת בחורים זו, שנטלה לעצמה את השם "פנתרים שחורים" בעל המשמעות הבין-לאומית, ולעניי כתבים זרים, לטפל בה בחוסר תבונה ובהעדר גמישות, ולעשות זאת מתוך הפרה של יסודות קונסטיטוציוניים מובהקים, בנימוק של "קשירת קשר להפגנה בלתי חוקית" - כך אפשר לחנוק כל צורת מחאה. אפשר לשחק בחוק בכל מיני כיוונים. ואמנם היה זה משחק בחוק. אני גם בטוח שלא תעמידו אותם לדיון כי כל הנימוק הזה אינו אלא עורבא פרח. אני זוכר את הבריטים. למרות כל הביקורת שלי כלפיהם אני חייב לציין שהיתה להם אמנות גדולה כיצד לטשטש מצב קני. לעתים על-ידי עצמית עין. צריך היית להתגרות ולהרגיז קשות, אם רצית שיווצר חיכוך. פה התהלך הפור. היכן התבונה, היכן שיקול הדעת? וכלפי מי? כלפי נערים שלנו. וזאת כאשר כל העניין אינו שייך למשרד המשטרה, אלא למשרד הסעד, למשרד החינוך ולמשרד הבריאות.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני מבין שעסקת עכשיו במשרד ראש הממשלה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אני מבין שהיחסים בין שר המשטרה והגברת ראש הממשלה הם יחסים של הבנה הדדית, לא רק בשטח זה. ואיני אומר זאת לגנאי.

שר-המשטרה ש. הלל:

יש אחריות קולקטיבית.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

ומוחרת גם התייעצות. אם ראש הממשלה היתה שותפת לעניין, היא היתה שותפת למשגה חמור. אני מקווה שהיא יודעת זאת ושר המשטרה יודע זאת.

רצוני לומר דבר שלישי, ואומר אותו בזהירות מי-רבית. אשמח מאוד אם אתגדה. אני אומר את הדברים כאדם שדעותיו בנושאים המדיניים ידועות היטב בבית. שוב גונב לאזני שבחיקירות של האויבים המאוסים ביותר והנתעבים ביותר, אנשי הכנפיות, היו גם לאח-

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

הייתי רוצה לדאות אותך, אדוני שר המשטרה, עולה על דוכן זה ואומר שאנשי משמר הגבול בעזה לא החזיקו שוטים. בבקשה. אני מציג לך אתגר. עלה על הדוכן, וקבע שהם לא הופיעו בעזה כששוטים בידיהם.

ה"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשאני עולה על הבמה הזאת לדון על משרד המשטרה, בפי שתיים-שלוש נקודות של ביקורת, וביקורת קשה. אבל איתרע כן שאני צריך להופיע ולדבר אחרי חבר-הכנסת אבנרי, ואיני יכול לפתוח את דברי בלי להעיר ולמחות על הפער והדיספרופורציה העמוקה בין ביקורת, גם ביקורת מוצדקת, על המשטרה, על בתי-הסוהר, על משמר הגבול, ובין תחושת ההזדהות עם האנשים שבגללם אנחנו יכולים לעמוד כאן ולדבר באין מפריע. ולי יש בראש וראשונה ברכה לאנשים הללו, שאני יודע איזו תמורה הם מקבלים, מה הם עוברים בימים ובלילות, כיצד הם מסכנים את חייהם, כדי שכולנו נוכל לחיות, לפעול וגם לדבר באופן חפשי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

בהסתיונות שלי אני הצעתי להעלות את משכורת השוטרים, מתוך אותה הזדהות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

תוספת משכורת אינה התשובה לאותם בחורים שעובדים עשרים שעות, ביום ובלילה, בקור ובחום, מסכנים את חייהם, עוזבים את משפחותיהם. הם בשר מבשרנו. אני קודם כל מזדהה אתם. אחר כך אני בא למתוח ביקורת.

במסגרת חמש הדקות העומדות לרשותי, לאחר שאמרתי את הדברים האלה, רצוני לגעת בשלושה נושאים, שהם לדעתי פגומים ומחייבים חשבון נפש.

הנושא הראשון נוגע לגבי בתי-הסוהר, דבר שגתי קלתי בו במהלך של טיפול אישי. מתנהל היום מסע חריף וצודק, ששותפים לו שופטים, שוטרים, תובעים וסוהרים, נגד קללת הסמים, נגד נגעי הסמים, נגד מסוכן מאוד למדינה, הרבה יותר מאשר לארצות-הברית של אמריקה, נגד שהחל אוכל בנה נגע שהגיע לבתי-ספר תיכוניים, לכל החוגים. והמערכה קשה ומסובכת. אנשים נשלחים היום לבתי-סוהר לשש, שמונה שנות מאסר על כמה קילוגרם סמים. והדי קשה מוצדקת. אבל אחר כך, כשאתה יושב ומדבר עם אסיר שנידון, והוא אומר לך: מעולם לא היה לי קל כל כך לקבל סמים כפי שזה מאז נשלחתי לבית-הסוהר - ואני אחראי לדברי, אדוני השר - אתה חש אולת יד. זוהי בדיחה טרגית. אתה מגייס שוטרים, בלשים, משיקע הון תועפות, בית-משפט, ומגיע להרשעה, לעונש, ושולח לכמה שנות מאסר - ורק שם, בבית-הסוהר, האסיר מתחיל לעשן באופן חפשי. זו עובדה, ולא בבית-סוהר אחד.

לא אוסיף על כך אף מלה. זוהי פשיטת דגל בנושא כולו. כבר איני מדבר על כך שלא הוקמו המוסדות

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שמחתי לשמוע שבכמה דברים בנאומי התייחס חברי-הכנסת תמיר לע" בודתה של המשטרה מתוך הערכה. אני שמח שהוא עשה זאת. יפה מצדו. אבל אינני מסכים אותו בדברים אחרים.

אינני חושב שיש לו הזכות — לא הזכות הפור-מלית — להטיף לשר המשטרה שלא יביע דעותיו בפומבי. סוף סוף זכותו כזכות כל שר להביע דעותיו במסגרת האחריות הקולקטיבית. שר המשטרה איננו פנים חדשות בחיים הפרלמנטריים. הוא היה חבר כנסת לפני שחבר-הכנסת תמיר נכנס לכנסת. יש לו זיקה לכל הבעיות הבטחוניות והמדיניות. מדוע לאסור עליו, או לבקש ממנו, שלא יביע דעותיו?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

חס וחלילה. אני דיברתי רק על פרופורציה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

לא אתה צריך לקבוע את הפרופורציה.

מוטב שכל אדם יקבע לעצמו את הפרופורציה. וכל אדם יודע באיזו מסגרת הוא צריך להימצא. אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אבנרי, שהוא העלה נושא טרגי. הוא יודע שהנושא הוא סוב-יודיצה. הוא הגיש שאילתה, ושר המשפטים כתב ליושב-ראש הכנסת שהעניין נמסר לבית-משפט, על-מנת לחקור סיבת מותו של הנער.

שר-המשטרה ש. הלל:

על-פי בקשת המשטרה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

על-פי בקשת המשטרה.

גניח לרגע אחד שלא אני משיב, אלא שר המש-טרה; הוא לא יכול היה להשיב לי, ואתה יודע זאת היטב כי קיבלת העתק מהמכתב, שבו כתוב כי העניין נמצא בבירור של בית-המשפט. בכל זאת ברור שיש רגישות, ושר המשטרה רוצה לבחון את הנושא באופן יסודי. ואם כך, מי יכול לבחון אותו? בית-המשפט.

שר-המשטרה ש. הלל:

העניין נמצא בפני חוקר מקרי מוות למן ה-20 בדצמבר, שאז הוגשה הבקשה על-ידי המשטרה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

עניין זה נמסר לנו כאשר השר היה בוועדה ואנו שאלנו אותו על כך. המשטרה איננה יכולה להחזיק אדם בבית-הסוהר או לשחרר אותו משם, אלא יש לכך צורך במתן רשות של שופט.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

למה בכל זאת מסר שר המשטרה לעתון "הארץ" הודעה מפורטת בנושא זה, אם הוא סוב-יודיצה?

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

זאת אינני יודע.

רצוני לומר לחבר-הכנסת אמיל חביבי מסיעת רק"ח: יש לנו מנגנון של שאילתות, ואם רוצים לה-עלות מקרה כזה אפשר לעשות זאת לא תוך כדי דיון על תקציב של משרד מסוים, אלא אפשר לשאול

דונה — כך אומרת השמועה, ואינני אומר שכך היה — חריגות ממה ששלטון החוק מתיר. אני חוזר ואומר מתוך ידיעת הנושא, שברגע שבו ניתפס לשיטה כזאת, גם אם תופעל לעתים רחוקות, אנו נאכל בגופנו וב-נפשנו; אנו נסכן את עצם מהותנו. ואומר זאת אדם הקרוי בבית הזה "נץ". יש סייגים שאין עוברים עליהם. לעולם לא. בין שזה שייך לצה"ל, בין שזה שייך למש-טרה, ובין שזה שייך לזרועות הביניים. אשמח אם אתבדה. אין לנו אמצעי פיקוח יעילים. ועדת החוק וה-בטחון אינה מטפלת בכך. אין מסגרת אורחית שתפקד ממש. הדבר מסור בידיכם. הוא מסור למצפונכם, לשי-קול דעתכם. אלה דברים שאור השמש אינו מגיע אליהם. וכל כולם מסורים לחשבון הנפש שבין אדם לעצמו. ולא רק מבחינה מוסרית. ההיסטוריה לימדה שלאורך ימים לעולם אין זה משתלם. לעולם לא. אנו מספיק חזקים, ובעלי עליונות צבאית ואחרת — וה-תושיה של שירותי הבטחון היא אדירה ונפלאה בנוש-אים אלה — כדי לא להזדקק לדרך זו הנראית לכאורה נוחה, ובכל זאת מוזיקה. אהיה מאושר אם ייאמר לי שלא כך הדבר. אבל יותר חשוב מאשר ייאמר, חשוב שתדעו שאנשים, שהשקפותיהם הן השקפות המרכז החפשי, לא רק מסתייגים, אלא נפשם נוקעת מכל שימוש בחריגים אלה, שאין להם ולקיומנו כיהודים וכישראלים ולא כלום, ולא צריך שיהיה.

והדבר האחרון, ואני אומר זאת בידירות ובהערכה לשר המשטרה — שאינני חושב שהוא צריך להתפטר, דעתי עליו ועל פעולתו רחוקה מזו של חבר-הכנסת אבנרי — אני שומע אותך, אדוני השר, הרבה מאוד על מדיניות החוק. אין שום ספק שזכותו של כל שר להתבטא בנושאים אלה. אבל לעתים אני שואל את עצמי — ואני אדם שיודע מהי עבודה של 10-12-16 שעות ביום — האם אינכם מפרצים? אני קורא שלשר החוק יש זמן להוציא ספר חדש, לאחר שכבר הוציא ספר אחד. שר בתפקיד חשוב כשלה, שיש לו משטרה, שירותים מיוחדים במידה שהם במשטרה, בתי-סוהר ומשמר הגבול, — וכל אלה הם חדשים לגבי — כיצד ייתכן שכל כך הרבה מומנו ייחד ויקדיש לנושאי חוק ובטחון, לא כחבר הממשלה, אלא בהופעות מיוחדות, ימים על ימים, כאשר זוהי פונקציה של ראש הממשלה, של שר החוק ושל שר הבטחון?

מרדכי ביבי (המערכ, עבודה—מפ"ם):

גם שרים אחרים עושים זאת.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אני מתכוון גם אליהם. התחלתי באמרי, שיש לו אחריות וכשר זכותו להתבטא. אך אני מדבר על פרו-פורציה. כי אם מקדישים כל כך הרבה זמן לטיפול בנושאים אלה, הפונקציה הישירה שעליה ממונה השר, עם היותו איש כשרונות, עם היותו איש טוב, עם היותו האיש הנכון במקום הנכון במסגרת מפלגתו — משרדו מוכרח לסבול מכך. יש בזה יציאה מכל פרופורציה, והדברים אמורים גם לגבי ולגבי שרים אחרים. טוב יהיה למדינה, טוב יהיה למשרד המשטרה, ולאורך ימים לשר עצמו, אם ישמור על פרופורציות נאותות גם בנושא זה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לתשובה ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):
יכול להיות שהמצב היה כזה במשך השנים שעברו, פרט לשנים 1966 ו-1967. זה ייתכן. השאלה היא מה המצב במשך באותה עת, מה האתגרים העומדים בפני הנוער ובפני הצעירים.

מנחם ידיה (גח"ל):
בנוסף על המלצה, חשוב מאוד שיהיה גם תקציב.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):
לבסוף, אני חייב לומר משהו לזכותו של שר המש-
טרה. אני חושב שכל חברי הוועדה הכירו ברגישותו
לעניין בתי-הסוהר ולתכניות רפורמה חשובות מאוד,
מתוך גישה סוציולוגית לעניין. לא אכנס עתה לפר-
טים, אבל היתה זו ממש הפתעה לחברי הוועדה כאשר
שמעו את הצעותיו של שר המשטרה, מה הוא רוצה
לחסל, מה הוא רוצה להנהיג, מה הוא רוצה לשנות
על-מנת לשפר. כמובן, הדברים לא ייעשו מהיום למחר,
אבל אני חייב לומר זאת ולא אגלה כאן סוד משיבות
הוועדה אם אומר ששר המשטרה אשר הופיע בפניה
היה האיש אשר העלה את הבעיה הזאת והציגה בפני
חברי הוועדה.

הי"ר ש. רוזן:
חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על סעיף 15
— משרד המשטרה.

הצבעה

התיקונים של חבר-הכנסת מילמן לא נתקבלו.
התיקון של חבר-הכנסת גרוס לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת הורביץ לא נתקבל.
התיקונים של חבר-הכנסת וילנר לא נתקבלו.
התיקונים של חבר-הכנסת אבנרי לא נתקבלו.
התיקונים של חבר-הכנסת ש. תמיר לא נתקבלו.
סעיף 15 — משרד המשטרה — בנוסח הוועדה
נתקבל.

הי"ר ש. רוזן:
נצביע עתה על סעיף 7439 — השקעות בבתי-
סוהר ומיתקני משטרה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת וילנר לא נתקבל.
סעיף 7439 — השקעות בבתי-סוהר ומיתקני
משטרה — נתקבל.

הי"ר ש. רוזן:
כעת נצביע על סעיף 15 — משרד המשטרה —
הכנסה מיועדת. אין הסתייגויות לסעיף זה.

הצבעה

סעיף 15 — משרד המשטרה — הכנסה מיועדת —
נתקבל.

הי"ר ש. רוזן:
הכנסת אישרה בקריאה שנייה את תקציב משרד
המשטרה.

שאלתה ולקבל תשובה. צריך להשתמש בדרך זו במק-
רים מסוג זה ולא להחזיק את הנושא בכדי להעלותו
לאחר מכן בזמן הדיון.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
שאלנו עשרות שאלות בנושא זה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):
אתם טוענים בעניין זה 22 שנה, אתם מקבלים
תשובות, והמציאות מוכיחה לכם את האמת.

אני חולק על דברי חבר-הכנסת תמיר, בקשר
לפעולת המשטרה, על מה שיכול היה להיות להפ-
גות הצעירים. רבותי, אל נקל ראש בעניין זה. המש-
טרה רצתה לאפשר להם להפגין, אולם היא ביקשה
ותבעה מהם שההפגנה תהיה על-פי חוק וללא אלימות.
כאשר לא הסכימו לתנאי ההכרחי והסבירי הזה — שאנו
חייבים לדרוש מהמשטרה כי תפעל לפיו — רק אז
נעצרו הנערים והובאו לפני שופט, והשופט יבדוק את
העניין. לשם מה פה כל ההתעוררות בעניין זה? האם
אתם ואנו רוצים שיהיה אי-סדר בארץ? ולא חשוב
מאיזה צד זה בא. המשטרה נותנת רשויות גם להפ-
גות פוליטיות, גם להפגנות סוציאליות, גם להפגנות
בנושאים כלכליים — כל מיני רשויות, מאות רשויות,
גם ליד הבית הזה וברחובות, אבל הדברים צריכים
להיעשות לפי סדר מסוים כי אחרת יהיה תוהו ובוהו.

לחבר-הכנסת מילמן, אני מייפץ לו להסתפק בהמ-
לצותיה של ועדת הכספים לגבי פנייה לממשלה שהיא
תבחן את תנאי השכר הדידור של השוטרים. השאלה
איננה בהקמת קרן. מה פירוש הקמת קרן למלחמה
נגד גנגסטריזם? האם נקים כל מיני קרנות מסוג זה?
מדוע אני אומר שצריך להסתפק בפנייה לממשלה? כי
העניין אינו פשוט כל כך ואין זו שאלה של שכר בלבד.
השכר הועלה עכשיו, אבל השאלה העיקרית היא בעיית
הדיור ואין להתגבר עליה. אין כאן דבר של החלטה
מיידית. צריך לבחון את העניין, וצריך לחפש דרכים.
יש גם דברים הצמודים זה לזה ויש עוד גורמים שיכולים
לתרום לפתרון הבעיות. צריך לבחון את כל העניין באופן
יסודי, בעיקר את עניין הדיור.

המשטרה איננה מושכת כוחות חדשים, אף-על-פי
שיש לה תקנים ויש לה תקציבים לשם כך. יש תקן
ל-300 שוטרים נוספים ויש תקציב נכבד למדי. בשנים
1966 ו-1967 היתה נהירה למשטרה במידה כזאת
שהיא לא יכלה לקלוט את כל הבאים אליה. אז היה
בארץ חוסר עבודה, אולם עכשיו יש תעסוקה מלאה
והצעירים בעיקר נוהרים למקצועות אחרים. אין זו
רק שאלה של משכורת. פנינו לממשלה שהיא תבחן
זאת, אבל אין זה עניין להחלטה מיידית על הקצבה
של 8.5 או 10 מיליון לירות להעלאת המשכורת ולבניית
דירות. זה יהיה קל מדי, לא רציני ותהיה כאן התעל-
מות מן הנושא החשוב הזה. לאור כל זאת מצאנו
לנכון — ותבר-הכנסת מילמן ציין זאת — להמליץ
על פנייה לממשלה. אני חושב שיהיה לזה הד חשוב.

דב מילמן (גח"ל):
בשנה הבאה תחזור שוב על אותם דברים.

5. משרד המסחר והתעשייה

השקעות והלוואות למוסדות פיננסיים (30.9 מיליון לירות).

סכומים שונים יינתנו למבני תעשייה באזורי פיתוח (10 מיליון לירות), להכשרת שטחים לאזורי תעשייה באזורי פיתוח (5 מיליון לירות), לקריות לתעשיות עתירות ידע (4 מיליון לירות), למחקר ופיתוח תעשייתי (9.5 מיליון לירות), ולעידוד המלאכה והתעשייה הזעירה (6.5 מיליון לירות).

החשבון המסחרי: משרד המסחר והתעשייה מרכז בידיו את המסחר הבלעדי במספר מצרכי מזון חיוניים כגון חיטה, סוכר, בשך קפוא ופולי סויה.

הוצאות והכנסות החשבון המסחרי מסתכמות השנה ב-790 מיליון לירות.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארליך, ואחריו לחבר-הכנסת שוסטק, אחרון הנואמים.

שמחה ארליך (גח"ל):

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה. משרד המסחר והתעשייה הוא אחד המשרדים הכלכליים החשובים של המדינה, ואני עוד אחייס לחשיבותו של משרד זה. הסתייגותי העיקרית היא בעצם בדבר אחד. קיימת תופעה משונה אצלנו במדינה: יש משרדים מסוימים שקיומם אינו מוצדק לא מבחינה עניינית, לא מבחינה תקציבית ולא מבחינה מהותית. דווקא במשרד כה חשוב, משרד כלכלי שתפקידו בפיתוח התעשייה ליצוא חשובים בייחוד בחמש השנים הקרובות, אין למעשה שר מיוחד. אני חושב שהממשלה עושה עוול, בראש וראשונה לשר האוצר, למשק, לתעשייה ולמשרד המסחר והתעשייה, בכך שאין שר מיוחד לתיק זה.

שר האוצר ממונה על אוצר המדינה, שהוא בעצם אוצר ריק, וזה הקושי. שר האוצר עמוס תפקידים חשובים, ואני אומר זאת מתוך הערכה מלאה לשר האוצר. אני מצטער שאין שר לתפקיד מיוחד זה. השר למסחר ותעשייה במשך מספר חדשים בלבד, לצערי הרב, והאותות התחילו להתגלות, אבל בינתיים קרה מה שקרה, ואין לנו שר מיוחד לתחום זה. אם כן, אני שואל: אם מדברים על הגברת היצוא בממדים גדולים תוך חמש שנים, ועל פיתוח התעשייה, איזה יחס הוא מצד הממשלה כשאין שר לתיק זה?

לכן רוצה אני לדון על משרד המסחר והתעשייה לא לפי אותו יחס שמגלה הממשלה. בתפוקה תעשייתית הגענו ב-1970 ל-12.5 מיליארד לירות במחירים שוטפים, וזה היה גידול ריאלי ב-8% לערך לעומת השנה הקודמת. גידול זה הקיף את כל ענפי התעשייה, פרט ליהלומים. התעסוקה בתעשייה גדלה ב-10 אלפים איש, ובייחוד נקלטו העובדים בענפי המתכת, החשמל וכלי ההובלה, אבל העלייה בתפוקה היתה מתונה מאוד, וכלי 3½%, בעוד שהשכר עלה באחוזים ניכרים מאוד. היינו עדים להשקעות גדולות בתעשייה שהסתכמו ב-800 מיליון לירות ב-1969, וזה גידול של 20%. היצוא התעשייתי גדל ב-17% השנה בשעה שכלל היצוא גדל רק ב-7%. אני מצוין את המספרים האלה כדי להדגיש את חשיבות המשרד הזה. חלקה של התעשייה במשק יגיע השנה ל-27% בקירוב מכלל התוצר הלאומי

הי"ר ש. רוזן:

אנו עוברים עתה לקריאה שנייה בתקציב משרד המסחר והתעשייה. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא את התקציב של משרד המסחר והתעשייה והסעיפים הצמודים לו, וזאת הצעת התקציב האחרונה המובאת הערב. תפקידו של משרד המסחר והתעשייה מיועדים בעיקרם לפיתוחה ולהרחבתה היעילה והמהירה של התעשייה ולהעמדתה על בסיס רווחי, במגמה להגדיל את היצוא ולהחליף מוצרי יבוא.

המשרד אינו פועל רק ביצירת תנאים אדמיניסטרטיביים נאותים לפיתוח התעשייה כאמור. הוא דואג גם להעמיד מקורות מימון מספקים, ובתנאים נוחים, להשקעות ולמימון היצוא.

התקציב הרגיל של המשרד, שחלקו הגדול בא לשרת את מטרות התעשייה והרחבת כושר הייצור והיצוא שלה, מסתכם בשנת 1971/72 בסכום של 59 מיליון לירות, לעומת הסכום של 4.2 מיליון לירות בשנה החולפת.

ההפרש בסכום הקרוב ל-5 מיליון לירות מיועד לכיסוי התייקרויות השכר והתייקרויות אחרות בסך 2.3 מיליון לירות. 2.3 מיליונים להפדשי ריבית (הקלות בתנאי אשראי), 1.7 מיליון לירות לפעולות אחרות. לעומת זאת צומצם התקציב בשנת 1970/71 ב-950 אלף לירות, ובשנת 1971/72 צומצמו פעולות בסכום של 200 אלף לירות. כמו-כן ממומן חלק מן התוספת, על-ידי השתתפות, מסעיפי הוצאה אחרים של התקציב.

עידוד היצוא ופיתוח שוקי-חץ — זה אחד מהסעיפים שבהם חל גידול בממדים גדולים מאוד. הסכום אשר יוצא בשנת 1971/72 למטרות עידוד היצוא יגיע ל-810 מיליון לירות, לעומת 369 מיליון בשנה החולפת. הסכום העיקרי יוצא כהחזר מסים על תשומות יצוא תעשייתיות, שלא נכללו במסגרות ההישכון. בסעיף זה יוחזרו 470 מיליון לירות, והוא כולל את ה-20% שהוטלו כהיטל מיוחד על היבוא בשנת 1970/71. החזר מסים על תשומות יצוא חקלאי מגיע אף הוא לסכום רציני של 148 מיליון לירות.

סכומים ניכרים אלה ממצים את המאמץ התקציבי, הבא להבטיח מיומש של מדיניות היצוא. אם בתכניתנו להגיע בשנת 1971 ל-700 מיליון דולר יצוא תעשייתי ול-150 מיליון דולר יצוא חקלאי שומה עלינו לעודד את היצואנים ולא להכביד עליהם במסים ובהיטלים. גם בשטח יצוא השירותים עלינו לאמץ קצת את כשי-רנו לתקציב ולחלק בנטל המסים בעיקר בשטח התיירות. מגמתנו להגיע ל-660 מיליון דולר ביצוא שירותים מכותבה אף היא במידה לא מעטה את גודל והיקף התקציב לעידוד היצוא.

תעשייה ומלאכה: סכום של 153 מיליון לירות מיועד לפיתוח התעשייה והמלאכה, בתוך זה לפיתוח התעשייה 136 מיליון לירות, שעיקרם יינתן כמענקים לפי חוק עידוד השקעות הון (62.7 מיליון לירות),

אני מצטער ששר המסחר והתעשייה איננו נוכח באולם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

שום חבר ממשלה איננו נמצא כאן.

שמחה ארליך (גח"ל):

אני חייב לציין שקודם, בעת הדיונים, נכחו באולם שר החקלאות ושר המשטרה.

לטובת המשק, לטובת התעשייה ולמילוי כל התפקידים המוטלים על התעשייה, צריכה הממשלה למנות שר מיוחד למשרד זה, כפי שהיה בעבר.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. עלי לבסס ולנמק את הצעתי להפחתה בהסתייגותי לתקציב משרד המסחר והתעשייה. על שלושה דברים עומדת הסתייגותי זו: קודם כל, משרד המסחר והתעשייה נכשל כשלון חרוץ בנושא ששמו טיב המון בארץ. טיב המון איננו הולך ומשתפר, אלא להיפך, הוא הולך ונעשה גרוע יותר משנה לשנה. אני יודע שקיימת במשרד המסחר והתעשייה חטיבה מיוחדת שהחלה לפעול בשטח זה, אבל עד שלא התפרסמו הגילויים האחרונים בעתונות לא נעשה בעניין זה דבר רציני ויסודי. יש איזה יחס סלחני לנושא זה במדינה. יש חלקים שונים באוכלוסיה שאינם חרדים כנראה לעניין זה. בארצות אחרות זהו נושא מרכזי, ומפעלים אשר פוגמים ופוגעים בטיב המון באים על ענשם גם מידי הציבור ולא רק מידי בתי-המשפט. משרד המסחר והתעשייה גילה אולת יד גמורה בטיפולו בנושא זה. ואין הוא מן העניינים שכה קשה להשתלט עליהם. מרשים לעצמם לזלזל בטיב המון לא רק מפעלים קטנים, שאולי קשה להגיע אליהם, אלא גם מפעלים מכובדים ביותר. הגילויים של העתונאי מעתון "דיעות אחרונות", שנעשה למעין מוסד חקירה פרטי ועבר ממפעל למפעל, סייעו במקצת כדי לעורר את דעת הקהל לעניין זה.

בבואו לדון על תקציב משרד המסחר והתעשייה - וי"ר ועדת הכספים דאי יטען לעומתנו: אדרבא, בבססו ותנמקו את ההצעות שלכם להפחית את תקציב המשרד בסכום ניכר - אני אומר שאולת הדין שגילה משרד המסחר והתעשייה מצדיקה את ההפחתה בתקציב.

נושא שני - זהו הכשלון של משרד המסחר והתעשייה בהסכם שעשה עם מפעל "ליילנד" לאספקה ויבוא של שלדות אוטובוסים - והלוואי שלא יהיו לכך תוצאות חמורות יותר מכפי שהיו. אינני אומר דברים אלה רק על סמך הכתבות שנתפרסמו בימים האחרונים. עדיין לא הספקתי לקרוא את כל הכתבות הללו. הנושא נהיר לי עוד מאותם ימים שבהם דנו בהסכם הראשון עם חברת "ליילנד", והממשלה הוזהרה. "ליילנד" לא תקיים את מה שהתחייבה לו בהעמקת היצור, והיא תקיים את המונופול ונעמד בפני מחסור ונצטרך להזמין ממקורות אחרים, מחוץ-לארץ, ובמטבע-חוץ. משונה. משרד המסחר והתעשייה אינו לומד לקח. לא די שלא למד לקח ממה שקרה בעבר, לפני כשלוש שנים או שנתיים, כאשר היו בעיות עם העובדים והמפעלים;

ול-28%, בקירוב, מכלל המועסקים במשק במדינה כולה. לכן אני חוזר לשאלתי: מהו יחס זה של הממשלה כלפי משרד זה?

אנו שומעים על תכנית לפיתוח התעשייה לחמש השנים הקרובות. למעשה התעשייה היא הנוטלת על עצמה את העול העיקרי והכבד גם לספק את צרכי הבטחון והקליטה, גם לפתח יצוא וגם לספק את צרכי הצריכה המקומית, והתפקיד העיקרי שלה הוא להקל על איוון מאזן התשלומים שלנו. לפי האומדן יגיע בשנת 1975 התוצר התעשייתי ל-18-20 מיליארד לירות, וכל העול של המשק מוטל למעשה על התעשייה. דומני שהממשלה מגלה זילזול, או קלות דעת או חוסר אחריות - ואדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אתה יכול לבחור לך אחד משלושת המושגים האלה - ביחסה למשרד זה.

בשנת 1971/72 חזוי יצוא תעשייתי של 850 מיליון מתוך 1.5 מיליארד דולר. והתעשייה נמצאת היום, לדעתי, במצב של גסיסה. הרווחיות בתעשייה בשנה האחרונה ירדה במידה חדה מאוד. ההוצאות גדלו עקב "עיסקות החבילה", או "עיסקות החבילה", או מסיבות של אי-קיום "עיסקות חבילה". הידידה ברווחיות התעשייה פוגעת במשק. עכשיו מדברים על העלאת מחירי החשמל, דבר שיתגסם בראש וראשונה בתעשייה. וכל זה נעשה במסגרת "עיסקות החבילה".

אם הממשלה או שר המסחר והתעשייה מתכוונים לפיתוח התעשייה במשך חמש השנים הקרובות באותם ממדים שהם מתארים לפנינו, הרי לא זוהי הדרך, לא זוהי השיטה לפיתוח התעשייה. דומני שכבר הגענו למסקנה אחת, שעתידנו במדינה הזאת מבחינה כלכלית ובטחונית תלוי קודם כל בתעשייה, זהו היסוד. ואני שואל בתמיחה: מדוע מגלה הממשלה יחס זה למשרד המסחר והתעשייה?

אני רוצה לגעת גם בעניין חוק לעידוד השקעות הון, במרכז ההשקעות שהוא חלק ממשרד המסחר והתעשייה. לא אחזור על פרשת התיקונים שהוכנסו בחוק לעידוד השקעות הון; שלמעשה אפשר לומר עליהם שהכניסו בלמים בעידוד השקעות, הגבילו את התנאים, הקטינו את המענקים והכבידו על המשקיעים, וכל זאת כדי לפתח את התעשייה. גם בתנאים הקיימים צריך כל משקיע רציני לעבור דרך ייסורים עד שהוא יכול להתחיל להגשים את תכניתו. בעניין זה לא חלה שום תזוזה בשנים האחרונות.

דומני שחסרים במשרד המסחר והתעשייה אגף או מוחלקה להכנת פרויקטים למען עולים חדשים מן המערב, שבאים ארצה עם סכומים לא גדולים, של 20,000 או 30,000 דולר ואולי 50,000 דולר. אנשים כאלה באים ארצה, והסיכויים כיום להגברת העלייה של עולים כאלה הם טובים. והנה אנשים אלה מסתובבים במדינה ואינם יודעים מה לעשות. אין יד שתכוון ותדריך אותם. ומה יהיה בסופו? או שהם יאכלו לאט, לאט את כספם, או שחלילה יצטרכו לרדת מן הארץ. דרוש איפוא אגף שיתכנן תכניות למען בעלי אמצעים מוגבלים, ולא רק למען בעלי הון או מחוסרי הון - ואצלנו קיימים שני קצוות. נוח מאוד להיקלט לאלה שהם בעלי הון, ועוד יותר נוח - למחוסרי הון; אין כל אפשרות קליטה לבעלי הון מקרב המעמד הבינוני.

גדולה מאוד מצד הממשלה, מצד משרד המסחר וה-
תעשייה, מצד שר המסחר והתעשייה, בין אם בצורת
מענקים, בין אם בצורת תמיכה ופיתוח שווקים. בכל
מיני צורות נעשה הדבר.

אי-אפשר לבוא בטענות ולומר שמשום שאדם
נמצא בשני משרדים, כאילו אחד המשרדים מוזנח.
איפה מזוניהם? הרי זה מתפתח. והתכנית, שיש לנו
לחמש שנים, להגיע ל-20 מיליארד לירות תפוקה תע-
שייתית, גם היא מוכיחה מחשבה, שדווקא בתקופה זו,
למרות תעסוקה מלאה, יש לתכנן ולפתח מפעלים תע-
שייתיים שיוכלו לקלוט עולים, ויכלו לקלוט את הדור
הצעיר, ויכלו לקלוט אנשים אשר יתפנו, אם יתפנו,
מענפים אחרים. מחשבה עצומה נתונה לעניין זה. אתה
משתתף בוועדה, יחד אתי, בליבון כל הנושא הזה.

אינני יכול לקבל את הטענה שחוק עידוד השקעות
הון בתיקונו גרם לכך שההשקעות הצטמצמו. זה לא
נכון. אפשר היה לומר כמה היו השקעות בשנת 1968,
כמה היו בשנת 1969, כאשר לא היה חוק עידוד הש-
קעות הון, ולעומת זאת איזו דחיפה ניתנה לתוצרת
הארץ בחוק עידוד השקעות הון. הובאה לוועדת הכ-
ספים תקנה שלפיה תצטרך הוועדה להחליט על מענק
מסוים לאלה שיקנו ציוד מתוצרת הארץ. אני לא חושב
שמוצדק לטעון את הטענה כפי שטען אותה חבר-
הכנסת ארליך.

אשר למעמד הבינוני שעולה לארץ, חבר-הכנסת
ארליך זוכר בוודאי שאישרנו 40 מיליון לירות למחן
ערביות, כדי שבעל אמצעים קטנים יוכל לקבל הלוואה
כשאין לו ערבים. המדינה העמידה לרשות הבנקים את
הכספים האלה. כדי שאדם מן המעמד הבינוני יוכל
לרכוש לעצמו את מה שהוא חושב שנחוץ לו על-מנת
להתבסס, אם זה שיוכן או התבססות בתעשייה זעירה,
מלאכה וכו'.

יש עידוד מלא לאנשים שיבואו מאותן ארצות
שאתה יודע אילו הן. וזאת מתוך ראייה כלכלית-משקית
וגם מתוך ראייה אנושית. אתה יודע איזו תמיכה ואיזה
עידוד ניתנים לכל מי שיבוא מן המעמד הבינוני, ולא
דווקא לבעלי אמצעים גדולים, שיצטרכו להסתפק אולי
בפחות.

באשר למחירי החשמל — מה שהיה בעתונות,
היה בעתונות. הדבר לא הובא לשום פורום שצריך
להחליט עליו, לא לוועדת השרים לענייני כלכלה ולא
לוועדת הכספים שצריכה לאשר זאת. לכן מוקדם הדי-
בור על סמך ידיעה, שאגב היתה גם לפני חצי שנה
וחזרה היום. נכון שתומך הגלם, אותו דלק שחברת
החשמל צורכת, התייקר, וזו בעיה בשביל חברת החש-
מל. אבל בין בעיה זו לבין עניין של העלאת תעריפים
יש עוד דרך מסוימת.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
זהו הזמן לדרוש שלא יעלו.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

מה לא דובר? דובר על העלאת מחירי החשמל,
דובר על מסים על פיצויים. העתונות שלנו חפשיית
והיא חובתה מה ששומעת, מה שיועדת ומה שאינה
יודעת. זו זכותה ואולי חובתה. על כל פנים, הדבר אינו
ריאלי ואי-אפשר לטעון שמחירי החשמל הועלו.

עכשיו שוב עשו את ההסכם, ומסרו מונופול למשך
שלוש שנים. אני יודע שיש כמה ענפים במדינה שמב-
חינה כלכלית אולי לא היינו צריכים לקיים אותם, אבל
יש להם ערך בטוחני, שמה נימצא במצב כזה שיוטל
עליו הסגר. אחד המפעלים הללו, אחד הענפים, הוא
ענף המכוניות. אינני יודע אם מבחינה כלכלית, מב-
חינה קלקולציונית, הוא הדבר הנחוץ למדינה. אבל לקחנו
בחשבון את הצורך שלא נהיה תלויים ונוכל ליצור בארץ
את המכוניות הללו.

זה הכשלון השני של משרד המסחר והתעשייה. וה-
דבר השלישי, אדוני היושב-ראש, קשור להעלאת מחירי
החשמל הצפויה למדינה. דובר על יצוא. לא הגשנו
הסתייגויות הפחתה בקשר לעידוד היצוא, כי אנחנו בעד
עידוד היצוא במקסימום האפשרי. רשות הדלק העלתה
אתמול את מחירי הדלק לחברת החשמל, ודבר זה יביא
בהכרח להעלאת תעריפי החשמל גם בתעשייה. עכשיו
עלו המחירים בעולם, הם עולים מחודש לחודש, ונדמה
לי שניתנה אולי הזדמנות למדינת ישראל לעמוד קצת
בכושר ההתחרות. אמנם אין זה כושר תחרות אידיאלי,
אבל עכשיו קיים שטח פתוח למדי למדינת ישראל לגלות
בו כושר התחרות. האם נגך עכשיו ונטיל על התעשייה
ועל היצוא עומס כזה של תשלום נוסף בעד חשמל,
מלבד העומס על הצרכנים הפרטיים?

בעוד מועד אני מיינץ למשרד המסחר והתעשייה
לבל ילך בדרך זאת אף-על-פי שעלו מחירי הדלק בעו-
לם, ואני מבין שבגלל זה העלה מינהל הדלק את מחיר
דווקא לחברת החשמל. אבל אין הפתרון צריך להיות
דווקא בהעלאת הוצאות הייצור בתעשייה בסעיף החש-
מל, אלא יש למצוא לכך דרכים אחרות לגמרי.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, לדברי
תשובה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אעיר רק כמה
הערות. אינני חושב שבשנה האחרונה סובלת התעשייה
מכך ששר האוצר, או השר פנחס ספיר, הוא גם שר
המסחר והתעשייה.

שמחה ארליך (גח"ל):
בהחלט.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אפשר לחלוק בשאלה אם צריך להיות שר אחד
שיחלוש על שני משרדים כלכליים. זה נושא אחר. אבל
מבחינה עובדתית אין לנו, כי מי ששוקב — וחבר-
הכנסת ארליך עוקב יפה מאוד כמוני — אחרי מה
שמתרחש בתעשייה, יאמר שחלה התקדמות גדולה בהת-
פתחותה של התעשייה, בשיעורים שלא ידענו כמותם.
אתה עצמך, חבר-הכנסת ארליך, ציטטת וסיפרת לנו
בכמה גדל היצוא התעשייתי גופו לעומת יצוא אחר
שלא גדל, דווקא בתעשייה היצוא גדל. הוא הדין בהש-
קעות שהיו בתעשייה. גם ההוויית סבירה. אינני יודע
מה יהיה בעוד זמן מה. אבל אחרי השנים 1968, 1969
ו-1970 אי-אפשר לומר זאת. היתה גם קליטת עובדים.
בכל זאת הדבר נעשה על-ידי תעשיינים, על-ידי יצר-
נים, על-ידי פועלים, וגם על-ידי הדרכה, הכוונה ותמיכה

מנחם ידיד (נח"ל):

צריך להזהיר בעוד מועד.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

בבקשה. איני שולל את הדיבור הזה.

אשר לטיב המזון, זה גם עניין למשרד המסחר והתעשייה וגם למשרד הבריאות. עדיין לא הביאו לפנינו את חוק המזון שעליו החליטו, עקב דין-וחשבון מבקר המדינה, לפני חמש או שבע שנים. עד כמה ששמענו, העניין עומד להסתיים. החוק יובא לכנסת. לפי החוק אפשר יהיה להטיל עונש. זאת אומרת, יהיו לחוק שיניים. ייתכן שבעניין זה גם נתקדם.

כאשר נביא את תקציב משרד הבריאות אפשר יהיה לראות שגם שם מופיע סכום לא קטן בקשר לפיקוח על מסעדות, על נקיון וכך הלאה. העניין הזה ישתלב עם הוויכוח הזה על המזון.

היו"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, ניגש להצבעה. קודם כל נצביע על סעיף 13 - משרד המסחר והתעשייה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. וילגר לא נתקבל.

התיקונים של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבלו.

התיקונים של חבר-הכנסת א. שוסטק לא נתקבלו.

סעיף 13 - משרד המסחר והתעשייה - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

כעת נצביע על סעיף 2701 - עידוד היצוא התעשייתי.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. אביזוהר לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת מ. וילגר לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת מ. סגה לא נתקבל.

סעיף 2701 - עידוד היצוא התעשייתי - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

לפנינו סעיף 2704 - פעולות כלליות לעידוד היצוא. נצביע.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. וילגר לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.

התיקונים של חבר-הכנסת א. שוסטק לא נתקבלו.

סעיף 2704 - פעולות כלליות לעידוד היצוא - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

כעת נצביע על סעיף 2705 - רורבה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. וילגר לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.

סעיף 2705 - רורבה - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

הסעיף הבא הוא סעיף 63 - תעשייה ומלאכה. נצביע עליו.

הצבעה

התיקונים של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבלו.

התיקונים של חבר-הכנסת מ. וילגר לא נתקבלו.

התיקונים של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבלו.

סעיף 63 - תעשייה ומלאכה - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

עכשיו נצביע על סעיף 97 - הכנסות החשבון המסחרי (מזון).

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ארליך לא נתקבל.

סעיף 97 - הכנסות החשבון המסחרי (מזון) - בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

לסעיף 97 - הוצאות החשבון המסחרי (מזון) - אין הסתייגויות. נצביע.

הצבעה

סעיף 97 - הוצאות החשבון המסחרי (מזון) - נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

לסעיף 13 - משרד המסחר והתעשייה (הכנסה מיועדת) - אין הסתייגויות. נצביע.

הצבעה

סעיף 13 - משרד המסחר והתעשייה (הכנסה מיועדת) - נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

בזה אישרה הכנסת את תקציב משרד המסחר והתעשייה בקריאה שנייה.

השיבה הבאה מחר בשעה 15.00. הישיבה נעולה.